

Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr 5/2023  
Zarządu Stowarzyszenia Lokalna Grupa  
Działania Krajna Złotowska  
z dnia 05.06.2023 r. oraz uchwała nr  
9/2024 Zarządu Stowarzyszenia Lokalna  
Grupa Działania Krajna Złotowska z dnia  
26.07.2024r. zmieniająca zapisy w LSR



## **LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ NA LATA 2023 - 2027**

Stowarzyszenie LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA  
KRAJNA ZŁOTOWSKA

Złotów, 2023



Rzeczpospolita  
Polska

Dofinansowane przez  
Unię Europejską



Plan  
Strategiczny dla  
Wsiolnej  
Rolnicy  
na lata 2023-2027

## Spis treści

Rozdział I.....	4
CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO.....	4
1.1.    Forma prawna i nazwa Lokalnej Grupy Działania (LGD) .....	4
1.1.2 Obszar LGD.....	5
1.2.    Potencjał LGD.....	6
1.2.1 Opis sposobu powstania i doświadczenie LGD.....	6
1.2.2. Struktura LGD – reprezentatywność, doświadczenie członków.....	7
1.2.3 Organ decyzyjny LGD.....	7
1.2.4 Zasady funkcjonowania LGD .....	7
Rozdział II.....	11
CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR.....	11
2.1. Zwięzły opis obszaru LSR.....	11
2.2. Podstawowe informacje o obszarze LGD i ludności .....	12
2.3. Grupy szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup .....	16
2.3.1 Grupy defaworyzowane .....	16
2.3.2 Grupy docelowe .....	17
2.4 Charakterystyka gospodarki / przedsiębiorczości .....	19
2.5 Rynek pracy.....	20
2.6 Przedstawienie działalności sektora społecznego .....	24
2.7 Problemów społeczne z uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego .....	25
2.8 Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR.....	27
2.9 Krótka charakterystyka walorów przyrodniczych i krajobrazowych atrakcyjnych turystycznie - potencjał rozwoju turystyki i rekreacji - część fakultatywna.....	28
Rozdział III .....	34
PARTYCYPACYJNY CHARALTER LSR .....	34
Rozdział IV .....	39
ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU LSR.....	39
4.1 Kluczowe problemy rozwojowe obszaru LSR.....	39
4.2 Kluczowe potencjały rozwojowe obszaru .....	45
Rozdział V .....	49
SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA .....	49
Rozdział VI.....	51
CELE I WSKAŹNIKI .....	51
Rozdział VII.....	57
SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANA KRYTERIÓW WYBORU .....	57
7.1.    Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD.....	57
7.2.    Rozwiązania formalno-instytucjonalne .....	57
7.3.    Formy wsparcia operacji w ramach LSR.....	57
7.4.    Cel i założenia tworzenia procedur .....	58
7.5.    Formułowanie i zmiana kryteriów wyboru.....	58
7.6.    Określenie innowacyjności w sposobie oceny operacji.....	59

Rozdział VIII.....	64
PLAN FINANSOWY LSR.....	65
8.1 Opis powiązań poszczególnych źródeł finansowania z celami LSR.....	65
Rozdział IX.....	67
MONITORING I EWALUACJA.....	67
WYKAZ WYKORZYSTYWANEJ LITERATURY .....	69
ZAŁĄCZNIKI DO LSR .....	69

## WYJAŚNIENIE SKRÓTÓW:

**DG AGRI** - Dyrekcja Generalna ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich

**DG EMPL** - Dyrekcja Generalna ds. Zatrudnienia

**DG MARE** - Dyrekcja Generalna ds. Gospodarki Morskiej i Rybołówstwa

**DG REGIO** - Dyrekcja Generalna ds. Polityki Regionalnej

**EFMR** - Europejski Fundusz Morski i Rybacki

**EFRR** - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

**EFRROW** - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

**EFS** - Europejski Fundusz Społeczny

**EFSI** - Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne

**LEADER PROW**- działanie RLKS w PROW 2021-2027

**LEADER EFS +** - działanie RLKS w EFS+ 2021-2027

**LEADER** - działanie LEADER w PROW 2014-2020

**Leader** - oś 4 Leader w PROW 2007-2013

**LGD** - lokalna grupa działania

**LGR** - lokalna grupa rybacka

**LSR**- strategia rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność

**OECD** - Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju

**OW** - operacja własna

**PG** - projekt grantowy

**PO RYBY 2014-2020** - program operacyjny „Rybacko i Morze” na lata 2014-2020

**PROW** - program rozwoju obszarów wiejskich

**Rada** – Rada LGD

**RLKS** - rozwój lokalny kierowany przez społeczność, w przypadku EFRROW jest to działanie LEADER

**Rozporządzenie 1303/2013** – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r., str. 320, z późn. zm.)

**Rozporządzenie 1305/2013** - rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające 4 rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r., str. 487, z późn. zm.)

**Rozporządzenie 508/2014** - rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 508/2014 z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenia Rady (WE) nr 2328/2003, (WE) nr 861/2006, (WE) nr 1198/2006 i (WE) nr 791/2007 oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1255/2011 (Dz. Urz. UE L 149 z 20.5.2014 r., str. 1)

**RPO** - regionalny program operacyjny

**SW** - samorząd województwa, reprezentowany przez Zarząd Województwa

**Ustawa o rozwoju lokalnym** - ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. poz. 378)

**WZC** - walne zebranie członków

**Program** – PROW i EFS+

## Rozdział I

### CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO

#### 1.1. Forma prawna i nazwa Lokalnej Grupy Działania (LGD)

1. Lokalna Grupa Działania Krajna Złotowska została zarejestrowana w Krajowy Rejestrze Sądowy 30.04.2015 roku pod numerem: 000555675. Jest stowarzyszeniem posiadającym osobowość prawną z siedzibą w Złotowie (77-400), województwo wielkopolskie. Działa w szczególności na podstawie przepisów:
  - ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. z 2020r. poz. 2261 ze zm.),
  - ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz.U. z 2022r., poz. 2422 ze zm.);
  - ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz.U. z 2022 r., poz. 943 ze zm.);
  - rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającym wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającym;
  - rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 320, ze zm.);
  - rozporządzenia nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Funduszu Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 487);
  - rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/2220 z dnia 23 grudnia 2020 r. ustanawiające niektóre przepisy przejściowe dotyczące wsparcia z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) w latach 2021 i 2022 oraz zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, (UE) nr 1306/2013 i (UE) nr 1307/2013 w odniesieniu do zasobów i stosowania w latach 2021 i 2022 oraz rozporządzenia (UE) nr 1308/2013 w odniesieniu do zasobów i rozdziału takiego wsparcia na lata 2021 i 2022;
  - rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej;
  - rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 ustanawiające przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013;
  - ustawy z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla wspólnej polityki rolnej (Dz.U. z 2023r., poz. 412);
  - oraz innych aktów prawa dotyczących działania Stowarzyszenia.

Dane adresowe Stowarzyszenia:

- Lokalna Grupa Działania Krajna Złotowska, Aleja Piasta 32, 77-400 Złotów
- e-mail: [biuro@krajnazlotowska.pl](mailto:biuro@krajnazlotowska.pl)
- strona internetowa: <http://krajnazlotowska.pl/>

### 1.1.2 Obszar LGD

Powierzchnia obszaru LGD to **1660 km<sup>2</sup>**, obszar zamieszkały jest przez **68 315 osób<sup>1</sup>**. Położony jest w północnej części województwa wielkopolskiego. LGD tworzy 8 gmin powiatu złotowskiego.

Tabela nr 1: Gminy tworzące Obszar LGD Krajna Złotowska

L.p.	Nazwa Gminy	Kod terytorialny	Powierzchnia w km <sup>2</sup>	Ludność
1.	Jastrowie	3031023	<b>353</b>	11 056
2.	Krajenka	3031033	<b>191</b>	7 475
3.	Lipka	3031042	<b>191</b>	5 357
4.	Okonek	3031053	<b>326</b>	8 068
5.	Tarnówka	3031062	<b>133</b>	2 941
6.	Zakrzewo	3031072	<b>162</b>	4 919
7.	Złotów Gmina	3031082	<b>292</b>	9 710
8.	Złotów Miasto	3031011	<b>12</b>	18 789
<b>Łączna liczba ludności obszaru objętego LSR:</b>			<b>1660</b>	<b>68 315</b>

Źródło: Główny Urząd Statystyczny. Stan na 31.XII.2020 r.



Mapa obszaru LGD Krajna Złotowska

<sup>1</sup> Dane liczbowe wg GUS na 31.XII.2020 r.

## 1.2. Potencjał LGD

### 1.2.1 Opis sposobu powstania i doświadczenie LGD

Celem powstania Stowarzyszenia było budowanie trójsektorowego partnerstwa i umacnianie potencjału społecznego na obszarach wiejskich oraz zintegrowanie działań różnych instytucji, organizacji i przedsiębiorstw na rzecz rozwoju regionu.

W marcu 2015 roku z inicjatywy p. Wójta gminy Lipka - Przemysława Kurdziewicza oraz Starosty złotowskiego - p. Ryszarda Goławskiego rozpoczęto prace i starania w celu powołania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Krajna Złotowska. Obszar terytorialny, który obejmuje swoim działaniem LGD to powiat złotowski w województwie wielkopolskim.

W okresie wsparcia w latach 2007-2013 obszar ten był podzielony. Nie było integracji samorządów, NGO i sektora biznesowego ze względu na to, że część gmin należała do Fundacji LGD Naszyjnik Północy (gminy: Lipka, Zakrzewo, Jastrowie oraz Okonek) część do Stowarzyszenia LGD „Krajna nad Notecią” (gmina Krajenka i gmina wiejska Złotów) a gmina Tarnówka w ogóle nie miała przynależności do żadnej LGD i nie korzystała z programu. Gmina Złotów (miejska) z mocy przepisów prawnych była wykluczona w tamtym okresie z funkcjonowania w strukturze LGD.

Okres programowania 2014-2020 spowodował możliwość podjęcia starań w celu utworzenia nowej organizacji, która obejmowałaby wszystkie gminy powiatu, który jest trzecim pod względem obszaru powiatem w Wielkopolsce.

W ciągu dwóch tygodni marca 2015 r. odbywały się spotkania i debaty dotyczące działań integrujących obszar. Zaangażowane były władze samorządowe, przedstawiciele sektora biznesowego i organizacji pozarządowych, co doprowadziło do powołania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Krajna Złotowska w dniu 30 marca 2015 roku. Wykorzystując potencjał i doświadczenie wszystkich partnerów doprowadzono do integracji środowisk i uwierzono w sukces, że udało się porozumieć w kwestii kluczowej, którą było wspólne działanie na rzecz rozwoju społeczno - gospodarczego obszaru.

Obecne członkostwo gmin składa się z następujących jednostek samorządowych: Lipka, Zakrzewo, Złotów-miasto, Złotów –gmina, Krajenka, Tarnówka, Jastrowie, Okonek. Członkowie na etapie wdrażania LSR opierali się przede wszystkim na relacjach i działaniach partnerskich, których nieodłącznym elementem była skuteczna komunikacja (*spotkania stacjonarne, prace w zespole oraz podgrupach*). LGD stwarzała możliwości zgłaszania nowych pomysłów/ inicjatyw dotyczących funkcjonowania LGD i wdrażania LSR, m.in. poprzez cykliczne spotkania warsztatowe, stały kontakt biura z członkami (telefoniczny, mailowy) oraz otwartość na współpracę i stałe dążenie do budowania partnerstwa, a przy tym włączania nowych grup interesów, środowisk społecznych i zawodowych czy naukowych. Bieżące funkcjonowanie LGD opierało się i opiera wspólnym podejmowaniu decyzji, które przede wszystkim ukierunkowane były na rozwój obszarów wiejskich gmin i powiatów, poprzez realizację oraz aktywne wsparcie innowacyjnych, spójnych i przemyślanych przedsięwzięć, przyczyniających się do zrównoważonego rozwoju i podnoszenia jakości życia ludności całego obszaru LGD.

Kadry odpowiedzialne za zarządzanie LGD oraz członkowie LGD, posiadają wymagane doświadczenie i wiedzę w zakresie realizacji operacji w ramach LSR. Pracownicy zatrudnieni w Biurze LGD zdobyli doświadczenie w poprzednim okresie wdrażania programu Leader 2014-2020. Dysponują praktyczną wiedzą i umiejętnościami z zakresu organizacji i rozliczania wszelkich zadań związanych z funkcjonowaniem i wdrażaniem zarówno LSR LGD, jak i w programach w ramach EFS.

Biuro LGD zatrudnia 3,5 pracowników. Dla wszystkich stanowisk określono zadania oraz wymagania co do kwalifikacji LSR. Wyznaczono również osobę odpowiedzialną za animację oraz współpracę. Zatrudnieni pracownicy dzięki swojemu udokumentowanemu doświadczeniu istotnemu z punktu widzenia wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych mogą w sposób kompetentny pełnić swoje funkcje. Wszyscy pracownicy brali udział w licznych szkoleniach i seminariach dotyczących przygotowywania i wdrażania strategii oraz pracy Biura. Podział zadań, wymagane doświadczenie oraz kompetencje określa Regulamin Biura, aby wiedza pracowników Biura nie uległa dezaktualizacji opracowany został plan szkoleń, stanowiący załącznik do wniosku o wybór LSR. Zakres szkoleń obejmuje zagadnienia związane z niezbędną wiedzą dotyczącą prawidłowej realizacji Strategii, obsługi wnioskodawców i beneficjentów oraz doradztwa i informacji.

Należy zaznaczyć, że wiedza, doświadczenie oraz posiadane zaplecze techniczne LGD pozwolą na sprawną i skuteczną realizację LSR w najbliższych latach (w tym również jej rozliczenie oraz jeżeli zajdzie taka potrzeba -

aktualizację). Posiadane przez pracowników LGD kwalifikacje oraz wiedza umożliwią prawidłowe i zgodne z przepisami przeprowadzanie procesu wyboru wniosków składanych przez wnioskodawców do LGD. Z kolei współpraca nawiązana z innymi LGD przełoży się na szerszą promocję, a tym samym większe zainteresowanie działalnością LGD Krajna Złotowska, w szczególności w kontekście działań ukierunkowanych na rozwój turystyczny regionu, w tym rozwój nowych produktów i usług.

### 1.2.2. Struktura LGD – reprezentatywność, doświadczenie członków

Na strukturę członków Stowarzyszenia LGD Krajna Złotowska składają się reprezentanci każdej gminy z trzech sektorów – publicznego, gospodarczego i społecznego oraz mieszkańców. Są to osoby fizyczne i prawne mieszkające lub mające zarejestrowaną siedzibę na terenie jednej z 8 gmin wchodzących w skład LGD. Według obecnych danych Stowarzyszenie skupia 98 członków: 13 przedstawicieli sektora publicznego (10,48 %), 79 partnerów społecznych (63,71 %) i 32 gospodarczych (25,81 %). Struktura członków LGD nie wskazuje na istnienie grupy interesu, a wyrównany udział każdego z sektorów pozwoli na należyłą reprezentatywność przedstawicieli dla społeczności zamieszkującej rozpatrywany obszar. Odpowiednia struktura LGD ze względu na sektory pozwala skutecznie realizować cele gospodarcze, związane z przedsiębiorczością i tworzeniem miejsc pracy, cele inwestycyjne w zakresie poprawy dostępności infrastruktury i wzmocnieniem roli dziedzictwa lokalnego na obszarze LGD, a także cele społeczne w zakresie aktywizacji społeczności lokalnych, ograniczenia ubóstwa oraz wspieranie włączenia społecznego. **Członkowie mają prawo, m.in. zgłaszać nowe pomysły, inicjatywy dotyczące wdrażania LSR, w tym zmian lokalnych kryteriów wyboru, harmonogramu realizacji naborów, przesunięć środków pomiędzy przedsięwzięciami; zgłoszenie może być dokonywane za pomocą dowolnego kanału komunikacji i wymaga odpowiedzi od Zarządu.** Istotnym aspektem funkcjonowania LGD jest wsparcie dla grup, które cechują szczególne trudności w funkcjonowaniu społecznym oraz na rynku pracy

### 1.2.3 Organ decyzyjny LGD

Rada składa się z 9 członków reprezentujących każdą z 8 gmin wchodzących oraz przedstawiciela Starostwa Powiatowego. W skład Rady LGD wchodzi – 2 członków z sektora publicznego (22,22%), 4 z sektora społecznego (44,45%), 3 z sektora gospodarczego (33,33). Wszystkie osoby z obecnego składu Rady posiada doświadczenie w ocenie wniosków o dofinansowanie z racji zasiadania w Radzie w poprzednim okresie programowania,

Decyzje Rady dotyczące oceny i wyboru operacji podejmowane będą zgodnie z przyjętą Procedurą wyboru i oceny operacji w ramach LSR stanowiącą załącznik nr 4 do regulaminu pracy Rady oraz Procedurą wyboru i oceny grantobiorców stanowiącą załącznik nr 5 do regulaminu Rady. W wymienionych Procedurach szczegółowo określono sposób postępowania. W celu wykluczenia z oceny osób powiązanych z wnioskodawcami oraz przewidziano prowadzenie rejestru interesów, co służyć ma obiektywności dokonywanej oceny.

Podkreślić należy, że żadna grupa wchodząca w skład organu decyzyjnego, tj. ani władze publiczne, ani żadna grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji. Procedury są jawne i powszechnie dostępne dla wszystkich zainteresowanych, zapewniają przejrzystość podejmowania decyzji (karty oceny), demokratyczność (decyduje większość składu Rady) i jawność podejmowania decyzji (informacje o wynikach oceny podawane są do publicznej wiadomości).

### 1.2.4 Zasady funkcjonowania LGD

Funkcjonowanie LGD reguluje Statut Stowarzyszenia oraz Regulaminy, których zapisy zapewniają przejrzystość i jawność podejmowanych decyzji:

1. **Statut Stowarzyszenia** – określa ustrój, organizację i sposób działania. Określa on cele i sposoby ich realizacji. Zawiera informacje o członkach stowarzyszenia (m.in. sposób nabycia i utraty członkostwa, przyczyny utraty członkostwa, prawa i obowiązki członka), informacje o władzach (m.in. rodzaje, sposób



ich wyboru, uzupełniania składu, kompetencje, tryb pracy) oraz sposób podejmowania decyzji, czyli warunki ważności uchwał. Jest uchwalany i zmiany przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia.

2. **Regulamin Rady** - jest dokumentem uchwalanym przez Zarząd, który reguluje:
  - a) szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Rady (sposób informowania członków organu o posiedzeniach, zasady dostarczania dokumentów dotyczących spraw podejmowanych na posiedzeniach, itp.),
  - b) szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji (sposób wyłączenia członka organu z oceny),
  - c) szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji (opiniowanie wniosków, sposób podziału wniosków do oceny pomiędzy członków organu, zasady dokumentowania oceny, wzory dokumentów, itp.) o ile nie zostały określone w Statucie lub innych dokumentach,
  - d) zasady protokołowania posiedzeń Rady,
  - e) zasady przyznawania diet członkom Rady,
  - f) zakres odpowiedzialności dla Męża Zaufania, którego zadaniem będzie czuwanie nad prawidłowym przebiegiem procesu decyzyjnego oraz poprawnym opracowaniem dokumentacji dotyczącej wyboru operacji,
  - g) dodatkowe uregulowania LGD, które będą gwarantować prawidłowość wyborów dokonywanych przez członków Rady:
    - Działania dyscyplinujące wobec członków, którzy systematycznie nie biorą udziału w posiedzeniach organu decyzyjnego lub też podczas dokonywania oceny wniosków nie stosują zatwierdzonych kryteriów;
    - Program szkoleń dla członków Rady w zakresie oceny wniosków w celu podniesienia ich wiedzy i kompetencji;
    - Zasady weryfikowania w formie testu wiedzy członków organu projektowego w zakresie zapisów LSR;
    - Zasady postępowania w przypadku rozbieżnych ocen członków Rady.
3. **Regulamin Biura LGD** - jest dokumentem uchwalanym i zmienianym przez Zarząd Stowarzyszenia, który:
  - a) reguluje zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników,
  - b) określa zakresy obowiązków pracowników biura,
  - c) zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD uwzględniające zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych,
  - d) opisuje kompetencje wymagane na poszczególnych stanowiskach w biurze LGD.
  - e) Wyznaczania zadań w zakresie animacji lokalnej i współpracy.
  - f) Tworzenia procedur i metody pomiaru realizacji tych zadań.
  - g) Określenia planu szkoleń dla członków Rady i pracowników biura.
  - h) Określenia sposobu pomiaru jakości udzielonego doradztwa na stanowiskach związanych z udzielaniem takowego doradztwa.

**Na każdym etapie realizacji działalności Stowarzyszenia będą zaangażowani członkowie organizacji oraz beneficjenci korzystający z udziału w konkursach ogłaszanych w ramach LSR** będzie poszerzać i pogłębiać zaangażowanie lokalnej społeczności i zachęcać do udziału we wdrażaniu LSR

## **Władze Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania**

Władzami Stowarzyszenia są:

- a) Walne Zebranie Członków;
- b) Zarząd (w skład Zarządu LGD wchodzi: Prezes Zarządu, Wiceprezes Zarządu, Skarbnik Zarządu, Sekretarz Zarządu i pięciu Członków Zarządu);
- c) Rada;

- d) Komisja Rewizyjna (w skład Komisji Rewizyjnej wchodzi: Przewodniczący Komisji Rewizyjnej, Wiceprzewodniczący Komisji Rewizyjnej, Członek Komisji Rewizyjnej).

Ważną informacją jest to, że nie można być jednocześnie członkiem Zarządu, Komisji Rewizyjnej oraz Rady. **Walne Zgromadzenia Członków** zwoływane może być nie tylko raz do roku w celu omówienia kwestii sprawozdawczych, ale również na wniosek Komisji Rewizyjnej. Wszystkie podejmowane decyzje, w szczególności dotyczące kluczowych działań prezentowane były podczas formalnych spotkań członków i znajdowały merytoryczne uzasadnienie. Decyzje podejmowane są w formie Uchwał w głosowaniu jawnym, zwykłą większością głosów w obecności. W Walnym Zebraniu Członków mogą uczestniczyć członkowie zwyczajni Stowarzyszenia i z głosem doradczym członkowie wspierający Stowarzyszenia oraz zaproszeni przez Zarząd goście.

Do kompetencji Walnego Zebrania Członków należy w szczególności:

- a) uchwalanie kierunków i programu działania Stowarzyszenia,
- b) ustalanie liczby Członków Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej,
- c) wybór i odwołanie Prezesa, Wiceprezesa, Sekretarza, Skarbnika, Członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej w tajnym głosowaniu;
- d) powoływanie i odwoływanie w tajnym głosowaniu członków Rady na wniosek Zarządu;
- e) rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdań Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej, w szczególności dotyczących projektów realizowanych w ramach LSR opracowanej przez LGD;
- f) udzielanie absolutorium Zarządowi z wykonywania przez niego obowiązków za każdy rok kalendarzowy;
- g) uchwalanie zmian Statutu Stowarzyszenia;
- h) podejmowanie uchwał w sprawie przystąpienia Stowarzyszenia do innych organizacji;
- i) podejmowanie uchwał w sprawie rozwiązania Stowarzyszenia i przekazania jego majątku;
- j) rozpatrywanie odwołań od uchwał Zarządu wniesionych przez członków Stowarzyszenia;
- k) uchwalanie regulaminów wewnętrznych Stowarzyszenia;
- l) zatwierdzanie budżetu;
- m) ustalanie limitów do zaciągania kredytów i pożyczek przez Zarząd;
- n) rozpatrywanie spraw wniesionych przez Zarząd, Radę, Komisję Rewizyjną i członków Stowarzyszenia;
- o) rozpatrywanie odwołań od decyzji Zarządu w sprawie skreślenia z listy członków, wykluczenia ze Stowarzyszenia bądź nieprzyjęcia do Stowarzyszenia;
- p) zatwierdzanie Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Krajna Złotowska oraz upoważnienie Zarządu Stowarzyszenia do dokonywania bieżących zmian w Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Krajna Złotowska wynikających z zaleceń i uwag Instytucji Zarządzającej oraz wynikających z ewentualnych zmian odnośnych rozporządzeń UE, a także korekt w zakresie dotyczącym ewentualnych błędów pisarskiej natury;
- q) zatwierdzanie wysokości składek członkowskich i wpisowego na wniosek Zarządu.
- r) powoływanie tematycznych zespołów doradczych, w tym powoływanie i odwoływanie kierowników tych zespołów.

Dodatkowo LGD posiada organ decyzyjny, do którego wyłącznej kompetencji należy wybór operacji do dofinansowania. Jest to Rada.

Najwyższą władzą stowarzyszenia jest Walne Zebranie Członków. Do kompetencji Walnego Zebrania Członków LGD należy określanie kluczowych kierunków działania Stowarzyszenia, w tym uchwalanie Lokalnej Strategii Rozwoju i programu działania Lokalnej Grupy Działania, także budżetu, zmiana statutu. Najwyższy organ LGD wybiera członków Zarządu i sprawuje nad nimi kontrolę, wybiera również członków Rady i członków Komisji Rewizyjnej, ponadto uchwała regulaminy wewnętrzne tych organów.

Zadaniem Zarządu jest przede wszystkim reprezentowanie Lokalnej Grupy Działania na zewnątrz, kierowanie całokształtem działalności organizacji, realizowanie uchwał Walnego Zebrania Członków. Do podstawowej kompetencji Komisji Rewizyjnej należy kontrola całości funkcjonowania LGD.

Funkcjonowanie LGD opiera się na dokumentach przedstawionych w tabeli poniżej.

Tabela nr 2: Dokumenty Regulujące funkcjonowanie LGD

Nazwa dokumentu	Organ odpowiedzialny		Naważniejsze elementy dokumentów
	Uchwalanie	Aktualizacja	
Statut	WZC	WZC	Wyznacza cele i obszary działalności LGD; określa prawa i obowiązki członków Stowarzyszenia; określa kompetencje poszczególnych organów.
Regulamin Rady LGD	WZC	WZC	Określa liczebność organu ze wskazaniem zadań oraz zasad wynagrodzenia; zawiera zasady zwoływania i organizacji posiedzeń, ich protokołowania; opisuje szczegółowe zasady podejmowania decyzji dotyczących wyboru operacji; określa tryb i sposób wyboru operacji oraz zasady zachowania parytetów.
Regulamin Biura LGD	Zarząd	Zarząd	Zawiera uregulowania dotyczące zatrudniania pracowników, opis stanowisk wraz z wymaganymi kwalifikacjami obowiązującymi na każdym stanowisku, uregulowania dotyczące wynagradzania. Wskazany podział obowiązków uwzględnia podział zadań związanych z wdrażaniem LSR. Opisano sposób oceny efektywności prowadzonego doradztwa.
Regulamin Pracy Zarządu LGD	WZC	WZC	Określa podział zadań wśród członków oraz kompetencje organu.

Źródło: Opracowanie własne

## Rozdział II

### CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR

Charakterystyka obszaru i ludności na terenie wdrażanej Lokalnej Strategii Rozwoju oparta jest na podstawie danych statystycznych. Ponadto przedstawiona diagnoza została przygotowana w oparciu o własne badania ankietowe mieszkańców oraz grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Diagnoza została skonsultowana z mieszkańcami obszaru podczas konsultacji społecznych. Szczegółowe opracowanie wyników prowadzonych konsultacji społecznych stanowią materiały opublikowane na stronie <http://krajnazlotowska.pl/>. Analiza dotyczyła problemów i potrzeb, jak również zasobów i potencjału terytorium i zamieszkującej go społeczności. Diagnozą objęto wszystkie problemy i potrzeby występujące na badanym obszarze istotne z punktu widzenia lokalnej społeczności. Szczególną uwagę zwrócono na te elementy, które mogą zostać objęte wsparciem w ramach poszczególnych funduszy europejskich.

#### 2.1. Zwięzły opis obszaru LSR

Obszar LGD obejmuje powiat złotowski, w tym 8 sąsiadujących ze sobą gmin: g. Jastrowie, g. Krajenka, g. Lipka, g. Okonek, g. Tarnówka, g. Zakrzewo, g. Złotów oraz Miasto Złotów. Powiat złotowski zlokalizowany jest w północnej części województwa wielkopolskiego. Biorąc pod uwagę to położenie, jak również jego kształt terytorialny, często nazywany jest koroną Wielkopolski. Bezpośrednio graniczy z nim sześć powiatów: pilski (również będący częścią Wielkopolski), sepoleński (w województwie kujawsko-pomorskim), człuchowski (w województwie pomorskim), a także wałecki, szczecinecki i drawski (w województwie zachodniopomorskim). Pod względem powierzchni powiat złotowski lokuje się na trzeciej pozycji w województwie wielkopolskim i dwudziestej drugiej w skali kraju. Jego powierzchnia to 1660 km<sup>2</sup>, z czego około 46 % zajmują lasy. Przez powiat złotowski przebiegają dwie drogi krajowe - droga numer 11 łącząca Poznań z Kołobrzegiem oraz droga numer 22 prowadząca z Gorzowa Wielkopolskiego do Elbląga. Miastem Powiatowym jest Złotów, który jednocześnie jest siedzibą Stowarzyszenia LGD - pełniące rolę ośrodka centralnego z potencjałem rozwojowym.



Źródło: <https://zlotow-powiat.pl/asp/lokalizacja,24,,1>

## 2.2. Podstawowe informacje o obszarze LGD i ludności

Obszar działania LGD obejmuje 8 gmin znajdujących się na terenie powiatu złotowskiego. Należy zaznaczyć, że tym samym LGD swoim zasięgiem wspiera cały powiat. W poniższej tabeli ujęto wszystkie gminy oraz przypisano odpowiednio dane dotyczące powierzchni terytorialnej w km<sup>2</sup>, a także wskazano liczbę ludności z podziałem na płeć i gęstość zaludnienia.

**Tabela nr 3: Powierzchnia, liczba ludności oraz gęstość zaludnienia na obszarze LGD**

L.p.	Nazwa Gminy	Gęstość zaludnienia (os./km <sup>2</sup> )	Powierzchnia w km <sup>2</sup>	Ludność (osoby) w tym kobiety i mężczyźni
1.	Jastrowie	31	353	11056 (M 5480/K 5576 )
2.	Krajenka	39	191	7475 (M 3693/K 3782)
3.	Lipka	28	191	5357 ( M 2693/K 2664)
4.	Okonek	24	326	8068 (M 4006/K 4062)
5.	Tarnówka	22	133	2941 (M 1510/K 1431 )
6.	Zakrzewo	30	162	4919 (M 2474/K 2445)
7.	Złotów Gmina	33	292	9710 (M 4965/K 4745)
8.	Złotów Miasto	1622	12	18789 (M 8983/K 9806)
<b>Łączna liczba ludności obszaru objętego LSR</b>		<b>41</b>	<b>1660</b>	<b>68315 (M 33804/ K 34511)</b>

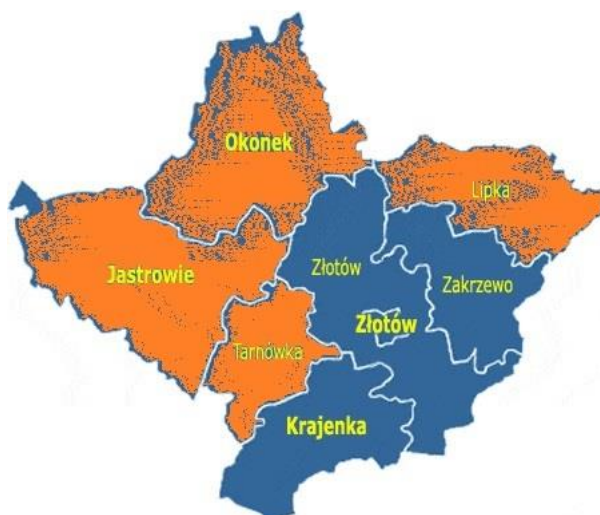
*Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL stan na 31.XII.2020 r.*

Dane pochodzące z GUS (na dzień 31.12.2020 r.) wskazują, że powierzchnia powiatu złotowskiego stanowi 1660 km<sup>2</sup>. Natomiast liczba ludności to 68315 osób i w porównaniu do lat ubiegłych zmniejszyła się. W ujęciu liczbowym nieznacznie większość stanowią kobiety (ok. 51%). Obszar ma charakter rolniczo – leśny, o bardzo małym i rozproszonym zaludnieniu (41 osób / km<sup>2</sup>, województwo 117 osób). Według prognoz GUS<sup>2</sup> liczba ludności powiatu w 2035 roku ma zmniejszyć się do 62 941 mieszkańców. Natomiast według danych z 31 grudnia 2019 roku powiat zamieszkiwały 69 433 osoby. Natomiast według danych z 30 czerwca 2020 roku powiat zamieszkiwały 69 282 osoby. Tendencja spadku zaludnienia podyktowana jest wieloma czynnikami, które wpływają m.in. na rozwój tego obszaru. Jest to powiat ze znaczną tendencją odpływu ludności (saldo migracji na 1 000 ludności wynosi -3,4, w województwie +0,5). Ludności zamieszkuje prawie po równo w miastach i miasteczkach (50,43% mieszkańców) oraz na wsi (49,57% mieszkańców).

Wartym podkreślenia jest fakt, że na 8 gmin powiatu złotowskiego, aż 4 z nich, tj. Jastrowie, Lipka, Okonek i Tarnówka to gminy zagrożone trwałą marginalizacją (*źródło danych: „Zaktualizowana lista gmin zagrożonych trwałą marginalizacją, programowanie 2021-2027”*).

<sup>2</sup> GUS – Główny Urząd Statystyczny – Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów

Mapka powiatu złotowskiego – gminy zagrożone trwałą marginalizacją (kolor pomarańczowy)



Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 4: Ludność obszaru LGD według wieku i płci

Gmina	Wiek przedprodukcyjny* / % populacji	Wiek produkcyjny** / % populacji	Wiek poprodukcyjny / % populacji
Miasto Złotów	2855 / 15,19%	11721 / 62,39% M: 6101 / K: 5620	4213 / 22,42% M: 1416 / K: 2797
Jastrowie	1849 / 16,72%	6867 / 62,11% M: 3709 / K: 3158	2340 / 21,17% M: 792 / K: 1548
Krajenska	1335 / 17,86%	4794 / 64,13% M: 2582 / K: 2212	1346 / 18,01% M: 438 / K: 908
Lipka	911 / 17,01%	3438 / 64,18% M: 1880 / K: 1558	1008 / 18,81% M: 343 / K: 665
Okonek	1277 / 15,83%	5076 / 62,92% M: 2797 / K: 2279	1715 / 21,25% M: 582 / K: 1133
Tarnówka	517 / 17,58%	1878 / 63,86% M: 1055 / K: 823	546 / 18,56% M: 168 / K: 378
Zakrzewo	853 / 17,34%	3226 / 65,58% M: 1751 / K: 1475	840 / 17,08% M: 283 / K: 557
Gmina Złotów	1838 / 18,93%	6392 / 65,83% M: 3489 / K: 2902	1470 / 15,24% M: 499 / K: 7971
<b>RAZEM OBSZAR LSR</b>	<b>11445 / 16,75%</b>	<b>43392 / 63,52%</b>	<b>13478 / 19,73%</b>

\* 14 lat i mniej

\*\*Kobiety: 15-59 lat, Mężczyźni: 15-64 lata

Spółeczność lokalna ma korzystną strukturę demograficzną, gdyż 63,52% populacji na obszarze LGD stanowią osoby w wieku produkcyjnym. Zauważalne jest natomiast zjawisko starzejącego się społeczeństwa, ponieważ w stosunku do danych z poprzednich lat populacja w wieku poprodukcyjnym uległa zwiększeniu. Najmniejszy odsetek populacji stanowi grupa osób w wieku przedprodukcyjnym – 16,75% mieszkańców powiatu złotowskiego. Liczba ludności ogółem jest mniejsza, co oznacza, że maleje przyrost naturalny. Maleje również udział osób w wieku do 25 roku życia. Jest to społeczność o utrudnionym dostępie do miejsc pracy, zwłaszcza na obszarach wiejskich, co jest jedną z przyczyn odpływu ludności.

Analizując dane GUS można zauważyć, że największa liczba osób w wieku produkcyjnym jest w Mieście Złotów, następnie w Gminie Jastrowie i Gminie Złotów. Podobnie w przypadku największego potencjału rozwojowego – wskazane gminy posiadają największy odsetek procentowy osób w wieku przedprodukcyjnym. Ważnym aspektem jest również starzejące się społeczeństwo i według danych statystycznych zauważyć można, że w Mieście Złotów, Gminie Jastrowie i Gminie Okonek jednocześnie aż ponad 21% stanowią osoby w wieku poprodukcyjnym, a to stanowi 19,73% całej populacji zamieszkującej powiat złotowski.

**Tabela nr 5: Zmiany demograficzne na obszarze LGD w latach 2010-2020**

Gmina	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Miasto Złotów	18 782	18 440	18 482	18 441	18 446	18 532	18789
Jastrowie	11 808	11 630	11 622	11 592	11 516	11 500	11056
Krajenka	7 484	7 560	7 571	7 511	7 520	7 534	7475
Lipka	5 669	5 617	5 609	5 601	5 565	5 509	5357
Okonek	9 022	8 793	8 730	8 691	8 612	8 502	8068
Tarnówka	3 140	3 105	3 086	3 071	3 075	3 009	2941
Zakrzewo	4 918	4 928	4 933	4 974	4 935	4 905	4919
Gmina Złotów	9 465	9 708	9 801	9 899	9 937	9 942	9710
<b>Razem</b>	<b>67 288</b>	<b>69 781</b>	<b>69 834</b>	<b>69 780</b>	<b>69 606</b>	<b>69 433</b>	<b>68 315</b>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Do roku 2010 ludności obszaru LGD systematycznie przybywało. Natomiast od 2016 roku w stosunku do kolejnych lat odnotowano stopniowy spadek liczby mieszkańców na obszarze wsparcia. W konsekwencji porównując rok 2016 do 2020 liczba ludności łącznie spadała o 1519 osób. Największy spadek odnotowano w Gminie Okonek, gdzie w okresie ostatnich 5 lat liczba mieszkańców spadła o 662 osoby. Ponadto w Gminie Jastrowie zaludnienie zmniejszyło się o 566 osoby i w Gminie Lipka liczba osób zmniejszyła się o 252. Za to w przypadku Miasta Złotów nastąpił wzrost liczby mieszkańców o 111 osób. **Dane statystyczne jasno pokazują, że liczba ludności w większości gmin obszaru LSR spada.** Niekorzystne wskaźniki liczby ludności w tych gminach dodatkowo obciążone są rosnącą dynamiką pogłębiania się niekorzystnych zmian demograficznych. Przewidywane utrzymanie się trendu demograficznego pogłębiającego starzenie się społeczeństwa, a w konsekwencji regularne uszczuplanie zasobów rynku pracy, czynią koniecznymi działania zmierzające do maksymalizacji wykorzystania zasobów kapitału ludzkiego. Niższa gęstość zaludnienia negatywnie wpływa również na uwarunkowania gospodarcze, co nie sprzyja do podejmowania decyzji przez przedsiębiorców do inwestowaniu (wysokie koszty dostarczenia mediów, problemy komunikacyjne, problemy z pozyskaniem kwalifikowanych pracowników itp.). Na przestrzeni ostatnich lat obserwowany jest proces starzenia się społeczeństwa, towarzyszy mu zjawisko tzw. „podwójnego starzenia się ludności”, wyrażone szybszym, w porównaniu do całej populacji, wzrostem liczby osób w wieku 65 lat i więcej oraz osób w wieku 80 lat i więcej. Do najczęściej stosowanych wskaźników opisujących stan rynku pracy należą: stopa bezrobocia, wskaźnik zatrudnienia oraz współczynnik aktywności zawodowej. Na obszarze LSR, podobnie jak w całym kraju i regionie, niezmiennie rośnie liczebność grupy osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej populacji ludności. Według prognozy liczebność tej grupy będzie nadal się zwiększać.

#### Zmiany stanów ludności w latach 2013 - 2050

##### Wielkopolskie

	2014	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Ogółem	5 001	4 203	14 148	-7	-19 486	-36 182	-45 668	-49 400	-51 699
0-2	-2 942	-2 877	-3 601	-7 072	-7 593	-2 980	506	-120	-3 325
3-6	-449	-3 895	-19 180	-4 988	-10 652	-8 358	-2 141	1 040	-1 394

7-12	4 711	8 577	16 503	-26 571	-7 847	-15 126	-12 225	-3 302	1 284
13-15	-2 175	-2 089	8 437	6 053	-12 965	-3 524	-8 137	-5 722	-1 133
16-18	-3 585	-3 441	-9 536	22 382	-13 544	-5 820	-5 509	-7 870	-3 792
18	-1 258	-1 001	-4 525	5 670	-1 026	-3 470	-1 350	-2 751	-1 586
19-24	-10 589	-11 806	-43 577	-11 354	31 645	-21 118	-11 718	-11 722	-14 585
przedprodukcyjny*	-3 182	-2 724	-2 852	-15 866	-51 575	-32 338	-26 156	-13 223	-6 774
produkcyjny	-1 824	-2 800	-30 150	-39 888	8 579	-6 398	-33 392	-106 944	-136 786
mobilny	-4 128	-6 518	-76 231	-106 014	-96 151	-85 693	-52 825	-26 132	-22 705
niemobilny	2 304	3 718	46 081	66 126	104 730	79 295	19 433	-80 812	-114 081
poprodukcyjny	10 007	9 727	47 150	55 747	23 510	2 554	13 880	70 767	91 861
0-14	257	4	1 819	-37 820	-33 456	-28 912	-19 396	-5 894	-3 929
15-59	-17 780	-19 393	-91 506	-16 866	-27 154	-75 474	-116 446	-140 628	-111 692
60+	22 524	23 592	103 835	54 679	41 124	68 204	90 174	97 122	63 922
15-64	-15 417	-15 514	-91 519	-56 213	-31 492	-36 799	-82 596	-125 825	-142 987
65+	20 161	19 713	103 848	94 026	45 462	29 529	56 324	82 319	95 217
75+	3 249	1 727	591	74 734	76 540	62 878	19 284	10 959	45 417
80+	2 756	2 588	9 985	-464	59 277	57 261	43 993	9 623	8 881
85+	2 144	2 446	8 927	5 714	165	41 113	37 027	26 897	4 820
kobiety 15-49	-3 765	-3 575	-21 474	-26 226	-50 834	-62 840	-49 169	-35 898	-19 671

\* wiek przedprodukcyjny - 0 do 17 lat  
wiek produkcyjny - od 18 lat do wieku emerytalnego  
wiek mobilny - od 18 do 44 lat  
wiek niemobilny - od 45 lat do wieku emerytalnego  
wiek poprodukcyjny - powyżej wieku emerytalnego

Źródło: Prognoza ludności na lata 2014-2050 (opracowana 2014 r.), GUS

Problemem może być też zapewnienie odpowiedniej opieki osobom starszym, których będzie przybywało. Mogą wystąpić niekorzystne zmiany w gospodarce obszaru LSR. Odpływ migracyjny ogranicza potencjał rozwoju regionu, choćby dlatego, że migracje dotyczą w znacznej mierze ludzi młodych, a także lepiej wykształconych. Zagrożeniem dla rozwoju obszaru może być drenaż kapitału ludzkiego przez zagranicę i bardziej konkurencyjne miasta i gminy w Polsce.

Wpływ na stabilność demograficzną obszaru mają również migracje, które kreują nie tylko wielkość populacji na danym obszarze, ale również wpływają na jej strukturę wiekową i mają kluczowe znaczenie dla kształtowania tzw. prostej zastępowalności pokoleń. Następuje powolny, ale systematyczny spadek liczby mieszkańców obszaru LSR. W 2020 r. saldo migracji na obszarze LSR (ogółem zameldowania - wymeldowania) wynosiło -236, najwyższa wartość wskaźnika odnotowana została w Mieście Złotów (-103), najniższa w Gminie Zakrzewo (-11). W Gminie Lipka wyniosła 0, a w Gminie Złotów 30. Z uwagi na fakt, iż jednym z czynników determinujących zmianę miejsca zamieszkania jest czynnik ekonomiczny, niski wskaźnik migracji świadczy o niskiej atrakcyjności obszaru LGD dla pozostania w nim młodych osób.

**Tabela nr 6: Migracje na obszarze LSR, wg. stanu na 31.12.2020 r.**

Lp.	Gmina	Liczba ludności	Zameldowania ogółem	Wymeldowania ogółem	saldo migracji; ogółem (zameldowania - wymeldowania)
1	Miasto Złotów	18789	133	236	-103
2	Jastrowie	11056	73	117	-44
3	Krajenka	7475	108	140	-32
4	Lipka	5357	62	62	0
5	Okonek	8068	78	133	-55
6	Tarnówka	2941	16	37	-21
7	Zakrzewo	4919	45	56	-11
8	Gmina Złotów	9710	134	104	30



Źródło: Opracowanie własne na podst. danych GUS, BDL (31.XII.2020 r.). Migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów i kierunku (miasto, wieś) kierunku migracji: zameldowania ogółem i wymeldowania ogółem; płeć: ogółem

**Tabela nr 7: Wskaźnik G - podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej na 2022 r.**

Kod gminy				GMINA	Wskaźnik G na 2022 r.	Średnia z gmin LGD dochodu podatkowego gminy na 1 mieszkańca	Średnia z gmin województwa wielkopolskiego dochodu podatkowego gminy na 1 mieszkańca gminy
30	31	01	1	Złotów miasto	1 926,23	1 544,76	325,57
30	31	02	3	Jastrowie	1 550,68		
30	31	03	3	Krajenka	1 395,88		
30	31	04	2	Lipka	1 270,16		
30	31	05	3	Okonek	1 629,94		
30	31	06	2	Tarnówka	1 429,85		
30	31	07	2	Zakrzewo	1 794,21		
30	31	08	2	Złotów	1 361,11		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Ministerstwa Finansów. Wskaźniki dochodów podatkowych dla poszczególnych gmin, powiatów i województw na 2022 r. (Podstawą do wyliczenia wskaźników były dane o dochodach podatkowych za 2020 r.).

### 2.3. Grupy szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup

Poniżej określono grupy szczególnie istotne z punktu widzenia LSR oraz problemów i obszarów interwencji na terenie LGD. Z uwagi na konieczność ukierunkowania LSR na tworzenie miejsc pracy określono je jako grupy docelowe oraz grupy defaworyzowane w kontekście dostępu do rynku pracy i zagrożenia wykluczeniem społecznym. Grupy defaworyzowane nie są w 100% tożsame z grupami docelowymi natomiast stanowią one zbiory wzajemnie się przenikające lub zawierają się jedna w drugiej. Grupy zostały zdefiniowane na podstawie badań własnych LGD, warsztatów i konsultacji społecznych. Identyfikację grup defaworyzowanych i docelowych ich charakterystykę oraz preferencje dla tych grup dokonano na podstawie konsultacji społecznych badań ankietowych, indywidualnych wywiadów i konsultacji oraz konsultacji z Powiatowym Urzędem Pracy (PUP) w Złotowie i gminnymi ośrodkami pomocy społecznej.

#### 2.3.1 Grupy defaworyzowane

##### a) Absolwenci szkół, kończący edukację - bezrobotni w wieku do 30 lat

Bezrobocie tej grupy tworzą osoby, które są bezrobotne maksymalnie przez 5 lat po zakończeniu edukacji. Problemem w znalezieniu zatrudnienia często jest brak doświadczenia oraz braki w wykształceniu. Osoby z tej grupy z uwagi na frustrację ze względu na brak możliwości znalezienia pracy są bardziej podatne na demoralizację i patologię, dłuższą zależność ekonomiczną od rodziny, późniejsze zakładanie własnej rodziny, emigrację itp. LSR będzie wspierać te osoby poprzez ich aktywizację zawodową, stworzenie możliwości aplikowania o środki na rozpoczęcie własnej działalności.

### **b) Osoby w wieku 50+ bezrobotne**

Ta grupa charakteryzuje się tym, że są to osoby, które utraciły dotychczasowe miejsca pracy z różnych przyczyn: restrukturyzacji, niechęci do podnoszenia swoich kwalifikacji. Udział osób w tej grupie ma tendencję rosnącą. Osoby te mają trudności w dostosowaniu swoich umiejętności do rynku pracy, niską mobilność i samoocenę, często też nie nadążają za postępem technologicznym. LSR będzie wspierać te osoby poprzez ich aktywizację zawodową oraz udostępnianie środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

### **c) Osoby korzystające z pomocy społecznej – długotrwale bezrobotni**

Jest to jedna z najliczniejszych grup wśród ogółu bezrobotnych. Na rynku pracy konkurencyjność tych osób jest mocno ograniczona często brakiem kwalifikacji, biernością a nawet niechęcią do podjęcia pracy zawodowej. Jest to grupa najbardziej zagrożona wykluczeniem i marginalizacją.

### **d) Kobiety, które nie były obecne na rynku pracy lub opuściły go na kilka lat**

Ta grupa to głównie kobiety, które nie podjęły pracy lub zrezygnowały z niej po urodzeniu dziecka/ci. Ich sytuacja na rynku pracy jest gorsza niż mężczyzn. Są mniej chętnie zatrudniane, gorzej opłacane, często pomimo lepszego wykształcenia. Po kilku latach chcąc podjąć zatrudnienie zderzają się z własnymi brakami w edukacji oraz są zapóźnione technologicznie. Często powrotowi do pracy towarzyszy niewiara we własne siły i obawa przed niepowodzeniem. Szczególnie niekorzystna sytuacja na rynku pracy występuje w przypadku kobiet wychowujących co najmniej 1 dziecko do 6 roku życia lub dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia. Dla kobiet LSR przewiduje działania aktywizacyjne oraz ułatwienia w ubieganiu się o środki na rozpoczęcie działalności.

### **e) Osoby niepełnosprawne, o małych szansach na znalezienie zatrudnienia na obszarze LSR**

Zarejestrowanych osób z niepełnosprawnością było: w 2020 r. – 127, są to osoby o różnych typach niepełnosprawności (nie tylko fizycznych). Osoby niepełnosprawne są podobnie jak długotrwale bezrobotni najbardziej narażone na wykluczenie z rynku pracy. Dostępność niepełnosprawnych do rynku pracy jest utrudniona nie tylko z powodów zdrowotnych, ale też z powodu barier komunikacyjnych, przekonania o braku szans na rynku pracy i obaw o akceptację w miejscu pracy.

## **2.3.2 Grupy docelowe**

Z punktu widzenia LSR oraz problemów i obszarów interwencji grupami docelowymi na obszarze LGD Krajna Złotowska są:

### **a) Potencjalni i obecni przedsiębiorcy**

Diagnoza obszaru LGD wskazuje na to, że wśród mieszkańców zauważalna jest potrzeba wspierania działalności gospodarczej zarówno tej nowo zakładanej jak i już istniejącej która potrzebuje wsparcia na zintensyfikowanie swoich działań. Wśród potencjalnych i już działających przedsiębiorców bardzo poważną barierą rozwoju jest brak środków finansowych często jest to bariera nie do pokonania.

### **b) Osoby młode dzieci, młodzież, osoby aktywne**

Z badań własnych LGD wynika, że niezależnie, gdzie mieszkają i z jakiej grupy społecznej pochodzą te osoby to mają podobne potrzeby, tj. place zabaw, tereny sportowo rekreacyjne, świetlice wiejskie wraz z ich dobrym wyposażeniem, miejsca spotkań oraz oferta zajęć warsztatowych, edukacyjnych i kulturalnych. W zamierzeniach LSR będą wspierane działania służące poprawie infrastruktury służącej działalności społecznej, działania wzmacniające kapitał społeczny poprzez między innymi realizację inicjatyw szkoleniowych oraz tych wpływających na wzrost aktywności mieszkańców.

### **c) Osoby poszukujące zatrudnienia, w tym mieszkańcy osiedli po-PGR**

Należy zauważyć, że obszar LGD nadal zmaga się z kłopotliwym dziedzictwem PRL-u oraz czasów transformacji. W tym kontekście warto pamiętać o licznych patologiami społecznych, które rodził kolchozowy sposób życia i fakcie, że produkcja PGR-ów z lat 80. Na tych obszarach działały państwowe gospodarstwa rolne. Zatrudniały one nie tylko rolników i robotników, ale także pracowników instytucji i zakładów tworzonych dookoła gospodarstwa – szkół, placówek zdrowia, zakładów maszyn rolniczych i wielu innych. Nie było w związku z tym potrzeby rozwoju innych gałęzi gospodarki – powstała pegeerowska monokultura zatrudnieniowa. Warto przyjrzeć się PGR-om także jako

społecznościom, które oddziaływały nie tylko na osoby zatrudnione w gospodarstwie i ich rodziny, ale także na okolicznych mieszkańców. PGR-y koncentrowały wokół siebie lokalne życie. Ich członkowie postrzegani byli przez okolicznych mieszkańców z mieszaniną zazdrości, podziwu i pogardy. Pracownicy PGR-ów i ich rodziny żyli w enklawie – mieli zapewnioną pełną opiekę socjalną i z punktu widzenia samodzielnego rolnika o nic nie potrzebowali się martwić. Jak pokazują badania przeprowadzone w wybranych powiatach popegeerowskich, bezrobocie i niewielka aktywność nie dotyczą wyłącznie niegdysiejszych pracowników PGR-ów i ich rodzin. Mimo, iż duża część przeszła już na wcześniejsze emerytury lub renty, uwarunkowania wynikające z historii oraz niedoskonałych rozwiązań restrukturyzacyjnych doprowadziły do zaniedbania całych terenów, nie tylko konkretnej grupy społecznej. Dziedzictwo PGR-ów oddziałuje na wszystkich mieszkańców, pogłębiając i tak niełatwą sytuację najbardziej wrażliwych na wykluczenie grup społecznych. Mogłoby się wydawać, że wobec niedawnego ożywienia gospodarczego i spadku bezrobocia sytuacja w tych rejonach ulegnie poprawie. Obszary popegeerowskie, zwłaszcza te położone w najtrudniejszych terenach, cechuje jednak nadal niski współczynnik aktywności zawodowej. Powody tej sytuacji są złożone i tworzą zamknięte koło. Sieć osadnicza jest tam rozproszona, nie ma wielu dużych ośrodków miejskich. Rolnictwo nie oferuje nowych miejsc pracy. Potencjalnych inwestorów i przedsiębiorców zniechęca stopień zaniedbania terenów. Stan dróg jest fatalny, nie istnieje odpowiednia infrastruktura, nie rozwija się zatem nowy biznes. Ponieważ popyt na zajęcia w innych branżach nie występuje w najbliższej okolicy, ludzie, którzy chcieliby znaleźć zatrudnienie powinni go szukać poza granicami miejscowości. Pierwszą, zewnętrzną barierą w aktywnym poszukiwaniu pracy, zwłaszcza dla mieszkańców odizolowanych osiedli popegeerowskich, jest brak odpowiedniego transportu, a także jego koszt (podobne trudności mają również uczniowie chcący się kształcić). Kolejnym czynnikiem zniechęcającym jest niezbyt atrakcyjna wysokość pensji oferowanych przez pracodawców. Wypracowane przez wiele lat strategie łączenia świadczeń z pomocy społecznej z pracą w szarej strefie lub okresowymi migracjami zarobkowymi za granicę, przynoszą wystarczający dochód, z którym legalne zarobki nie mogą się równać, bo są o wiele niższe. Problem jest relatywnie nieduży, gdy dotyczy emerytów, jednak staje się bardzo poważny w przypadku młodych ludzi, którzy korzystając z nielegalnego zatrudnienia nie zapewniają sobie zabezpieczenia finansowego na przyszłość.

#### **d) Migranci**

Po roku 2010 na terenie powiatu złotowskiego zauważa się coraz to większą migrację wśród mieszkańców. Jest to problem społeczny, który wymaga interwencji. Migracja wpływa negatywnie na stan zaludnienia oraz rozwój gospodarki. Czynniki przyciągające to zjawisko to m.in. wyższe płace, lepsze możliwości zatrudnienia, wyższy standard życia i możliwości edukacyjne. Jeśli warunki ekonomiczne nie są sprzyjające i jest prawdopodobieństwo, że będą ulegać dalszemu pogorszeniu, większa liczba osób prawdopodobnie wyemigruje do innych miejscowości (poza granicami powiatu a nawet kraju) i będzie szukać lepszych perspektyw. Migracja niesie za sobą poważne skutki, np.:

- trudne pozyskanie nowych rąk do pracy lub utrzymanie już zatrudnionych;
- niedopasowanie popytu i podaży pracy;
- odpływ osób dobrze wykształconych, utrata kapitału ludzkiego;
- spadek PKB;
- rozdzielenie rodzin, rozpad;
- zmiany w strukturze wieku i płci ludności;
- zmiany struktur społeczno-kulturowych.

#### **e) Osoby 50+ i Seniorzy - osoby, które ukończyły 60 r. ż.**

Struktura demograficzna wskazuje na to że ta grupa ma charakter wzrostowy, dlatego warto skupić część działań właśnie na seniorach. W osobach starszych drzemie potencjał, który odpowiednio pokierowany można wykorzystać zarówno na rynku pracy jak i w działaniach społecznych. Osoby z tej grupy posiadają często bogate doświadczenie w różnych dziedzinach. Dysponują czasem często wielką energią i chęcią do działania. Da tej grupy będą skierowane działania aktywizujące je zarówno poprzez udział w życiu społecznym, szkoleniach, ale również poprzez możliwości z korzystania z ich wiedzy i doświadczenia.

Od kilku lat zaobserwować można w całym kraju, ale także na obszarze wsparcia LGD spadek liczby urodzeń, co prowadzi do zmniejszenia udziału najmłodszych grup wiekowych, w stosunku do wzrostu udziału

roczników najstarszych w populacji ludności. Do najistotniejszych przyczyn starzenia się społeczeństwa można zaliczyć:

- 1) *późniejsze macierzyństwo* – na przestrzeni ostatnich trzech dekad obserwuje się, że kobiety w coraz późniejszym wieku decydują się na urodzenie pierwszego dziecka. Przyczyn można upatrywać, m.in. w dłuższym okresie nauki i większej aktywności zawodowej kobiet;
- 2) *wyraźny spadek liczby zawieranych małżeństw* – osoby żyjące w związkach nieformalnych rzadziej decydują się na posiadanie potomstwa;
- 3) *zmiana potrzeb konsumpcyjnych* – wzrost zapotrzebowania na usługi związane z ochroną zdrowia, opieką społeczną, w tym powszechny dostęp do miejsc w placówkach dziennej opieki dla dzieci, tj. żłobki, przedszkola – trudności w zapewnieniu opieki dla dzieci po zakończeniu urlopu związanego z macierzyństwem mogą skutkować przesuwaniem przez młodszą część społeczeństwa decyzji o prokreacji i posiadaniu dzieci.

Biorąc pod uwagę coraz większy odsetek ludności w poszczególnych gminach LGD oraz konsekwencje tego zjawiska należy wciąż brać pod uwagę tę grupę społeczną w procesie planowania i wdrażania LSR.

#### **f) Rolnicy i ich rodziny**

To grupa wymagająca wsparcia. Na obarze LSR występują obszary wiejskie lub małe miasteczka, a obszar naturalnie sprzyja uprawie rolnej. Jest to grupa społeczna, która najczęściej z racji lokalizacji jest oddalona od większych miast, np. miasta powiatowego. Ważnym aspektem jest fakt, że rolnictwo sprzyja ochronie środowiska i ma potencjał w zakresie rozwoju agroturystyki, tworzenia zagród edukacyjnych czy gospodarstw opiekuńczych.

Wymienione grupy wraz z ich problemami LSR uwzględni w poszczególnych obszarach interwencji. Obszar, który będzie szczególnie wspierany to gospodarka i rozwijanie przedsiębiorczości w powiązaniu z rynkiem pracy. Osoby z grup defaworyzowanych będą miały ułatwienia w kryteriach wyboru operacji. Takie ułatwienia dotyczą też przedsięwzięć oraz inicjatyw na rzecz osób z grup defaworyzowanych. Kryteria wyboru operacji uwzględniać będą preferencje dla operacji rewitalizacji obiektów zabytkowych lub z obszaru kultury albo małej infrastruktury turystyczno – rekreacyjnej, jeżeli przewidywać będą stwarzanie ułatwień dla korzystania z nich niepełnosprawnych lub likwidację barier. Realizując działania w ramach aktywizacji LGD uwzględni udział w nich osób z grup defaworyzowanych.

## **2.4 Charakterystyka gospodarki / przedsiębiorczości**

W 2020 roku wg danych z GUS zarejestrowanych zostało 406 nowych firm – jednoosobowych działalności gospodarczych, 22 spółki handlowe, 19 spółek z organiczną odpowiedzialnością oraz 5 spółek cywilnych.

**Tabela nr 8: Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie Regon – stan na 31.12.2020 r.**

<b>Rodzaj podmiotu gospodarczego</b>	<b>Liczba zarejestrowanych w powiecie złotowskim 2020</b>
<b>Liczba osób prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą</b>	<b>4 311</b>
Spółki handlowe	312
Spółki kapitałowe	240
Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością	235
Spółki akcyjne	5
Proste spółki akcyjne	0
Spółki handlowe osobowe	72

Spółki jawne	57
Spółki komandytowe	14
Spółki partnerskie	0
Spółki komandytowo-akcyjne	1
Spółki cywilne	225
Spółdzielnie	30
<b>SUMA:</b>	<b>5502</b>

*Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS, stan na 31.12.2020 r.*

Przedsiębiorczość na obszarze LSR z udziałem przedsiębiorstw zatrudniających mniej niż 50 pracowników według stanu na dzień 31.12.2020 r. przedstawia się następująco: w przypadku podmiotów gospodarki narodowej, przekształcenia własnościowe i strukturalne – podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON, według klas wielkości 0-9 wyniósł 5529 podmiotów i według wielkości 10-49 wyniósł 252 podmioty.

**Tabela nr 9: Udział przedsiębiorstw zatrudniających mniej niż 50 pracowników na obszarze LSR w liczbie mieszkańców LSR, wg. stanu na 31.12.2020 r.**

Lp.	Gmina	Liczba ludności	Liczba przedsiębiorstw poniżej 50 pracowników		Udział przedsiębiorstw zatrudniających mniej niż 50 pracowników na terenie gminy
			0-9	1-49	
1	Miasto Złotów	18789	1 955	90	10,88
2	Jastrowie	11056	891	42	8,44
3	Krajenka	7475	603	17	8,29
4	Lipka	5357	353	22	7,0
5	Okonek	8068	542	31	7,10
6	Tarnówka	2941	213	7	7,48
7	Zakrzewo	4919	358	16	7,60
8	Gmina Złotów	9710	614	27	6,60
<b>Razem /średni</b>		<b>68315</b>	<b>5529</b>	<b>252</b>	<b>7,92</b>

*Źródło: Opracowanie własne na podst. danych GUS*

Poziom wskaźnika bezrobotnych w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym jest zróżnicowany w skali gmin obszaru LSR, średnio 7,92%, szczególnie negatywna sytuacja w tym zakresie występuje w Mieście Złotów (10,88%). Podobnie sytuacja wygląda w Gminie Jastrowie (8,44%) i Gminie Krajenka (8,29%) w stosunku do średniej wynoszącej 7,92%.

Liczba podmiotów gospodarczych na 1 000 ludności wynosząca w 2020 r. 85 j.g. (w województwie 132 j.g.) świadczy o znacznym niedorozwoju gospodarki i wynikających z tego konsekwencji m.in. na rynku pracy. We wszystkich gminach dominują mikro- i małe przedsiębiorstwa, brakuje natomiast średnich i dużych przedsiębiorstw. Duże firmy upadły wraz z przemianami gospodarczymi w kraju. Największym ośrodkiem przemysłowym jest miasto Złotów, które skupia znaczna część większych przedsiębiorstw.

## 2.5 Rynek pracy

Bezrobocie wśród mieszkańców obszaru LGD jest wyższe od poziomu w województwie i w kraju. Oprócz negatywnego wymiaru tego zjawiska, pojawia się również aspekt, który może stanowić mocną stroną obszaru,

a mianowicie duże bezrobocie to również duży zasób niewykorzystanych obecnie zasobów ludzkich, które mogą stanowić potencjał dla nowo otwieranych przedsiębiorstw. Na obszarze LGD nie prowadzono szczegółowych badań grup znajdujących się poza rynkiem pracy, jednak opinie pojawiające się w wywiadach potwierdzają zgodność sytuacji lokalnej z ogólnopolską. Głównymi powodami obecności osób w wieku produkcyjnym poza rynkiem pracy są pozyskane świadczenia emerytalne oraz udział w procesach nauki i uzupełniania kwalifikacji. Problemy społeczne związane są jednak z pozostałymi osobami znajdującymi się poza rynkiem pracy: dotkniętymi chorobą i niepełnosprawnością, czy też obciążonymi obowiązkami rodzinnymi i prowadzeniem domu (nie zawsze ze świadomego wyboru), a szczególnie osobami w przeszłości obecnymi na rynku pracy, które zniechęciły się bezskutecznością poszukiwania pracy.

Na podstawie danych statystycznych pozyskanych z GUS na dzień 31.12.2020 r., w tabeli poniżej przedstawiono odsetek osób w wieku produkcyjnym w stosunku do liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w poszczególnych gminach.

**Tabela nr 10: Liczbę osób bezrobotnych w wybranych latach, w tym odsetek osób w wieku produkcyjnym**

Gmina	Liczba ludności	Liczba osób w wieku produkcyjnym	Liczba bezrobotnych zarejestrowanych 2020	% osób w wieku produkcyjnym <i>* Kobiety: 15-59 lat, Mężczyźni: 15-64 lata</i>	Bezrobotni zarejestrowani – kobiety [osoba]	Udział bezrobotnych zarejestrowanych kobiet w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym [%]
Miasto Złotów	18789	11721/K:5620	438	3,74	242	4,31
Jastrowie	11056	6867/K: 3158	412	6,00	250	7,92
Krajenka	7475	4794/K: 2212	201	4,19	119	5,38
Lipka	5357	3438/K: 1558	175	5,09	106	6,80
Okonek	8068	5076/K: 2279	215	4,24	116	5,90
Tarnówka	2941	1878/K:823	104	5,54	55	6,68
Zakrzewo	4919	3226/K: 1475	140	4,34	79	5,36
Gmina Złotów	9710	6392/K; 2902	302	4,72	185	6,47
<b>Razem</b>	<b>68315</b>	<b>43392</b>	<b>1987</b>	<b>4,58</b>	<b>1 152</b>	<b>6,09</b>

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS, BDL

Z przedstawionych danych wynika, że liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy – łącznie 43392 osoby, w stosunku do populacji zamieszkującej obszar LGD stanowi, aż 45,79%. Jest to spory odsetek, który wymaga zaplanowania wsparcia w ramach LSR.

**Udział liczby bezrobotnych zarejestrowanych na obszarze LSR w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na obszarze objętym LSR według stanu na koniec 2020 r. wynosi 4,58% i jest zróżnicowany w skali gmin członkowskich LGD.** Niekorzystna sytuacja w tym obszarze występuje w Gminie Jastrowie (6%) w pozostałych gminach wskaźnik ten plasuje się na średnim poziomie w stosunku do całego obszaru LSR. Na uwagę zasługuje szczególnie wysoki odsetek kobiet w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie bezrobotnych, średnio 6,09%.

Potrzeby osób zaliczonych do grupy defaworyzowanej wynikają z prowadzonych badań własnych jak również konsultacji z mieszkańcami obszaru LSR. Na obszarze LGD występują duże dysproporcje między popytem na pracę a kwalifikacjami bezrobotnych. Wśród osób zarejestrowanych duży odsetek bezrobotnych stanowią osoby bez kwalifikacji, z niskim wykształceniem, z małą mobilnością. Niskie wykształcenie jest jedną z głównych przeszkód w skutecznej aktywizacji i rozwoju lokalnego rynku pracy. Wraz z rozwojem nowoczesnych dziedzin produkcyjnych i usługowych, wdrażania nowych technologii informacyjnych, wzrasta zapotrzebowanie na osoby

o wysokich kwalifikacjach, specjalistów. Dlatego niska jakość i struktura wykształcenia, która nie odpowiada wymaganiom nowoczesnego rynku pracy, stając się główną przyczyną bezrobocia wśród określonej grupy osób. Przyczyną bezrobocia wśród młodych osób jest też niedostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku. Brak określonych kwalifikacji przy względnie wysokich kosztach szkoleń może zniechęcać pracodawców do zatrudnienia młodych osób. **Nasilenie ww. zjawisk zauważa się na obszarach zdegradowanych, do których można zaliczyć mieszkańców dawnych PGR.**

**Tabela nr 11: Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w PUP**

Wyszczególnienie / lata	Stan na 31 grudnia danego roku					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych	3 538	2 934	2 578	2 237	1 861	1 987
Stopa bezrobocia rejestrowanego (%)	12,2	9,6	8,1	6,9	5,6	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

**Tabela nr 12: Struktura bezrobotnych wg wykształcenia – stan na 31.XII.2020 r.**

Wykształcenie bezrobotnych	Wyższe	Policealne oraz średnie zawodowe	Średnie ogólnokształcące	Zasadnicze zawodowe/ branżowe	Gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe
Obszar LGD	6,7%	22,4%	8,9%	29,3%	32,7%
Województwo	14,5%	22%	11,2%	28%	24,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Z tabeli nr 12 wynika, że większą liczbę bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym, a najmniej bezrobotnych było z wykształceniem wyższym. Sporą część stanowią osoby posiadające wykształcenie zawodowe/ branżowe.

**Analiza danych PUP wskazuje, że liczba bezrobotnych z niepełnosprawnością spadała, lecz cały czas odgrywa duże znaczenie pośród ogólnej liczby bezrobotnych.** Jak pokazuje analiza przemian społeczno-gospodarczych ostatnich lat osoby o niskich kwalifikacjach, w tym osoby nie posiadające kwalifikacji zawodowych są rzadziej zatrudniane i w największym stopniu zagrożenie bezrobociem.

Zarejestrowanych bezrobotnych na dzień 31 grudnia 2020 r. było 1 987 osób, a w wieku produkcyjnym 43 392 osób. Stopa bezrobocia w ujęciu województwa wielkopolskiego na 31.12.2020 r. wyniosła 3,7%, Z kolei w powiecie złotowskim 6%.

Bezrobocie na obszarach wiejskich było proporcjonalnie większe. Bezrobotni stanowili ponad 53,7% osób bezrobotnych ogółem. Prawo do zasiłku posiadało 7,23% bezrobotnych (w województwie 17,54%).

**W trakcie wywiadów, które prowadzono z mieszkańcami obszaru LGD, wielokrotnie wskazywanym problemem był niski poziom wynagrodzeń.** Z opinii i doświadczeń uczestników wywiadów wynika, że największy problem z zatrudnieniem mają osoby dojrzałe – po 50 roku życia.

**Tabela nr 13: Wynagrodzenia według GUS - województwo wielkopolskie**

Sektor	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto:
sektor przedsiębiorstw	5 206 PLN
przemysł	5 498 PLN
przetwórstwo przemysłowe	5 399 PLN
budownictwo	5 882 PLN
handel, naprawa pojazdów samochodowych	4 505 PLN
transport i gospodarka magazynowa	4 910 PLN

zakwaterowanie i gastronomia	3 449 PLN
informacja i komunikacja	8 952 PLN
obsługa rynku nieruchomości	5 997 PLN
administrowanie i działalność wspierająca	4 757 PLN

Źródło: opracowanie własne na podstawie

<https://wynagrodzenia.pl/gus/dane-województkie/wielkopolskie> - stan na grudzień 2020 r.

Pracodawcy chętniej oferują zatrudnienie osobom młodym, jednak wiąże się ono z wynagrodzeniem na poziomie płacy minimalnej i pracą na podstawie umowy cywilno-prawnej. Opinie na temat niskich wynagrodzeń skonfrontowano z opiniami przedsiębiorców. Potwierdzili oni, że poziom płac w gminach LGD jest niższy, niż oczekiwaliby tego pracownicy, jednak wynika to z obiektywnych czynników. Zdaniem pracodawców koszty, jakie ponoszą w związku z zatrudnieniem pracowników są niewspółmierne do zysków, jakie przynosi przedsiębiorstwo. Powodowane jest to niskim popytem na oferowane towary i usługi oraz niezamożnością konsumentów.

W 2020 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto\_ wynosiło w obszarze LGD **2969,30 zł (w województwie 5422,50 zł)**. Wynagrodzenie w latach 2006 – 2013 nie przekroczyło średniej wojewódzkiej. W 2013 r. wynagrodzenia w obszarze LGD stanowiły 84,47% w odniesieniu przeciętnego wynagrodzenia w Wielkopolsce.

Przeciętnie zatrudnienie w obszarze LGD Krajna Złotowska wynosiło w 2013 r. 11313 osób (161/ 1000 mieszkańców, w województwie 241).

**Tabela nr14: Struktura bezrobotnych wg wieku (stan na 31.XII.2020 r.)**

Procentowy udział grup wiekowych wśród osób bezrobotnych	24 i mniej [liczba odsetek względem l. bezrobotnych]	25- 34 [liczba odsetek względem l. bezrobotnych]	35 – 44 lat [liczba odsetek względem l. bezrobotnych]	45 – 54 lat [liczba odsetek względem l. bezrobotnych]	55 i więcej lat [liczba odsetek względem l. bezrobotnych]
Obszar LGD - 1987	256/ 12,89	562/28,28	485/24,41%	336/16,91%	384/ 17,51%
Województwo – 60 958	8 370/13,73	17 026/ 27,93	15 018/24,64	11 002/18,05	9 542/15,65

Największą grupę wśród bezrobotnych na obszarze LSR stanowią osoby w wieku 25 do 34 i 35-44 lat. Następnie należy zwrócić uwagę na grupę bezrobotnych w kategorii wiekowej 55 lat i więcej, którzy stanowią ponad 17% liczby bezrobotnych w powiecie złotowskim. W równaniu do struktury bezrobotnych zarejestrowanych w województwie wielkopolskim należy zauważyć, że grupy wiekowe w przedziale 25-34 stanowią bardzo podobny odsetek osób bezrobotnych.

**Tabela n 15: Bezrobotni będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy na dzień 31.12.2020 r.**

Osoby bezrobotne ogółem	Osoby bezrobotne zarejestrowane do 25 r.ż.	Osoby bezrobotne zarejestrowane do 30 r.ż.	Osoby bezrobotne zarejestrowane powyżej 50 r. ż.	Długotrwale bezrobotni	Niepełnosprawni	Korzystający ze świadczeń z pomocy społecznej	Posiadający co najmniej 1 dziecko do 6 r.ż.	Posiadający co najmniej 1 dziecko niepełnosprawne do 18 r.ż.
Obszar LGD - 1987	256	547	522	931	127	63	487	0
Udział %	12,88	27,52	26,27	46,85	6,39	3,17	24,51	0

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Złotowie <https://zlotow.praca.gov.pl/>



Na obszarze powiatu złotowskiego, zgodnie z danymi pozyskanymi z Powiatowego Urzędu Pracy w Złotowie, największą grupę bezrobotnych stanowią osoby długotrwale bezrobotne. Analizując grupy wiekowe wskazane jako te, które znajdują się w najbardziej niekorzystnej sytuacji na rynku zauważyć można, że zarówno osoby w wieku 50+, jak i do 25 r. ż. stanowią ok. 27% bezrobotnych. Spory odsetek stanowi także grupa bezrobotnych posiadających co najmniej 1 dziecko w wieku do 6 lat.

Badania LGD wśród osób korzystających z usług Powiatowego Urzędu Pracy wskazują, że najbardziej oczekiwanym działaniem przez osoby bezrobotne jest wspieranie przedsiębiorczości i innych inicjatyw tworzących nowe miejsca pracy oraz bezpłatne dokształcanie osób bezrobotnych i absolwentów. Jednym z większych problemów obszaru jest brak spójnych i innowacyjnych rozwiązań w zakresie wsparcia osób wykluczonych zarówno z rynku pracy, jak i społecznie.

Rekomendacje do LSR wynikające z analizy rynku pracy wskazują na to, że priorytetowo powinny być traktowane: zwiększenie liczby miejsc pracy (w tym rozwój technologii innowacyjnych) i możliwość podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Równie istotną kwestią jest zapewnienie dobrej infrastruktury do rozwoju zarówno przedsiębiorczości, jak i zapewnienia podstawowej opieki społecznej. Warto również zastanowić się nad wprowadzeniem nowych innowacyjnych form aktywizacji bezrobotnych między innymi za pośrednictwem podmiotów ekonomii społecznej.

## 2.6 Przedstawienie działalności sektora społecznego

Działalność społeczna NGO możliwa jest często dzięki temu, że jest infrastruktura umożliwiająca choćby organizację wydarzeń (ścieżki rowerowe, zaplecza sanitarne) ale również udostępnianie miejsc do spotkań organizacji (świetlice, kluby, miejsca udostępniane przez samorządy lub instytucje kultury). Baza ta jest jednocześnie nie wystarczająca w stosunku do potrzeb i należy w LSR uwzględnić jej rozwój i doposażenie.

W strategii LGD powinna uwzględnić zadania z zakresu rozwoju infrastruktury, ale również animację i aktywizację obszaru poprzez wsparcie działań z zakresu kultury, rekreacji, sportu i szerokiej gamy szkoleń, warsztatów. Ponadto z uwagi na dynamiczny rozwój organizacji na obszarach wiejskich zachodzi konieczność opracowania koncepcji rozwoju poszczególnych miejscowości w ramach Smart Village.

Na terenie powiatu złotowskiego zarejestrowanych jest 204 organizacje pozarządowe, w tym 70 stowarzyszeń rejestrowanych, 38 zwykłych, 6 fundacje, 42 Ochotnicze Straże Pożarne, 14 Kół Polskiego Związku Wędkarskiego, 22 Koła i oddziały organizacji ogólnopolskich inwalidów, kombatanów, emerytów i rencistów oraz 75 Kół Gospodyń Wiejskich zarejestrowanych w ARiMR.

Większość NGO'sów to aktywnie działające organizacje stanowiące nierzadko ośrodki życia społecznego zwłaszcza na obszarach wiejskich. To działalność organizacji społecznych buduje społeczeństwo obywatelskie. Świadczy to o rosnącej więzi i poczuciu identyfikacji mieszkańców ze swoim otoczeniem z „Krajną” (krajna historyczna) w której mieszkają. Większość organizacji społecznych nie jest nastawiona na zysk a wkładem własnym tych organizacji jest najczęściej praca społeczna ich członków.

Dzięki działalności organizacji społecznych mieszkańcy angażują się w prace na rzecz swoich miejscowości, gmin poprawiając ich wizerunek i jest to szansą dla obszaru.

Organizacje te aplikowały do LGD które obejmowały swym obszarem poszczególne gminy LGD „Krajna nad Notecią, oraz „Naszyjnik Północy”.

Widoczny jest znaczny przyrost liczby organizacji niestety nie dotyczy on obszarów wiejskich, gdzie aktywność społeczna jest słaba a zwłaszcza brak jest animatorów prowadzących zajęcia w świetlicach wiejskich. Organizacje społeczne są często organizatorem bądź współorganizatorem wydarzeń realizowanych w obszarze LSR takich jak: „Rajd w Ciemno”, Euro Eko Meeting, Leśne dukty, Gwiazdkowy Rynek, Krajna Adventure Race, Spotkania Buczkowskie i wiele innych. Często są to wydarzenia o charakterze cyklicznym promujące lokalne walory turystyczne i kulturalne. Większość tych wydarzeń dobywa się w mieście Złotów.

Jak wskazują przeprowadzone badania, rozwój sektora społecznego ma charakter oddolny. Dotychczas nie stworzono mechanizmów wsparcia aktywności społecznej, co jest szczególnie odczuwalne na obszarach wiejskich.

Brakuje mechanizmów o charakterze doradczo-organizacyjnym, jak i wykorzystania kapitału ludzkiego (lokalnych animatorów/liderów). Podstawą zwiększenia aktywności społeczeństwa, aby było ono bardziej obywatelskie są działania prowadzone przez NGO-sy tworzące różnorodną infrastrukturę wspierającą aktywność nie tylko fizyczną, ale przede wszystkim aktywność społeczną. Rozwijanie kreatywności i wartości dodanej. Infrastruktura, tworzona przez stowarzyszenia lub grupy nieformalne.

## 2.7 Problemów społeczne z uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego

Liczba świadczeń z pomocy społecznej została przedstawiona w tabeli. Łącznie 3549 osób korzystało w 2020 roku z pomocy społecznej, co stanowiło 5,20 % ludności obszaru LGD. Świadczenia te miały formę pieniężną i niepieniężną.

**Tabela nr 16: Świadczenia z pomocy społecznej**

Gmina	Liczba ludności	2020	Udział (%) liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na obszarze LSR w liczbie mieszkańców obszaru objętego LSR
Miasto Złotów	18789	1 346	7,16
Jastrowie	11056	974	8,81
Krajenka	7475	305	4,08
Lipka	5357	321	6
Okonek	8068	842	10,43
Tarnówka	2941	209	7,11
Zakrzewo	4919	227	4,61
Gmina Złotów	9710	671	6,91
<b>Razem</b>	<b>68315</b>	<b>3549</b>	<b>5,20</b>

*Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL*

Największy odsetek osób pobierających świadczenia odnotowano w gminie Okonek oraz w gminie Jastrowie. Głównymi problemami i powodami udzielania pomocy i wsparcia były: ubóstwo - jako następstwo bezrobocia, choroba i bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych, alkoholizm, narkomania, osłabienie więzi rodzinnych. Często są to sprzężone dysfunkcje. Zauważalne jest też zubożenie na sprawy społeczne zwłaszcza mieszkańców większych miejscowości.

Rozwarstwienie społeczeństwa i struktury społecznej, wysoki poziom ubóstwa, zbyt mała pomoc specjalistyczna, trudności w dotarciu do rodzin mieszkających w małych miejscowościach i nieuczestniczących w życiu społecznym wydają się być aktualnymi problemami obszaru LSR. Czynnikiem zewnętrznym utrudniającym efektywność programów gminnych jest znaczny transfer świadczeń socjalnych kierowanych w ostatnich latach z programów rządowych, co ogranicza grupę mieszkańców zainteresowanych uczestnictwem w projektach społecznych, które mogą być przedmiotem dofinansowania ze środków EFS+ w kolejnej perspektywie 2023-2027. Pożądanym kierunkiem w tym obszarze będzie deinstytucjonalizacji i rozwój spersonalizowanych, zintegrowanych usług społecznych, w tym o charakterze środowiskowym. Pożądanym kierunkiem w obszarze uwarunkowań społecznych będzie umiejętne pobudzanie i ukierunkowanie zmiany społecznej, z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju społecznego i dążenia do wyrównywania warunków życia w poszczególnych częściach regionu oraz rozwijanie współpracy i innowacyjności w zakresie dostarczanych przez JST usług społecznych.

**Infrastruktura pomocy społecznej w obszarze LSR jest reprezentowana przez takie instytucje jak:**

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Złotowie;

- osiem ośrodków pomocy społecznej (zlokalizowanych w gminach);
- dzienny dom pomocy senior - wigor, którego celem jest integrowanie i wzmocnienie środowisk ludzi starszych oraz niepełnosprawnych;
- Noclegownia dla osób bezdomnych i najuboższych w Złotowie;
- Dwie placówki opiekuńczo – wychowawcze w Jastrowiu;
- osiem warsztatów terapii zajęciowej.

Wsparcie rodziny zapewnione jest zgodnie z *Ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*, przez Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej. Piecza zastępcza jest zadaniem własnym powiatu. W powiecie złotowskim zadanie to ma zlecone Powiatowemu Centrum Pomocy Rodzinie w Złotowie. Działania podejmowane w 2020 r. na rzecz rodzin zastępczych, dzieci i młodzieży umieszczonych w pieczy zastępczej to: indywidualne wsparcie psychologiczne, pomoc prawna, wypłaty świadczeń na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, organizowanie przedsięwzięć mających na celu integrację wychowanków pieczy zastępczej, co z uwagi na miniony rok i pandemię było bardzo utrudnione. Na terenie powiatu złotowskiego funkcjonowało w 2020 roku 106 rodzin zastępczych, w których umieszczono 187 dzieci. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie wsparło 35 usamodzielniających się wychowanków, w tym 5 osób otrzymało wsparcie pieniężne na usamodzielnienie, 21 osób otrzymało pomoc finansową na kontynuowanie nauki, a 9 osób otrzymało wsparcie w formie rzeczowej. W 2020 roku kontynuowano realizację projektu "Mieszkania Chronione dla usamodzielniających się wychowanków placówek i rodzin zastępczych". Warunkiem uzyskania prawa do pobytu w tym mieszkaniu, jest złożenie wniosku o jego przyznanie, pozytywna opinia rodziny zastępczej lub dyrektora placówki (w której wychowanek przebywał), kontynuacja nauki lub praca zawodowa oraz brak wsparcia w rodzinie biologicznej (brak możliwości powrotu do niej po opuszczeniu pieczy zastępczej). Lokale te są w pełni wyposażone. Usamodzielniający ponosił tylko 10% kosztów utrzymania mieszkania i mediów.

W powiecie złotowskim w 2020 funkcjonowały 4 placówki opiekuńczo – wychowawcze:

- Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza typu socjalizacyjnego „DZWONECZEK” w Jastrowiu,
- Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza typu socjalizacyjnego „ZACZAROWANY DOMEK” w Jastrowiu,
- „PROMYK” Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza Typu Rodzinnego w Zakrzewie,
- „SZCZĘŚLIWA TRZYNASTKA” Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza Typu Rodzinnego w Okonku.

W 2020 roku na terenie powiatu funkcjonowało pięć Warsztatów Terapii Zajęciowej:

- w Złotowie prowadzony przez Fundacja „CIS – Chcemy Integracji Społeczeństwa” dla 35 osób,
- w Jastrowiu prowadzony przez Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej dla 30 osób,
- w Krajence prowadzony przez Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej dla 30 osób,
- w Okonku prowadzony przez Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej dla 30 osób,
- w Lipce prowadzony przez Fundację „CIS-Chcemy Integracji Społeczeństwa” dla 25 osób.

Na terenie LGD działała łącznie 12 żłobków (publiczne i niepubliczne) z łączną liczbą miejsc 351.

**Tabela nr 17: Instytucjonalne formy opieki nad dzieckiem**

Lp.	Typ instytucji i nazwa	Liczba miejsc	Lokalizacja
1	Typ instytucji: Żłobek Nazwa: Żłobek Miejski w Krajence	24	Krajenska, miasto
2	Typ instytucji: Żłobek Nazwa: Niepubliczny Żłobek Ekoludki 2	16	Złotów, miasto
3	Typ instytucji: Żłobek Nazwa: Niepubliczny Żłobek Motylek	20	Zakrzewo, wieś

4	Typ instytucji: Żłobek Nazwa: Żłobek Gminny w Lipce	24	Lipka, wieś
5	Typ instytucji: Żłobek Nazwa: Urząd Gminy Jastrowie (złotowski)	52	Jastrowie, miasto
6	Typ instytucji: Żłobek Nazwa: Niepubliczny Żłobek Bystre Smyki	25	Złotów, miasto
7	Typ instytucji: Żłobek Nazwa: Mali Odkrywcy	24	Złotów
8	Typ instytucji: Żłobek Nazwa: Niepubliczny Żłobek "MOTYLEK" Dorota Ludewicz	32	Jastrowie
9	Typ instytucji: Żłobek Nazwa: Niepubliczny Żłobek "Pszczółka Maja"	30	Okonek
10	Typ instytucji: Żłobek Nazwa: Niepubliczny Żłobek "Słoneczna Kraina" w Okonku	19	Okonek
11	Typ instytucji: Żłobek Nazwa: NIEPUBLICZNY ŻŁOBEK EKOLUDKI	52	Złotów
12	Typ instytucji: Żłobek Nazwa: Niepubliczny Żłobek Motylek	32	Złotów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych - <https://rejestrzlobkow.mpips.gov.pl>

Liczba przedszkoli wynosiła w 2020 roku 27, a liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym 2208. Na przestrzeni 7 ostatnich lat liczba przedszkoli wzrosła o 7 a liczba dzieci wzrosła o 354.

Szkół podstawowych w obszarze LSR w 2020 r. było 30, w których w 370 oddziałach uczyło się 5 853 uczniów. W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie podstawowym (7-12 lat) kształcą się 27,4% ludności. Na 1 oddział w szkołach podstawowych przypada 15,8 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (Stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach podstawowych do osób w wieku 7-12 lat) wynosi 92,42. W powiecie złotowskim znajdują się 3 licea ogólnokształcące, w których w 16 oddziałach uczyło się 459 uczniów. Placówki o charakterze specjalnym: wychowawczo- specjalistyczne działające na obszarze LGD to: Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Jastrowiu (3 oddziały, 21 uczniów), Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Krajence (5 oddziałów, 59 uczniów) i Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Jastrowiu: szkoła podstawowa (39 oddziałów, 87 uczniów) i szkoła przysposabiająca do pracy (10 oddziałów, 33 uczniów).

Infrastruktura pomocy społecznej i opieki nad dziećmi jest rozbudowana jednak znacząco brakuje infrastruktury opieki na osobami starszymi i niepełnosprawnymi oraz jak na to wskazują badania LGD opieki w żłobkach. Mieszkańcy sygnalizują również brak dostępu do specjalistycznej opieki medycznej zwłaszcza na obszarach wiejskich.

Rekomendacją do LSR jest wspieranie działań i rozwoju infrastruktury pomocy społecznej oraz wspomaganie sektora NGO w jego działaniach społecznych – świadczenie usług społecznych.

## 2.8 Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR

Przedstawione poniżej informacje na temat spójności wewnętrznej obszaru LGD pochodzą z ustaleń poczynionych na spotkaniach konsultacyjnych w ramach przygotowania koncepcji LSR wg potrzeb i oczekiwań mieszkańców i mieszkanki obszaru wsparcia LGD oraz danych faktograficznych.

**Spójność geograficzna** – LGD obejmuje 8 gmin (Miasto Złotów, Jastrowie, Krajenka, Lipka, Okonek, Zakrzewo, Tarnówka, Gmina Wiejska Złotów) graniczących bezpośrednio ze sobą. Gminy te tworzą zwarty geograficznie obszar tożsamy z obszarem Powiatu Złotowskiego

**Spójność kulturalna – wspólna historia i tradycja** – Gminy z obszaru LGD posiadają wspólną historię oraz aktywnie kultywują i twórczo rozwijają tradycje mieszkańców Krajny. Krajna była ośrodkiem walki o prawa mniejszości polskiej w Niemczech. Kierował nią ks. dr Bolesław Domański z Zakrzewa, prezes Związku Polaków w Niemczech, a siedziba V dzielnicy Związku znajdowała się w Złotowie. Krajniacy pochodzą spod znaku rodła i pomimo skomplikowanych dziejów historycznych są dumni ze swojego pochodzenia i utożsamiają się z obszarem.

**Spójność społeczno – funkcjonalna** obszaru LSR wynika z położenia w jednym obrysie z granicami powiatu złotowskiego. Mieszkańcy załatwiając sprawy administracyjne w siedzibie powiatu, jego agendach i oddziałach kontaktują się ze sobą również na innych płaszczyznach, wymieniają poglądy i informacje, tworzą więzi społeczne i gospodarcze, identyfikują się i utożsamiają z obszarem;

**Spójność wynikająca ze wspólnych problemów i wyzwań** – obszar LGD jest najbardziej wysuniętą częścią województwa wielkopolskiego często jest marginalizowany i pomijany w wobec ośrodków centralnych pod względem inwestycji, dostępu do dróg szybkiego ruchu itp. Mieszkańców obszaru nękają wspólne problemy takie jak wyludnienie, bezrobocie, emigracja zarobkowa.

## **2.9 Krótka charakterystyka walorów przyrodniczych i krajobrazowych atrakcyjnych turystycznie - potencjał rozwoju turystyki i rekreacji - część fakultatywna**

Teren objęty działalnością LGD Krajna Złotowska posiada kilka ważnych i identyfikowalnych walorów, które stanowią potencjał dla ruchu turystycznego. Obszar LGD w całości przynależy do dorzecza Noteci – prawostronnego dopływu Warty. Główną rzeką obszaru jest Gwda, która wraz z dopływami Płytnicą, Rurzycą, Debrzynką i Głomią, a także Łobżonką – dopływem Noteci, przepływając przez malownicze leśne tereny, liczne przesmyki i jeziora rynnowe stanowią atrakcyjne wody do spływów kajakowych.

Największym atutem obszaru, obok wód powierzchniowych, są lasy które zajmują 44,8% jego powierzchni. Lasy obfitują w grzyby, jagody i zwierzynę łowną.

Z obszary cenne przyrodniczo:

- Uroczysko Jary koło Górznej – Rezerwat typu krajobrazowego, las mieszany porastający malowniczy wąwóz,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Rzeki Dobrzyńska,
- Czarczi Staw – małe zarastające jezioro niedaleko Złotowa. Ochronie podlegają stanowiska rzadkich roślin reliktowych,
- Rezerwat „Kozie Brody” obejmujący torfowisko z brzozą niską, storczykiem, kruszczykiem błotnym i listerną jajowatą,
- Rezerwat „Diabli Skok” – koło Trzebieszek.

Szereg ciekawych drzew, często o wymiarach pomnikowych rośnie w dawnych parkach dworskich. Do najbardziej godnych uwagi parków, w Małym Buczku, Radawnicy, Kujaniu i Krajence. Dolina Gwdy stanowi wschodnią część chronionego krajobrazu obejmującego również Pojezierze Wałeckie. Drugi w powiecie obszar chronionego krajobrazu stanowią Bory Kujańskie i dolina Łobżonki. Rezerваты przyrody zajmują 1155 ha, a obszary chronionego krajobrazu 53207 ha (ok 33% powierzchni powiatu). Na terenie LSR funkcjonują 22 oczyszczalnie ścieków, w tym dwie z podwyższonym usuwaniem biogenów. Obsługują one ponad 60% ludności powiat.

Teren objęty działalnością LGD posiada kilka ważnych i identyfikowalnych walorów, które stanowią potencjał dla ruchu turystycznego. Potencjał ten to:

1. Czyste i zdrowe środowisko zachowywane dzięki poprawiającej się świadomości ekologicznej i segregacji odpadów (czystość środowiska źle ocenia jedynie ok 6% ankietowanych członków lokalnej społeczności);
2. Bazę turystyczną obszaru LGD stanowił na koniec w 2022 r. 14 obiektów noclegowych zapewniających 720 miejsc. oraz kwatery agroturystyczne. Oferta turystyczna to przede wszystkim udział w licznych wydarzeniach takich jak rajdy (przygodowe, turystyczne), częste spływy kajakowe w tym nocne i zimowe oraz imprezy cykliczne ukierunkowane na ochronę środowiska naturalnego. Centralnym ośrodkiem z najlepszą bazą do rekreacji jest Złotów znajdują się tutaj liczne boiska, sale sportowe, basen, korty tenisowe, lodowiska, a w sezonie strzeżone miejsca do kąpieli. Nadto infrastrukturę turystyczną tworzą:

### **Szlaki piesze**

1. *Szlak żółty* Złotów – Stawnica – Prochy – Zakrzewo - jez. Borówno - Kujan (29km)
2. *Szlak niebieski* – wokół Złotowa Złotów - jez. Zaleskie – Błękit - Złotów (13km)
3. *Szlak czarny* Radawnica – Józefowo - Krzywa Wieś - Kiełpin (19 km)
4. *Szlak czerwony* Krajenka – Wąsosz – Święta – Złotów – Zalesie – Radawnica - Brzuchowa Góra - Krzywa Wieś-Grodno-Lędyczek (46 km) – szlak 2-dniowy, z możliwością noclegu w Złotowie lub Radawnicy.

### **Szlaki rowerowe**

1. Jastrowie – Podgaje – Radawnica – Kiełpin – Łąkie –Debrzno – Lipka – 45 km. Lipka – Mały Buczek – Wielki Buczek – Wersk – Zakrzewo – Kujan – Śmiardowo Złotowskie – Nowa Święta – Święta - Złotów – 45 km.
2. Złotów – Święta – Kleszczyna – Buntowo – Sławianowo – jez. Sławianowskie – Górka Klasztorna – Łobżenica – Rudna – Kujan – Złotów – 55 km.

### **Szlaki wodne**

Niewątpliwie jedną z największych atrakcji turystycznych Powiatu są trasy wodne. Prowadzące rzekami, często o górskim charakterze, wśród lasów, poprzez liczne jeziora rynnowe - trasy są dużym przeżyciem dla turystów. Rzeki nadające się do spływów kajakowych to: Łobżonka, Głomia, Gwda, Dobrzyńska, Płytnica, Piława, Kocunia, Rurzyca.

Wskaźnik Schneidera (intensywność ruchu turystycznego liczona liczbą korzystających z noclegów na 1 000 mieszkańców stałych) wynosił w 2013 r. 60,04 (w województwie 460,59), a w 2014 r. odpowiednio 137,07 i jest to jeden z 2 najniższych w Wielkopolsce. Przy znacznych walorach przyrodniczo – krajobrazowych wskazuje na to, że potencjał turystyczny jest niewykorzystany. Wynika to m.in. z zaniedbań i słabo rozwiniętej infrastruktury albo zbyt mało intensywnej, zintegrowanej, spójnej promocji w skali całego obszaru LSR, oraz z niedostatecznego eksponowania ciekawych miejsc, kultywowania tradycji itp.

Walory środowiska naturalnego, moda na aktywny i zdrowy styl życia oraz potencjał turystyczny pokazują, że w LSR trzeba wzmacniać te obszary a także promować projekty komplementarne w tym zakresie z istniejącą infrastrukturą, ale też w zachowaniu czystości środowiska naturalnego.

Tabela nr 18: Ochrona przyrody w powiecie złotowskim:

Nazwa miejscowości	Obszary chronionego krajobrazu	Parki krajobrazowe	Rezerваты	Specjalne obszary ochrony (SOO)	Obszary specjalnej ochrony (OSO)	Użytki ekologiczne
Złotów	<ul style="list-style-type: none"> <li>Pojezierze Wałeckie i Dolina Gwdy (woj. wielkopolskie): 3 222.17 ha</li> <li>Dolina Łobżonki i Bory Kujańskie: 1 639.27 ha</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Krajeński Park Krajobrazowy : 0.01 ha</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Czarci Staw: 4.96 ha</li> <li>Uroczysko Jary: 86.47 ha</li> <li>Uroczysko Jary - otulina: 108.16 ha</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dolina Debrzynki: 0.06 ha</li> <li>Dolina Łobżonki: 102.24 ha</li> </ul>	-	<ul style="list-style-type: none"> <li>Starowiśniewski Mszar: 0 ha</li> <li>Bobrowe Bagno: 0 ha</li> </ul> <p>Razem: 0.01 ha</p>
Jastrowie	<ul style="list-style-type: none"> <li>Pojezierze Wałeckie i Dolina Gwdy (woj. wielkopolskie): 20 941.84 ha</li> <li>Dolina Piławy: 0.04 ha</li> <li>Dolina rzeki Płytnicy (gm. Borne Sulinowo): 0 ha</li> <li>Pojezierze Wałeckie i Dolina Gwdy (woj. zachodniopomorskie) : 0 ha</li> </ul>	-	<ul style="list-style-type: none"> <li>Diabli Skok: 20.97 ha</li> <li>Wielkopolska Dolina Rurzyca: 838.52 ha</li> <li>Dolina Rurzyca: 0 ha</li> <li>Dolina Rurzyca - otulina: 0 ha</li> <li>Kozie Brody: 0.53 ha</li> <li>Diabli Skok - otulina: 37.27 ha</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Diabelskie Pustacie: 0.04 ha</li> <li>Dolina Rurzyca: 1 011.44 ha</li> <li>Dolina Piławy: 3.17 ha</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Puszcza nad Gwdą: 21 286.3 ha</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Uroczysko nad Gwdą: 6.45 ha</li> <li>Kozie Bagno: 11.35 ha</li> <li>Nad Jeziorem Busino: 6.43 ha</li> <li>Mokradła Brzeźnickie: 7.55 ha</li> <li>W Dolinie Piławy: 3.89 ha</li> <li>W Dolinie Samborki: 75.1 ha</li> <li>W Dolinie Płytnicy: 128.05 ha</li> <li>W Dolinie Oski: 2.46 ha</li> </ul>
Krajenka	<ul style="list-style-type: none"> <li>Pojezierze Wałeckie i Dolina Gwdy (woj. wielkopolskie): 4 178.41 ha</li> </ul>	-	-	<ul style="list-style-type: none"> <li>Ostoja Piłska: 268.03 ha</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Puszcza nad Gwdą: 6</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Bagna Zacisze: 0.37 ha</li> <li>Uroczyska Głomi: 0.58 ha</li> <li>Uroczyska Głomi: 1.57 ha</li> </ul>

					708.54 ha	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Uroczyska Głomi: 0.57 ha</li> <li>• Bagna Zacisze: 0.98 ha</li> <li>• Bagna Zacisze: 2.24 ha</li> <li>• Bagna Zacisze: 7.04 ha</li> <li>• Uroczyska Głomi: 3.17 ha</li> <li>• Uroczyska Głomi: 0.89 ha</li> <li>• Uroczyska Głomi: 2.16 ha</li> <li>• Uroczyska Głomi: 2.66 ha</li> <li>• Uroczyska Głomi: 0.41 ha</li> <li>• Uroczyska Głomi: 0.72 ha</li> <li>• Uroczyska Głomi: 0.63 ha</li> <li>• Uroczyska Głomi: 0.81 ha</li> <li>• Uroczyska Głomi: 1.34 ha</li> <li>• Uroczyska Głomi: 4.22 ha</li> <li>• Uroczyska Głomi: 0.41 ha</li> <li>• Uroczyska Głomi: 0.61 ha</li> <li>• Uroczyska Głomi: 0.44 ha</li> <li>• Uroczyska Głomi: 0.71 ha</li> <li>• Uroczyska Głomi: 0.26 ha</li> <li>• Uroczyska Głomi: 0.37 ha</li> </ul>
--	--	--	--	--	--------------	--



						<ul style="list-style-type: none"> <li>• Bagna Zacisze: 0.72 ha</li> <li>• Uroczyska Głomi: 0.47 ha <ul style="list-style-type: none"> <li>• Bagna Pszczółkowskiego : 0 ha</li> </ul> </li> <li>• Uroczyska Głomi: 1.42 ha</li> <li>• Uroczyska Głomi: 1.4 ha</li> <li>• Uroczyska Głomi: 0.92 ha</li> <li>• Uroczyska Głomi: 0.43 ha</li> <li>• Uroczyska Głomi: 0.6 ha</li> <li>• Bagna Zacisze: 0.62 ha</li> <li>• Uroczyska Głomi: 0.27 ha</li> <li>• Uroczyska Głomi: 0.16 ha</li> <li>• Bagna Zacisze: 1.02 ha <ul style="list-style-type: none"> <li>• Bagna Pszczółkowskiego : 1.39 ha</li> </ul> </li> </ul>
Okonek	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Pojezierze Waleckie i Dolina Gwdy (woj. wielkopolskie): 9 016.66 ha</li> <li>• Dolina rzeki Płytnicy (gm. Borne Sulinowo): 0 ha</li> <li>• Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny</li> </ul>	-	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dolina Gwdy: 0.04 ha</li> <li>• Wrzosowiska w Okonku: 204.14 ha</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Diabelskie Pustacie: 0 ha</li> <li>• Dolina Debrzynki: 121.11 ha</li> <li>• Dolina Szczyry: 31.64 ha</li> </ul>	-	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Gwdziańskie Mechowiska: 20.26 ha</li> <li>• Żurawina: 49.23 ha</li> </ul>

	Rzeki Debrzynki: 0 ha			<ul style="list-style-type: none"> <li>Poligon w Okonku: 2 179.71 ha</li> </ul>		
Lipka	<ul style="list-style-type: none"> <li>Pojezierze Waleckie i Dolina Gwdy (woj. wielkopolskie): 869.86 ha</li> <li>Dolina Łobzonki i Bory Kujańskie: 1 974.29 ha</li> <li>Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Rzeki Debrzynki: 4.23 ha</li> </ul>	-	-	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dolina Debrzynki: 797.5 ha</li> <li>Dolina Łobzonki: 565.63 ha</li> </ul>	-	-
Tarnówka	<ul style="list-style-type: none"> <li>Pojezierze Waleckie i Dolina Gwdy (woj. wielkopolskie): 5 869.2 ha</li> </ul>	-	-	-	<ul style="list-style-type: none"> <li>Puszcz a nad Gwdą: 5 401.67 ha</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Uroczysko nad Gwdą: 0 ha <ul style="list-style-type: none"> <li>Bagna Pszczółkowskiego : 5.18 ha</li> </ul> </li> </ul>
Zakrzewo	<ul style="list-style-type: none"> <li>Dolina Łobzonki i Bory Kujańskie: 7337.0 ha</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Krajeński Park Krajobrazowy : 0.1 ha</li> </ul>	-	<ul style="list-style-type: none"> <li>Uroczyska Kujańskie : 1019.0 ha</li> <li>Dolina Łobzonki: 229.0 ha</li> </ul>	-	<ul style="list-style-type: none"> <li>Starowiśniewski Mszar: 13.0 ha</li> </ul>

## Rozdział III

### PARTYCYPACYJNY CHARALTER LSR

Lokalna Strategia Rozwoju (LSR) Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Krajna Złotowska na lata 2023 - 2027 została opracowana przy pełnym zaangażowaniu lokalnej społeczności przez przedstawicieli LGD i pracowników biura samodzielnie, bez korzystania z podmiotu zewnętrznego. W oparciu o szerokie konsultacje społeczne z wykorzystaniem doświadczeń z poprzednich etapów działania Stowarzyszenia.

Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS) jest instrumentem skupionym na oddolnym planowaniu i realizowaniu wspólnych działań dla obszaru objętego LSR. Oddolność dokumentu można wypracować poprzez wykorzystywanie partycypacyjnych metod do pozyskiwania danych, pomysłów i inicjatyw. Należy w tym miejscu podkreślić, że przygotowywanie strategii ma na celu z jednej strony osiągnięcie spójności wymaganej dla tego typu dokumentu, a z drugiej uwzględnienie potrzeb lokalnej społeczności.

Partycypacja to proces polegający na uspołecznieniu podejmowanych decyzji, to współpraca między instytucjami a społecznością lokalną. Udział społeczności lokalnej w podejmowaniu decyzji jest niezwykle ważny. Sprzyja on rozwojowi demokracji, pobudza i integruje dzięki podejmowaniu wspólnych działań na rzecz rozwoju obszaru objętego LSR. Stowarzyszenie na etapie przygotowania LSR korzystało z metod partycypacyjnych i zamierza je stosować również w trakcie jej wdrażania.

Stowarzyszenie prowadząc prace nad przygotowaniem LSR korzystało z doświadczenia swoich członków oraz kadr LGD uczestniczących w realizacji LSR w latach 2014-2020. Prowadzono własne badania i analizy, posiłkując się raportem ewaluacyjnym procesu wdrażania RLKS w obecnym okresie, a także źródłami pochodzącymi ze statystyk publicznych oraz konsultacji ze społecznością lokalną. Ponadto, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Krajna Złotowska wspólnie z grupą roboczą składającą się z przedstawicieli różnych sektorów oraz radą i zarządem reprezentowaną przez wójtów, burmistrzów współpracowało na każdym etapie tworzenia dokumentu.

Stowarzyszenie zagwarantowało współpracę z lokalną społecznością na każdym kluczowym etapie tworzenia dokumentu, wykorzystując następujące partycypacyjne metody konsultacji:

- spotkania otwarte (konsultacyjne) z mieszkańcami 8 gmin obszaru LSR,
- badania ankietowe (ankieta została umieszczona na stronach internetowych LGD oraz gmin wchodzących w skład LGD),
- zapewniono punkt konsultacyjny w biurze LGD,
- prowadzono e-konsultacje (tj. strona internetowa, poczta elektroniczna).

W spotkaniach konsultacyjnych brali udział na równych zasadach **przedstawiciele sektora publicznego** (przedstawiciele gmin i starostwa - skupiającym się przede wszystkim na rozwoju turystyki, jako branży pozwalającej wykorzystać lokalny potencjał przyrodniczo-krajobrazowo-historyczny, zwiększeniu dostępności do specjalistycznej oferty edukacyjnej), **społecznego** (mieszkańcy, KGW, OSP, stowarzyszenia, fundacje, Rady Sołeckie – zwracając uwagę głównie na konieczność zacieśnienia więzi społecznych i budowania tożsamości obszaru oraz wypuklając kwestie związane ze stymulowaniem przedsiębiorczości wiejskiej poprzez wsparcie lokalnych produktów) **oraz prywatnego** (rolnicy, przedsiębiorcy oraz organizacje pozarządowe) – dla których najistotniejszą kwestią jest budowanie alternatywnych źródeł dochodu, rozwój i podnoszenie konkurencyjności.

Przedstawiciele wszystkich grup wnieśli do dokumentu wiele pomysłów oraz uwag, co miało wpływ na ostateczny kształt Lokalnej Strategii Rozwoju.

W miesiącach czerwiec -lipiec 2022 r. przeprowadzono po jednym spotkaniu konsultacyjnym na obszarze każdej z 8 gmin planowanych objęciem LSR. Podczas konsultacji społecznych wzięto pod uwagę w szczególności wykluczenie społeczne i aktywizację mieszkańców.

W obecnej LSR nastąpi rozwój społeczeństwa już aktywnego, kreatywnego. Smart. Aktywny udział w spotkaniach wzięła grupa osób posiadająca doświadczenie w realizacji LSR w poprzednich latach - Lokalni liderzy.

Byli to, m.in. uczestnicy spotkań, wydarzeń, inicjatorzy przedsięwzięć kierowanych do społeczności lokalnej, np. Biesiady KGW- coroczne spotkania z przedstawicielami społeczności lokalnej podsumowujące dotychczasowe osiągnięcia, a także służące omówieniu kolejnych założeń.

**Praca nad LSR została podzielona na następujące etapy:**

1. Diagnoza i analiza potrzeb potencjału LSR - przeprowadzono po jednym spotkaniu konsultacyjnym na obszarze każdej z 8 gmin planowanych objęciem LSR (czerwiec – sierpień 2022 r.). W trakcie spotkań wykorzystano, tzw. **metodę burzy mózgów**, która pozwoliła na uzyskanie informacji mogących znaleźć się w ostatecznej wersji LSR. Ponadto, w trakcie spotkań przeprowadzono analizę potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru, a także celów strategii w tym wymiernych celów końcowych dotyczących rezultatów oraz planowanych działań, wykorzystując do tego metodę **drzewa problemów**. Jednocześnie przeprowadzano **badania ankietowe**. Materiały uzyskane podczas spotkań zostały przeanalizowane i pogrupowane. W wyniku realizacji pierwszego etapu powstała wstępna diagnoza obszaru. Równocześnie na spotkaniach grupy roboczej LGD i IIT została przeprowadzona analiza SWOT i diagnoza, którą umieszczono w Raporcie diagnostycznym Obszaru Partnerstwa Lider Pojezierzy, a którą LGD wykorzystwała w swojej strategii. Opracowanie planu działania – po 1 etapie przeanalizowano i pogrupowano informacje, skutkiem czego wypracowano plan działania LSR. Równoległe na spotkaniach grupy roboczej obszaru partnerstwa zostały opracowane materiały, które potwierdziły diagnozę wynikającą z prac konsultacyjnych. Na podstawie zebranych danych, w ramach etapu 2-go pracownicy biura oraz zarząd przygotowali zasady opracowania kryteriów wyboru operacji w ramach LSR. Grupa robocza (koordynatorzy gminni) zaopiniowała pozytywnie procedury wyboru operacji oraz kryteria ich oceny, które stanowią podstawę do opracowania rozdziału VII niniejszej LSR. Opracowane zostały zasady monitorowania i ewaluacji LSR. To działanie zostało przypisane radzie i zarządowi LGD. Dotychczasowe 8-letnie doświadczenia dają dużą pewność, że oba te organy prawidłowo zaproponują rozwiązania, które spełnią wymogi niezbędne do prawidłowego przeprowadzenia monitoringu realizacji LSR. Ponadto określono kryteria ewaluacji, czas i sposób pomiaru danych, czas przeprowadzania ewaluacji oraz sposób wykorzystywania wyników ewaluacji i analizy danych monitoringowych.

Przygotowanie planu komunikacji LSR przeprowadzono podczas: konsultacji na obszarze każdej z 8 gmin (czerwiec-sierpień 2022 r.). Do tego etapu wykorzystano spotkania z potencjalnymi Beneficjentami - typowano środki komunikacyjne podczas prowadzonego doradztwa, szkoleń, warsztatów realizowanych w ramach obecnej perspektywy, w tym Planu Komunikacji. Dyskutowano nad różnorodnymi metodami komunikacji dopasowanych do potrzeb lokalnej społeczności, grup przedsiębiorców, osób z grupy w niekorzystnej sytuacji - wyodrębniono środki komunikacyjne adekwatne dla każdej z grup.

**Tabela nr 19: Partycypacyjne metody konsultacji wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz dokumentacją potwierdzającą**

Opis zastosowanych metod partycypacyjnych wraz z uzasadnieniem ich wyboru	Dokumenty potwierdzające
<p><b>Spotkania konsultacyjne</b> – przyczyniły się do uzyskania informacji na temat potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru, a także celów strategii w tym wymiernych celów końcowych dotyczących rezultatów oraz planowanych działań widzianych oczami lokalnej społeczności. Podczas spotkań utworzono grupy robocze (grupy kilkunastu osób, mieszkańców terenu objętego działalnością LGD, która brała udział w tworzeniu LSR. Jej celem było wyznaczenie kierunku prac nad poszczególnymi rozdziałami LSR.)</p>	<p>dokumentacja fotograficzna, ankiety, fiszki projektowe wypracowane materiały</p>

<b>Badania ankietowe</b> przeprowadzane były podczas spotkań konsultacyjnych oraz za pośrednictwem strony internetowej <a href="http://www.krajnazlotowska.pl">www.krajnazlotowska.pl</a> . Pytania ankietowe zawierały prośbę o wskazanie: potrzeb rozwojowych mieszkańców obszaru, które powinny być w pierwszej kolejności sfinansowane ze środków PROW, potencjału danego obszaru. Ponadto poproszono mieszkańców o wskazanie grup osób, na których działania LGD powinny się skoncentrować.	ankiety
<b>Punkt konsultacyjny w biurze LGD</b> – przez cały okres przygotowywania strategii mieszkańcy obszaru LGD mają możliwość pozyskania informacji, zgłoszenia uwag do projektu strategii stacjonarnie.	ankiety
<b>E-konsultacje</b> – korzystanie z nośników elektronicznych (tj. strona internetowa LGD, poczta elektroniczna). Przez cały okres przygotowywania strategii mieszkańcy obszaru LGD mają możliwość pozyskania informacji, zgłoszenia uwag do projektu strategii online.	ankiety, fiszki projektowe
<b>Konsultacje</b> podczas szkoleń i doradztwa z beneficjentami w konkursach organizowanych w trakcie pisania LSR.	karty doradztwa i listy obecności na szkoleniach

*Źródło: Opracowanie własne*

**Tabela nr 20. Partycypacyjne metody konsultacji wykorzystane na każdym kluczowym etapie prac nad opracowaniem LSR**

Lp.	Kluczowy etap przygotowania LSR	Z kim pracowano	Metoda wykorzystana do pracy
1.	Diagnoza i analiza potrzeb potencjału LSR	Mieszkańcy obszaru LGD	Spotkania konsultacyjne, badania ankietowe
2.	Określenie celów i wskaźników LSR	Mieszkańcy obszaru LGD	Spotkania konsultacyjne, grupa robocza
3.	Opracowanie planu działania LSR	Mieszkańcy obszaru LGD	Spotkania konsultacyjne, grupa robocza
4.	Opracowanie zasad i kryteriów wyboru operacji w ramach LSR	Mieszkańcy obszaru LGD	Spotkania konsultacyjne, grupa robocza
5.	Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji LSR	Mieszkańcy obszaru LGD	Spotkania konsultacyjne, grupa robocza
6.	Przygotowanie planu komunikacji LSR	Mieszkańcy obszaru LGD	Spotkania konsultacyjne, grupa robocza

*Źródło: Opracowanie własne*

**Z powyższej tabeli wynika, że na każdym kluczowym etapie prac nad opracowaniem LSR wykorzystano metody adekwatne do potrzeb.**

Lokalna Strategia Rozwoju opracowywana była przy pełnym zaangażowaniu społeczności lokalnej i jej aktywnym uczestnictwie. Dokumentami potwierdzającymi przeprowadzoną analizę oraz dane do budowy LSR wspólnie z mieszkańcami obszaru były ankiety, ogłoszenia, listy obecności, zdjęcia. Efekty i wyniki zastosowanych przez Stowarzyszenie partycypacyjnych metod zostały opisane w dalszych rozdziałach LSR.

Podstawą aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju będą, m. in.:

- wyniki monitoringu i ewaluacji opracowywane zgodnie z procedurami zawartymi w **rozdziale X. LSR**,
- wnioski, uwagi, pomysły, inicjatywy zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych, zgłoszone w biurze LGD, przesyłane online, wpisywane w ankiety oraz wnioski z konsultacji i doradztw z potencjalnymi beneficjentami w trakcie trwania poszczególnych konkursów na wdrażanie LSR.

**Zmiany LSR będą konsultowane z lokalną społecznością** jeszcze przed ich zatwierdzeniem przez Zarząd lub Walne Zebranie Członków. Propozycje zmian wychodzące od mieszkańców, wnioskodawców, grantobiorców, członków organów LGD oraz zaleceń organów nadzoru i instytucji zarządzających będą szczegółowo analizowane przed ich przyjęciem lub odrzuceniem.

W przypadku, gdy zakres zmian dokonywanych w LSR podyktowany będzie zmianą obowiązujących przepisów prawa oraz innymi czynnikami mającymi wpływ na realizację LSR, w granicach obowiązującego prawa i wytycznych, oraz jeśli zmiany nie będą miały charakteru merytorycznego, nie będzie konieczności konsultowania zmian ze społecznością lokalną.

## **Działania animacyjne**

**Stowarzyszenie przewiduje działania w zakresie animacji społeczności na rzecz wdrażania projektów innowacyjnych poprzez zatrudnienie pracownika w celu wsparcia procesu rozwoju lokalnego. Osoba ta będzie analizowała sytuację lokalną, identyfikowała problemy i potrzeby, a także stymulowała lokalnych liderów do rozwijania własnych pomysłów oraz angażowania się w realizację projektów kwalifikujących się do wsparcia finansowego w realizacji LSRu..**

Informacja o planowanych spotkaniach konsultacyjnych były rozpowszechniane na stronach www, portali społecznościowych (Facebook), mailowo do wszystkich członków Stowarzyszenia.

Na każdym etapie prac nad opracowaniem LSR Stowarzyszenie spełniło obowiązek informacyjny i rozpowszechniało wśród uczestników informację o pomocy otrzymanej z EFRROW, zgodnie z warunkami określonymi w Księdze wizualizacji znaku Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, opublikowanej na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz o współfinansowaniu Lokalnej Strategii Rozwoju, w szczególności ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

W trakcie tworzenia LSR Stowarzyszenie uwzględniło zasady horyzontalne określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060 w tym:

- poszanowanie praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej,
- zasady równości kobiet i mężczyzn,
- zasad równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami,
- zgodności działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE, oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyn poważnych szkód”.

Zasady te stosowane będą również w trakcie wdrażania LSR, m.in. poprzez umożliwienie zgłoszenia specjalnych potrzeb na etapie rekrutacji do podejmowanych przedsięwzięć, np.: zapewnienie wyboru miejsc szkoleniowych z wejściem bez barier architektonicznych, w materiałach szkoleniowych dobór wielkości czcionki do osób słabo widzących, dokumenty skonstruowane w sposób zrozumiały dla każdego użytkownika bez względu na jego wiedzę, doświadczenie, umiejętności językowe czy poziom koncentracji itp.

**Praca nad Lokalną Strategią Rozwoju to nie tylko jej napisanie, ale również wieloletni proces jej wdrażania. Jest to dokument bardzo dynamiczny, zmieniający się w czasie i odpowiadający na bieżące potrzeby obszaru nim objętego.** Stowarzyszenie będzie stale monitorować postępy realizacji poszczególnych przedsięwzięć i wskaźników zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale X. LSR. Z kolei, aby móc realizować LSR w sposób partycypacyjny Stowarzyszenie będzie w ciągłym kontakcie z lokalną społecznością. Sposoby komunikacji oraz motywowania lokalnej społeczności do wzięcia udziału w procesie rozwijania LSR zostały opisane w Planie Komunikacji z lokalną społecznością.

## **Partnerstwo w LGD (wewnętrzne)**

Lokalna Grupa Działania jest partnerstwem osób fizycznych i prawnych zrzeszonych w ramach Stowarzyszenia i działającym na rzecz rozwoju obszaru 8 gmin wchodzących w skład Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Krajna Złotowska Nasza współpraca polega na wspieraniu i rozwijaniu inicjatyw społecznych,

podejmowaniu decyzji dotyczących kierunków rozwoju oraz realizacji konkretnych działań na rzecz społeczności lokalnej. Członkowie stowarzyszenia udzielają się w nim poprzez aktywny udział nie tylko w Walnych Zebraniach Członków co jest ich obowiązkiem, ale przede wszystkim uczestniczą w posiedzeniach organów, szkoleniach, spotkaniach refleksyjnych czy w zespołach tematycznych powołanych przez zarząd stowarzyszenia. Komunikacja z członkami stowarzyszenia odbywa się telefonicznie, poprzez mailing, wiadomości sms, stronę internetową i portale społecznościowe. W trakcie trwania pandemii COVID-19 stowarzyszenie wprowadziło możliwość komunikacji również drogą telekonferencji. Zasady podejmowania decyzji, zakresy czynności poszczególnych organów są szerzej opisane w Regulaminach poszczególnych organów.

Należy podkreślić, że LGD jest otwarta na współpracę oraz stale dąży do budowania partnerstwa oraz włączania nowych grup interesów, środowisk społecznych i zawodowych, naukowych oraz poszerzania reprezentacji partnerstwa o przedstawicieli tych grup i środowisk. Proces ten, co potwierdzają doświadczenia z lat ubiegłych, ma charakter ciągły i uzależniony jest od specyfiki lokalnej, czyli zmian zachodzących w sferze społeczno-gospodarczej regionu.

### **Partnerstwo na obszarze LSR**

Partnerstwo to przede wszystkim równe traktowanie siebie nawzajem, myślenie o interesie drugiej strony. Dlatego też patrząc długofalowo na proces wdrażania LSR, LGD będzie zachęcało do współpracy lokalną społeczność poprzez umożliwienie im zgłaszania nowych inicjatyw/pomysłów, które będą mogły być realizowane w ramach LSR. Należy mieć tu na uwadze, że zgłaszane propozycje mogą skutkować dokonaniem zmian w LSR. LGD będzie weryfikowała zgłoszone uwagi, propozycje/pomysły, a o wyniku ich analizy wraz z uzasadnieniem będzie informowała za pośrednictwem różnych form informatycznych (www, FB itp) oraz podczas spotkań z mieszkańcami na różnego rodzaju spotkaniach, targach, gminnych uroczystościach, spotkaniach w KGW, OSP i wyjazdach tematycznych w ramach różnych projektów wynikających ze strategii i nie tylko.

### **Wsparcie grup osób w niekorzystnej sytuacji.**

Cele w LSR skonstruowano w taki sposób, aby wzajemnie się przenikały. Poprzez stworzony model planuje się objąć wsparciem osoby w niekorzystnej sytuacji, przeprowadzenie animacji środowisk lokalnych, pobudzenie społeczności do aktywnego uczestnictwa w kształtowaniu i budowaniu lokalnego systemu wsparcia, a także - przede wszystkim wzrost aktywności ekonomicznej poprzez podjęcie zatrudnienia. Docelowo planuje się zaktywizować tę szczególną grupę do próby podjęcia działalności gospodarczej w ramach planowanych środków przeznaczonych na przedsięwzięcia dotyczące wsparcia przedsiębiorczości na obszarze LSR.

### **Aktywizacja ludzi młodych**

W ramach aktywizacji ludzi młodych (do 25 roku życia) zaplanowano działania w ramach projektów partnerskich. Młodzież chętnie angażuje się oraz sama kreuje różnego rodzaju pomysły związane z rozwojem swoich zainteresowań i potrzeb. W trakcie konsultacji społecznych z grupami młodzieży, m.in. maturalnych jakie odbyły się na obszarze LGD Krajna Złotowska, wielokrotnie zwracano uwagę na potrzebę aktywizacji ludzi młodych, którzy do tej pory czują dyskomfort i traumę, jako skutek ograniczeń wprowadzanych w celu spowolnienia rozprzestrzeniania się pandemii COVID-19. Zamknięcie szkół oraz izolacja od rówieśników niekorzystnie wpłynęła na zdrowie psychiczne środowiska młodzieżowego. Dlatego też zdecydowano na umieszczenie w Planie działania na rzecz aktywizacji i wsparcia ludzi młodych.

### **Aktywizacja seniorów**

Aktywizacja seniorów to działania głównie opierające się na czynnikach wspierających proces pomyślnego starzenia się. Podejmowane działania dotyczyć będą zintensyfikowania aktywności dla seniorów poprzez kontaktowanie i porozumiewanie się z innymi ludźmi. Taka aktywność umożliwi zaspokojenie potrzeb życia codziennego, a także wpłynie na poczucie satysfakcji. Warunkiem jest odgrywanie ról społecznych, funkcjonowanie w grupie - społeczeństwie. W ramach planowanych przedsięwzięć przewiduje się podjęcie działań reminiscencyjnych, np. spotkania wspomnieniowe, podczas których różne pokolenia będą mogły zatrzeć granicę oddzielającą je od siebie, wzajemnie się wysłuchać, zaczerpnąć wiedzy i wymienić doświadczenia. Ponadto, planuje się zachęcenie grupy seniorów do zapoznania się z nowoczesnymi rozwiązaniami technologicznymi przy zaangażowaniu młodszego pokolenia.

## Rozdział IV

### ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU LSR

#### 4.1 Kluczowe problemy rozwojowe obszaru LSR

Na podstawie drzew problemów, wyników badań społecznych, wielowątkowej diagnozy obszaru zidentyfikowano szereg kluczowych problemów. W toku diagnozy skupiono się, także na przyczynach zaistniałej sytuacji, możliwa była precyzyjna odpowiedź w postaci przedsięwzięć rozwojowych, niwelujących skalę istniejących problemów.

#### Wymiar społeczny - problemy i ich przyczyny

Tabela nr 21.

<b>Obszar merytoryczny</b>	<b>Spoleczność lokalna obszaru</b>
<b>Główny problem</b>	<b>Marginalizacja grup defaworyzowanych, zagrożenie wykluczeniem społecznym</b>
<b>Przyczyny problemu</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• znaczna część mieszkańców objęta systemem pomocy społecznej na obszarach po byłych PGR-ach;</li><li>• alkoholizm, pobyt w zakładzie karnym, ośrodku wychowawczym; zbyt mała pomoc w usamodzielnianiu się osób zagrożonych;</li><li>• wykluczenie społeczne (m.in. młodzieży z domów dziecka, z rodzin zastępczych);</li><li>• apatia, izolacja osób starszych, mała aktywność seniorów, wyludnianie się gmin, starzejące się społeczeństwo;</li><li>• brak oferty dla młodzieży;</li><li>• mała dostępność obiektów użyteczności publicznej i przestrzeni dla osób ze specjalnymi potrzebami, liczne bariery przestrzenne, architektoniczne, brak udogodnień wspomagających załatwianie codziennych spraw;</li><li>• deficyty ogólnodostępnej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej na obszarze;</li></ul>

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 22.

<b>Obszar merytoryczny</b>	<b>Edukacja ogólna</b>
<b>Główny Problem</b>	<b>Oferta edukacyjna nie odpowiadająca na potrzeby rozwoju społeczności lokalnej</b>
<b>Przyczyny problemu</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• niski poziom kompetencji kluczowych wśród dzieci i młodzieży;</li><li>• deficyty wyposażenia i pomocy dydaktycznych, do kształcenia ogólnego, w tym do nauczania wspomagane;</li></ul>



- deficyty nauczycieli przedmiotów kluczowych, w tym matematyki, języków obcych;
- bariery finansowe, organizacyjne w dostępie do zajęć edukacyjnych podwyższających poziom kompetencji kluczowych;

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 23.

<b>Obszar merytoryczny</b>	<b>Kultura</b>
<b>Główny Problem</b>	<b>Oferta kulturalna niedostosowana do potrzeb lokalnej społeczności</b>
<b>Przyczyny problemu</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• brak atrakcyjnej oferty kulturalnej, wykorzystującej infrastrukturę społeczną, w szczególności na terenach wiejskich (korzystanie z oferty kultury głównie poza obszarem);</li> <li>• w części gmin i instytucji kultury deficyt animatorów kultury z pasją i energią;</li> <li>• izolacja społeczna, dzieci i młodzież spędzające czas w środowisku wirtualnym;</li> <li>• niskie nakłady finansowe na kulturę;</li> <li>• słabo rozwinięta infrastruktura kultury (m.in. brak domu kultury w gminie wiejskiej Złotów);</li> <li>• scentralizowany system zarządzania różnymi instytucjami kultury ograniczający elastyczność;</li> </ul>

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 24.

<b>Obszar merytoryczny</b>	<b>Usługi społeczne</b>
<b>Główny Problem</b>	<b>Niedostateczny stopień rozwoju usług społecznych w stosunku do potrzeb mieszkańców obszaru</b>
<b>Przyczyny problemu</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• niewystarczająca infrastruktura wczesnej opieki nad dziećmi (żłobki, przedszkola);</li> <li>• brak miejsc w istniejących żłobkach i przedszkolach lub w ogóle dostępu do opieki wczesnoszkolnej w części gmin;</li> <li>• niedobór kompleksowej oferty usług społecznych, takich jak, np. CUS;</li> <li>• ograniczona oferta edukacyjna, zajęć rozwojowych dla dzieci i młodzieży;</li> </ul>

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 25.

<b>Obszar merytoryczny</b>	<b>Rozwój współpracy</b>
----------------------------	--------------------------

<b>Główny Problem</b>	<b>Niewystarczający poziom współpracy samorządów i społeczności Lokalnej</b>
<b>Przyczyny problemu</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● brak wspólnych pomysłów na rozwój całego obszaru;</li> <li>● opory i trudności samorządów w podejmowaniu wzajemnej współpracy;</li> <li>● zbyt mała integracja, korzystanie z dobrych praktyk;</li> <li>● słabe więzi i tożsamość regionalna wśród mieszkańców, atomizacja społeczeństwa, brak wspólnych inicjatyw społeczności lokalnych;</li> <li>● małe zaangażowanie ludzi młodych w życie społeczności lokalnej (m.in. wygasają rady młodzieżowe w samorządach z powodu braku osób chętnych do działania);</li> </ul>

Źródło: opracowanie własne

### Wymiar gospodarczy - problemy i ich przyczyny

Tabela nr 26.

<b>Obszar merytoryczny</b>	<b>Rozwój gospodarczy obszaru</b>
<b>Główny Problem</b>	<b>Niedostateczny poziom rozwoju przedsiębiorczości na obszarze</b>
<b>Przyczyny problemu</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● mała liczba dużych przedsiębiorstw, mały rynek pracy;</li> <li>● trudności w rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw (m.in. rozdrobnienie działalności, problemy ze wzrostem zatrudnienia i wolumenu działalności);</li> <li>● sezonowa działalność pracodawców;</li> <li>● zanik usług dla ludzi młodych (mały popyt odbiorców tych usług);</li> <li>● niewystarczająca wiedza wśród mieszkańców o możliwych formach pomocy merytorycznej, wsparcia finansowego na podjęcie działalności gospodarczej;</li> <li>● brak programu wsparcia dla rozwoju przedsiębiorczości, brak zachęt dla inwestorów;</li> <li>● niskie zainteresowanie przedsiębiorców inwestowaniem w części gmin;</li> <li>● słaba promocja regionu, brak promocji gospodarczej;</li> <li>● brak tradycji i ducha przedsiębiorczości;</li> <li>● niekorzystne czynniki zewnętrzne, np. pandemia, wojna na Ukrainie, kryzys gospodarczy, zmienne otoczenie prawne, wzrastające koszty funkcjonowania przedsiębiorstw (energia, koszty zatrudnienia);</li> <li>● brak wydzielonych terenów do prowadzenia działalności gospodarczej (niski stopień pokrycia obszarów gmin);</li> <li>● słabo rozwinięta infrastruktura m.in. techniczna, liniowa, teletechniczna, drogowa, baza hotelowa hamujące rozwój przedsiębiorczości (infrastruktura wod.-kan., elektryczna, gazowa, drogi, trasy rowerowe, baza noclegowa, słaby stan techniczny budynków po PGR-ach);</li> <li>● brak działań inwestycyjnych w zakresie uzbrajania terenów;</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>● brak terenów inwestycyjnych (przewaga obszarów rolniczych) lub ich niedostosowanie do potrzeb przedsiębiorców;</li> <li>● niski stopień wykorzystania potencjałów lokalnych regionu (m.in. lasów, jezior, produktów lokalnych);</li> <li>● brak współpracy z sektorem rybackim;</li> </ul>
<b>Obszar merytoryczny</b>	<b>Dostęp do pracowników na rynku pracy</b>
<b>Główny Problem</b>	<b>Ograniczone zasoby pracowników, w tym wykwalifikowanych, o wysokich kompetencjach zawodowych</b>
<b>Przyczyny problemu</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● wysokie bezrobocie w części obszaru, w szczególności na obszarach po byłych PGR-ach;</li> <li>● migracje zarobkowe mieszkańców zagranicę oraz migracje wewnętrzne na obszarze kraju, w tym ludzi młodych, wykształconych;</li> <li>● brak atrakcyjnych ofert i miejsc pracy dla młodych ludzi;</li> <li>● braki specjalistów w branżach, na które jest zapotrzebowanie wśród części pracodawców, z powodu niewystarczających zarobków, dostępu do mieszkań i in.;</li> <li>● brak pracowników w zawodach, na które jest zapotrzebowanie na lokalnym rynku pracy;</li> <li>● zbyt niski poziom płac, niewystarczający na pokrycie wydatków mieszkańców (ubożenie części społeczności lokalnej);</li> <li>● trudności z dojazdem do pracy z powodu wykluczenia transportowego części gmin;</li> </ul> <p>trudności w pozyskaniu wykwalifikowanych pracowników;</p>
<b>Obszar merytoryczny</b>	<b>Dostęp do pracowników na rynku pracy</b>
<b>Główny Problem</b>	<b>Ograniczone zasoby pracowników, w tym wykwalifikowanych, o wysokich kompetencjach zawodowych</b>
	<ul style="list-style-type: none"> <li>● wysokie bezrobocie w części obszaru, w szczególności na obszarach po byłych PGR-ach;</li> <li>● migracje zarobkowe mieszkańców zagranicę oraz migracje wewnętrzne na obszarze kraju, w tym ludzi młodych, wykształconych;</li> <li>● brak atrakcyjnych ofert i miejsc pracy dla młodych ludzi;</li> <li>● braki specjalistów w branżach, na które jest zapotrzebowanie wśród części pracodawców, z powodu niewystarczających zarobków, dostępu do mieszkań i in.;</li> <li>● brak pracowników w zawodach, na które jest zapotrzebowanie na lokalnym rynku pracy;</li> <li>● zbyt niski poziom płac, niewystarczający na pokrycie wydatków mieszkańców (ubożenie części społeczności lokalnej);</li> <li>● trudności z dojazdem do pracy z powodu wykluczenia transportowego części gmin;</li> </ul> <p>trudności w pozyskaniu wykwalifikowanych pracowników;</p>

<b>Obszar merytoryczny</b>	<b>Dostęp do pracowników na rynku pracy</b>
<b>Główny Problem</b>	<b>Ograniczone zasoby pracowników, w tym wykwalifikowanych, o wysokich kompetencjach zawodowych</b>
	<ul style="list-style-type: none"> <li>● wysokie bezrobocie w części obszaru, w szczególności na obszarach po byłych PGR-ach;</li> <li>● migracje zarobkowe mieszkańców zagranicę oraz migracje wewnętrzne na obszarze kraju, w tym ludzi młodych, wykształconych;</li> <li>● brak atrakcyjnych ofert i miejsc pracy dla młodych ludzi;</li> <li>● braki specjalistów w branżach, na które jest zapotrzebowanie wśród części pracodawców, z powodu niewystarczających zarobków, dostępu do mieszkań i in.;</li> <li>● brak pracowników w zawodach, na które jest zapotrzebowanie na lokalnym rynku pracy;</li> <li>● zbyt niski poziom płac, niewystarczający na pokrycie wydatków mieszkańców (ubożenie części społeczności lokalnej);</li> <li>● trudności z dojazdem do pracy z powodu wykluczenia transportowego części gmin;</li> </ul> <p>trudności w pozyskaniu wykwalifikowanych pracowników;</p>
<b>Obszar merytoryczny</b>	<b>Edukacja zawodowa</b>
<b>Główny Problem</b>	<b>Niedostosowanie kierunków i poziomu edukacji zawodowej do oczekiwań i potrzeb pracodawców</b>
<b>Przyczyny problemu</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● skostniała reakcja szkolnictwa zawodowego na zmiany zachodzące na lokalnym rynku pracy, oferta edukacyjna nie dostosowana do potrzeb rynku pracy;</li> <li>● brak długofalowej strategii współpracy szkół branżowych, zawodowych z pracodawcami, organizacjami zrzeszającymi pracodawców;</li> <li>● deficyt współpracy samorządów lokalnych, przedsiębiorców, sektora edukacji w zapewnieniu warunków do osiedlania się i rozwoju zawodowego na obszarze;</li> <li>● ograniczona oferta kształcenia zawodowego; niedostateczne zasoby nauczycieli, kierunki szkolenia zawodowego uzależnione od specjalizacji nauczycieli;</li> <li>● brak nowoczesnego wyposażenia istniejących pracowni do nauki zawodu;</li> <li>● brak pracowni do praktycznej nauki zawodów, na które jest popyt na rynku pracy, przestarzałe pomoce dydaktyczne;</li> <li>● brak długofalowej strategii współpracy szkół branżowych z pracodawcami;</li> <li>● brak centrum kształcenia ustawicznego reagującego na zmieniające się potrzeby rynku pracy (np. podwyższanie kwalifikacji zawodowych, doksztalcanie, zmianę zawodu);</li> </ul>
<b>Obszar merytoryczny</b>	<b>Rozwój turystyki</b>
<b>Główny Problem</b>	<b>Niedostatecznie rozwinięta oferta turystyczna na obszarze</b>

<b>Przyczyny problemu</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● brak wspólnej, ciekawej całorocznej oferty turystycznej (przeważa sezonowość);</li> <li>● brak promocji oferty i atrakcji turystycznych (oferta niespójna, brak aktualnych map i informacji);</li> <li>● brak wspólnej strategii rozwoju turystycznego obszaru, współpracy samorządów, biznesu, organizacji pozarządowych, społeczności lokalnej</li> <li>● zbyt małe tempo rozwoju turystycznego obszaru (miejsca noclegowe, gastronomia, promocja, oferta turystyczna itp.);</li> <li>● powolny rozwój alternatywnych źródeł dochodu społeczności lokalnej (z turystyki, agroturystyki, rolnictwa ekologicznego, produktów lokalnych, imprez kulturalnych itp.);</li> <li>● słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna i rekreacyjna lub jej brak (parkingi, gastronomia, miejsca wypoczynku, miejsca uprawiania sportu i rekreacji, baza noclegowa itp.);</li> <li>● brak rozwiniętej sieci ścieżek rowerowych, lokalnych, między gminami;</li> <li>● trudności w rozwoju ścieżek rowerowych, ze względu na brak dostępu do nieruchomości – problemy własnościowe;</li> <li>● brak infrastruktury rowerowej – towarzyszącej, MOR-ów, wyposażonych pól biwakowych;</li> </ul>
<b>Obszar merytoryczny</b>	<b>Ochrona potencjału przyrodniczego</b>
<b>Główny Problem</b>	<b>Wzrastające zagrożenie pogarszania się stanu środowiska naturalnego obszaru</b>
<b>Przyczyny problemu</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● zagrożenie niekorzystnymi skutkami antropopresji wynikającymi ze zwiększenia skali ruchu turystycznego i tranzytowego na obszarze, roli rolnictwa wielkoobszarowego;</li> <li>● niekorzystne zmiany klimatyczne wywołujące susze, pożary obszarów cennych przyrodniczo, obniżenie poziomu wód;</li> <li>● deficyty wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony zasobów przyrodniczych;</li> <li>● deficyty w wyposażeniu służb ratowniczych (straży pożarnej) i innych instytucji publicznych;</li> <li>● niewystarczające kompetencje i umiejętności członków OSP;</li> </ul>
<b>Obszar merytoryczny</b>	<b>Zagospodarowanie przestrzeni publicznej miast i wsi</b>
<b>Główny Problem</b>	<b>Zdegradowana przestrzeń publiczna miast i wsi, w tym obszary zabytkowe, zieleni publiczna, układy urbanistyczne i in.</b>
<b>Przyczyny problemu</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● niski stopień pokrycia obszaru miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, brak aktualizacji dokumentacji kształtującej przestrzeń z powodu wysokich kosztów i bariery finansowej;</li> <li>● zaniedbane przez lata tereny zielone, nieremontowane zabytki wraz z przylegającym otoczeniem;</li> <li>● niekorzystne zmiany przestrzenne układów urbanistycznych (brak spójnej polityki przestrzennej);</li> </ul>

- nakładanie się wielu czynników niekorzystnych i problemów w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzennej, technicznej, środowiskowej;

*Źródło: opracowanie własne*

## 4.2 Kluczowe potencjały rozwojowe obszaru

Tabela nr 27.

Obszar merytoryczny	Potencjały (zasoby, produkty, uwarunkowania przestrzenne i inne)
Środowisko Przyrodnicze	<ul style="list-style-type: none"> <li>• jeziora o wysokiej klasie czystości (plaże, miejsca wypoczynku), rzeki, lasy, cenne siedliska przyrodnicze i lęgowiska ptaków, obszary NATURA 2000, rezerваты przyrody;</li> <li>• walory krajobrazu Krajny Złotowskiej;</li> <li>• gleby o wysokiej klasie bonitacyjnej, tereny rolnicze, arealy wielkopowierzchniowe;</li> </ul>
Gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> <li>• lokalni rzemieślnicy i wytwórcy (produkty regionalne, rękodzieło, miody, piwo Zaczynaj, piwo jokier krajeński, wędliny lokalne, serowarnie lokalne);</li> <li>• zakłady przetwórstwa drzewnego, stolarnie;</li> <li>• winiarze, gorzelnianie;</li> <li>• rozwinięte rolnictwo, warunki do rozwoju przetwórstwa rolno- spożywczego;</li> </ul>
Kultura	<ul style="list-style-type: none"> <li>• artyści (np. gminnych Ośrodka Kultury, ceramika – artystyczny wyrób unikatowy);</li> <li>• grodziska – potencjał historyczny;</li> <li>• historyczny układ urbanistyczny miast, zabytkowe mury obronne, zabytkowe wieże, zabytki średniowieczne, zabudowa ryglowa, wieże ciśnień, zabytkowe kościoły, kaplice;</li> <li>• Krajeńskie spotkanie z folklorem, zespoły folklorystyczne;</li> </ul>
Turystyka, sport, rekreacja	<ul style="list-style-type: none"> <li>• istniejąca sieć ścieżek rowerowych (rajdy rowerowe);</li> <li>• bazy wypoczynkowe, tereny nad jeziorami: spływy kajakowe i cała infrastruktura do ich organizacji wzdłuż rzeki Głomi oraz rzeki Gwdy;</li> <li>• turystyka łowiecka głównie z zagranicy, silne grupy łowieckie;</li> <li>• wiaty oraz miejsca rekreacyjne w małych miejscowościach (do 40 mieszkańców);</li> </ul>

<b>Spoleczność Lokalna</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● 8 lat współpracy w ramach LGD Krajna Złotowska”, współpraca samorządów, NGO, mieszkańców;</li> <li>● stowarzyszenia lokalne, KGW, OSP, aktywne sołectwa;</li> <li>● współpraca międzynarodowa (gminy partnerskie samorządów);</li> </ul>
<b>Warunki przestrzenne i techniczne</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● tereny pod zabudowę mieszkaniową (m.in. w Złotowie, Jastrowiu, Krajence);</li> <li>● nieruchomości z przeznaczeniem na funkcje turystyczne (cały powiat złotowski);</li> </ul>

*Źródło: opracowanie własne*

Istotnym aspektem pobudzenia gospodarczego obszaru jest **rozwój turystyki** i jej różnych form: turystyki pieszej, wodnej, rowerowej, sportowej, ekologicznej, edukacyjnej. Szansę na wzrost może mieć cała branża związana z obsługą ruchu turystycznego, noclegowo-gastronomiczna, agroturystyka, transportowa, rozrywkowa, jak również wytwórczość pamiątkarska, sprzedaż produktów ekologicznych, lokalnych. Wiele z tych branż stwarza możliwość wzmocnienia roli ekonomii społecznej i angażowania osób zagrożonych marginalizacją społeczną. Warunkiem wpisania się sektora turystycznego w rozkwit gospodarczy regionu jest przede wszystkim budowanie wspólnej, różnorodnej oferty turystycznej, jej promocja, powiązanie istniejących zasobów, potencjałów i produktów oraz współpraca samorządów.

### **Rozwój przestrzenny obszaru LSR**

Ważnym czynnikiem porządkującym i stawiającym fundamenty pod przyszły rozwój jest świadome **kształtowanie przestrzeni obszaru LSR w zakresie normowania ład przestrzennego (MPZP)** i prowadzenia procesów przekształceń. Dla wielu miast i wsi obszaru LSR odpowiedzią na istniejące problemy będzie **prowadzenie kompleksowych procesów rewitalizacji i odnowy**, uwzględniających wzajemnie ze sobą powiązane działania ze sfery społecznej, gospodarczej, technicznej i środowiskowo- przestrzennej. Wagę zadbanej przestrzeni publicznej w miastach i mniejszych miejscowościach wielokrotnie podkreślały nie tylko starsze pokolenia mieszkańców, ale również i **młodzież**. Kolejnym czynnikiem wpływającym na jakość życia i szansę na zatrzymanie młodych pokoleń mieszkańców obszaru jest **rozwój sektora mieszkaniowego**. Wśród potrzeb rozwojowych obszaru LSR należy wymienić również **infrastrukturę techniczną związaną z ochroną zdrowia i usługami społecznymi**.

### **Ochrona środowiska przyrodniczego i adaptacja do zmian klimatu**

Konieczna jest dalsza intensyfikacja procesu transformacji energetycznej z zastosowaniem OZE w sektorze mieszkaniowym i publicznym, przede wszystkim inwestycje w szeroko pojęte odnawialne źródła energii: energetykę wiatrową i słoneczną, a także **rolnictwo energetyczne** oraz **podjęcie działań osłonowych, ograniczających skalę ubóstwa energetycznego**. O potencjale do dalszego rozwoju stanowiąc będzie **zrównoważone gospodarowanie i ochrona jego potencjałów - walorów przyrodniczych**. W tym zakresie znaczenie mają: wdrażanie gospodarki o obiegu zamkniętym, usprawnianie procesów gospodarowania odpadami komunalnymi, inwestycje w zieloną i niebieską infrastrukturę z poszanowaniem zasobów środowiskowych.

### **Poprawa jakości życia mieszkańców na obszarze LSR**

Obok wyżej wymienionych potrzeb rozwojowych dla podniesienia jakości życia mieszkańców znaczenie ma również **doposażenie w infrastrukturę techniczną, społeczną i in.** Mieszkańcy gmin przywiązują wagę również do poprawy jakości **infrastruktury sportowej, rekreacyjnej, a także oferty kulturalnej**, budowanie wspólnego kalendarza wydarzeń uwzględniających różne grupy odbiorców wewnętrznych i zewnętrznych. Są to elementy dopełniające szereg wyżej wymienionych czynników rozwoju.

Perspektywa rozwoju obszaru i realizacji zdefiniowanych potrzeb rozwojowych będzie możliwa jedynie we współpracy samorządów oraz członków społeczności lokalnej gmin obszaru, realizacji zintegrowanych, uzupełniających się przedsięwzięć. Dużą rolę odgrywa także stałe wzmacnianie tożsamości regionalnej. Procesem

wspomagającym rozwój powinna być również wymiana dobrych praktyk pomiędzy członkami, ale przede wszystkim adaptacja budujących przykładów z innych samorządów, partnerstw, instytucji.

Kluczowe potencjały rozwojowe obszaru

Rozległy obszar obfituje w liczne potencjały rozwojowe.

**Tabela nr 28: Potencjały rozwojowe obszaru LSR**

Obszar merytoryczny	Potencjały (zasoby, produkty, uwarunkowania przestrzenne i inne)
Środowisko przyrodnicze	<ul style="list-style-type: none"> <li>● jeziora o wysokiej klasie czystości (plaże, miejsca wypoczynku), rzeki, lasy, cenne siedliska przyrodnicze i lęgowiska ptaków, obszary NATURA 2000, rezerваты przyrody;</li> <li>● walory krajobrazowe (Dolina rzeki <u>Debrzynki</u>, otulina Krajeńskiego Park Krajobrazowy);</li> <li>● dobre warunki wiatrowe i słoneczne (rozwój OZE)</li> <li>● gleby o wysokiej klasie bonitacyjnej, tereny rolnicze, arealy wielkopowierzchnio)</li> </ul>
Kultura	<ul style="list-style-type: none"> <li>● artyści (np. plastyczki z Gminnych Ośrodka Kultury, ceramika barlinecka – artystyczny wyrób unikatowy);</li> <li>● grodziska – potencjał historyczny;</li> <li>● historyczny układ urbanistyczny miast, zabytkowe mury obronne, zabytkowe wieże, zabytki średniowieczne, zabudowa ryglowa, wieże ciśnień;</li> <li>● zabytkowe kościoły, kaplice;</li> <li>● Krajeńskie spotkanie z folklorem, zespoły folklorystyczne;</li> </ul>
Turystyka, sport, rekreacja	<ul style="list-style-type: none"> <li>● istniejąca sieć ścieżek rowerowych (rajdy rowerowe);</li> <li>● bazy wypoczynkowe, tereny nad jeziorami;</li> <li>● spływy kajakowe i cała infrastruktura do ich organizacji;</li> <li>● turystyka łowiecka głównie z zagranicy, silne grupy łowieckie;</li> </ul>
Społeczność Lokalna	<ul style="list-style-type: none"> <li>● 8 lat współpracy w ramach LGD Krajna Złotowska, współpraca samorządów, NGO, mieszkańców;</li> <li>● stowarzyszenia lokalne, KGW, OSP, aktywne sołectwa;</li> <li>● współpraca międzynarodowa (gminy partnerskie samorządów);</li> <li>●</li> </ul>



**Warunki  
przestrzenne i  
techniczne**

- tereny pod zabudowę mieszkaniową (m.in. w Złotowie, Jastrowiu, gmina Krajenka);

*Źródło: opracowanie własne*

## Rozdział V

### SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA

Lokalna Strategia Rozwoju to spójny zestaw operacji mających na celu osiągnięcie lokalnych celów i potrzeb, który przyczynia się do osiągnięcia celów UE odnośnie inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju.

Na obszarze działania LGD Krajna Złotowska realizowane będą działania finansowane z trzech funduszy. RLKS na lata 2021-2027 - EFS+ służyć będzie realizacji celu szczegółowego (h) w zakresie aktywnej integracji społecznej, zawodowej, edukacyjnej, zdrowotnej i kulturalnej. Natomiast podejście LEADER będące instrumentem RLKS w ramach EFRROW będzie realizować cele szczegółowe w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, w tym przede wszystkim promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa.

Niezależnie od możliwości wsparcia w ramach RLKS ze środków dostępnych w LSR beneficjenci działań LSR będą mogli aplikować również o inne środki wsparcia zewnętrznego. W LSR wprowadzono zatem mechanizmy zapewniające spójność i komplementarność wsparcia.

Komplementarność, spójność i synergia LSR będzie realizowana w dwóch etapach, na etapie programowania oraz wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Na etapie programowania komplementarność, spójność i synergia zostały zapewnione przy tworzeniu LSR i określaniu zakresu tematycznego. Przeprowadzone konsultacje i współdziałanie szerokiego grona partnerów w procesie powstawania LSR pozwolił na zintegrowanie lokalnych środowisk, które dostrzegają w realizacji strategii szanse na rozwiązanie kluczowych dla siebie i całego regionu problemów. Dotyczy to zarówno sektora publicznego, społecznego - reprezentowanego przez szereg lokalnych stowarzyszeń, jak i przedsiębiorców reprezentujących różne kierunki rozwoju.

Skuteczne zarządzanie rozwojem lokalnym wymaga koordynacji podejmowanych działań na szczeblu lokalnym z warunkami stworzonymi przez dokumenty strategiczne wyznaczające kierunki rozwoju regionów, a nawet kraju. W przypadku Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia LGD Krajna Złotowska w poszczególnych celach zintegrowano działania podejmowane przez Jednostki Samorządu Terytorialnego, przedsiębiorców (w tym rolników), organizacje pozarządowe. LSR jest spójna z poszczególnymi dokumentami strategicznymi dla obszaru działania LGD na poziomie gmin członkowskich i powiatu, obszarów partnerstwa w ramach innych instrumentów terytorialnych i strategii województwa zachodniopomorskiego oraz innych dokumentów strategicznych dotyczących rozwiązywania problemów społecznych, ochrony środowiska i ochrony zabytków.

**Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju jako główny cel określa tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.**

Na poziomie krajowym priorytet rozwojowy został ustawiony na spójność społeczną. Rozwój gospodarczy kraju powinien bezpośrednio przekładać się na korzyści dla obywateli. Efektem podejmowanych działań strategicznych ma być wzrost dochodów i poprawa jakości życia Polaków, rozumianego jako: **zapewnienia odpowiedniej jakości edukacji i szkoleń, podwyższających kwalifikacje i kompetencje obywateli; wzrost zatrudnienia i lepsze jakościowo miejsca pracy; poprawę dostępu do infrastruktury; zapewnienie odpowiedniej opieki medycznej, poprawiającej zdrowotność obywateli; satysfakcjonujący stan środowiska oraz poczucie bezpieczeństwa.**

Zwiększenie skali włączenia i spójności społecznej, rozwój gospodarczy obszaru LSR z uwzględnieniem lokalnych potencjałów, przy zachowaniu walorów środowiska naturalnego, wpisują się w tak zarysowany kształt rozwoju Polski.

Osiągnięcie efektów tożsamyh z określonymi na poziomie krajowym zależy będzie od stopnia współpracy społeczności lokalnej, przedsiębiorców, samorządów oraz doboru przedsięwzięć i skuteczności ich realizacji.

Ideą przewodnią zarządzania strategicznego województwa wielkopolskiego do roku 2030 jest stworzenie warunków do konkurencyjnego, nowoczesnego i zróżnicowanego rozwoju gospodarczego, wykorzystującego

walory geograficzne i środowiskowe regionu. Uwarunkowania te mają wykreować możliwości rozwoju, przekładając się na wiele lepszą jakość życia dla społeczności lokalnej.

W wymiarze wizji i misji określonych przez LGD Krajna Złotowska podąża tak wyznaczoną na poziomie wojewódzkim ścieżką postępu. Obszarami spójnymi w zakresie zarządzania strategicznego i rozwoju województwa oraz LSR są m.in. integracja społeczności lokalnej i podniesienie kapitału społecznego, wzmocnienie pozycji gospodarczej, wykorzystanie potencjałów endogennych; wzrost spójności obszarowej, podnoszenie jakości przestrzeni publicznych i wzmocnianie subregionalnych ośrodków miejskich; wyważone korzystanie z zasobów przyrodniczych, kulturowych i ich zachowanie dla przyszłych pokoleń jako bogactwa regionu.

Nie tylko regionalne fundusze UE będą wspierać rozwój obszaru. Perspektywa wieloźródłowego podejścia do finansowania przedsięwzięć jest szansą na zwiększenie możliwości pozyskania środków finansowych, a tym samym szansą na realizację projektów służących rozwojowi społeczności lokalnej.

Wpisywanie się założeń rozwojowych w koncepcje strategii wyższego rzędu, wzajemne dopełnianie się przedsięwzięć definiowanych poprzez różne instrumenty terytorialne, perspektywa korzystania z wielu źródeł finansowania tworzą elastyczną i efektywną architekturę interwencji na poziomie obszaru LSR.

## Rozdział VI

### CELE I WSKAŹNIKI

Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenia Krajna Złotowska opiera swoje kierunki działania zarówno na swoim doświadczeniu jak i bazując na możliwym do wykorzystania potencjale, który posiada. Określony został cel strategiczny RLKS oraz cele kierunkowe, tj. cele i przedsięwzięcia, których realizacja przewidziana jest na lata 2023-2027.

Zawarte w LSR cele są silnie związane z funkcjonowaniem LGD. Terenem, na którym będzie realizowana strategia, zasobami którymi dysponuje LGD. Cele i przedsięwzięcia są bezpośrednio powiązane z diagnozą. Wybór celów i przedsięwzięć został dokonany w wyniku przeprowadzonych konsultacji, a ich ostateczny kształt uwzględniają wnioski płynące z konsultacji społecznych i diagnozy problemów, grup docelowych i obszarów interwencji. Związek celów i przedsięwzięć zawartych w strategii z diagnozą został opisany w poprzednim rozdziale.

Wskazany cel strategiczny Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Krajna Złotowska, tj. „**Poprawa warunków gospodarowania, spójności społecznej i dostępności przestrzennej obszaru działania Stowarzyszenia Krajna Złotowska przy zrównoważonym wykorzystaniu specyficznych cech potencjału gospodarczego i kulturowego obszaru oraz przy pełnym poszanowaniu jego zasobów przyrodniczych**” zostanie osiągnięty poprzez realizację trzech celów, które wzmacniają ten kierunek działania, tj:

**CEL 1 - Poprawa i wzmocnienie dochodów mieszkańców obszaru wykorzystując ich kreatywność i innowacyjność** – będzie realizowany w oparciu o inicjatywy i działania związane z wspieraniem tworzenia i rozwoju postaw przedsiębiorczych, dzięki którym nastąpi wzrost konkurencyjności silnej lokalnej gospodarki w oparciu o już funkcjonujące i nowe podmioty usług; źródłem finansowania będzie WPR 2023-2027.

**CEL 2 - Zasoby regionu podstawą do zrównoważonego rozwoju** – który zostanie zrealizowany dzięki wskazaniu możliwości obszaru, który odpowiednio wykorzystuje swoje lokalne walory turystyczne, krajobrazowe, przyrodnicze, historyczne i kulturowe; tu również będą podejmowane działania związane z przedsiębiorczością; źródłem finansowania będzie WPR 2023-2027, EFRR.

**CEL 3 – Kreatywna otwarta społeczność źródłem rozwoju obszaru LGD i jej partnerów** – zostanie osiągnięty poprzez wykorzystanie potencjału mieszkańców w zakresie aktywizacji, animacji i integracji lokalnej na terenie obszaru jak również poprzez zwiększania działań na ich rzecz, które będą prowadzić do ich wzmacniania i silnego przywiązania; źródłem finansowania będzie Europejskim Funduszu Społecznym plus.

#### Przedsięwzięcia DLA CELU I

**„Poprawa i wzmocnienie dochodów mieszkańców obszaru wykorzystując ich kreatywność i innowacyjność”  
OBEJMUJĄ:**

**1.1 Rozwój przedsiębiorczości związanej z usługami osobistymi świadczonymi dla jednostek fizycznych** - przedsięwzięcie zostanie zrealizowany poprzez wsparcie rozwojowych istniejących działalności dla określonych z diagnozy i potrzeb wspólnego i zintegrowanego rozwoju usług osobistych świadczonych dla jednostek fizycznych. Przedsięwzięcie jest zgodne z zakresem nr 1 wskazanym w PS WPR/FEW: rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki w szczególności w zakresie rozwijania pozarolniczej działalności gospodarczej.

Przedsięwzięcie wspierać będzie przedsiębiorców w zakresie zakupu sprzętu, modernizacji obiektów, budowie infrastruktury i tworzenie miejsc pracy. Realizacja przedsięwzięcia z PROW. Realizacja poprzez konkurs.

**1.2 Wspieranie tworzenia przedsiębiorczości związanej z usługami osobistymi świadczonymi dla jednostek fizycznych** - przedsięwzięcie zostanie zrealizowany poprzez wsparcie nowych inicjatyw gospodarczych

dla określonych z diagnozy i potrzeb wspólnego i zintegrowanego rozwoju. Przedsięwzięcie jest zgodne z zakresem nr 1 wskazanym w PS WPR/FEW: rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki w szczególności w zakresie podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne.

Przedsięwzięcie wspierać będzie osoby planujące rozpoczęcie działalności w zakresie zakupu sprzętu, modernizacji obiektów, budowie infrastruktury i tworzenie miejsc pracy. Realizacja przedsięwzięcia z WPR. Realizacja poprzez konkurs.

## **PRZEDSIĘWZIĘCIA DLA CELU II** **„Zasoby regionu podstawą do zrównoważony rozwoju”** **OBEJMUJĄ:**

- 2.1. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej** - przedsięwzięcie będzie się skupiało na poprawie estetyki przestrzeni publicznych realizowane poprzez wspieranie inicjatyw na rzecz budowy, rozbudowy czy modernizacji obiektów infrastruktury turystyczno-rekreacyjnych oraz terenów przeznaczonych pod zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne. Przedsięwzięcie jest zgodne z zakresem nr 6 wskazanym w PS WPR/FEW: poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej. Przedsięwzięcie wspierać będzie jednostki samorządu terytorialnego w zakresie budowy, przebudowy czy modernizacji publicznych obiektów infrastruktury turystyczno – rekreacyjnej. Przedsięwzięcie realizowane w ramach WPR poprzez konkursy.
- 2.2. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarze LGD** - przedsięwzięcie będzie realizowane w oparciu o inicjatywy i działania zmierzające do budowy wzajemnych relacji. Przedsięwzięcie ma zintegrować działania mieszkańców i umocnić relacje między nimi. Stworzyć więź między nimi oraz zaktywizować tych, którzy do tej pory nie byli aktywni. Przedsięwzięcie jest zgodne z następującymi zakresami wskazanymi w PS WPR/FEW: zakres nr 8 włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji, zakresem nr 7 kształtowanie świadomości obywatelskiej oraz zakresem nr 4 poprawa dostępu do usług dla lokalnej społeczności. Przedsięwzięcie wspierać będzie działające na terenie LGD organizacje pozarządowe takie jak np. KGW, OSP, Kluby Seniorów oraz jednostki samorządu terytorialnego w zakresie sfinansowania organizacji wydarzeń kulturalnych na terenie LGD. Przedsięwzięcie realizowane w ramach EFRR poprzez konkurs.
- 2.3. Przedsiębiorczość w turystyce** - przedsięwzięcie ma dać podstawy do pomysłów na własny biznes lub rozszerzenie działalności gospodarczej w zakresie turystyki na obszarze LGD. Wpłynie to na wzrost atrakcyjności terenu LGD dla potencjalnych turystów jako miejsca do spędzenia wolnego czasu, jak i dla mieszkańców jako miejsce przyjaznego to pracy. Przedsięwzięcie wspierać będzie osoby planujące rozpoczęcie działalności lub rozwój działalności istniejącej w zakresie zakupu sprzętu, modernizacji obiektów, budowie infrastruktury i tworzenie miejsc pracy. Przedsięwzięcie jest zgodne z zakresem nr 1 wskazanym w PS WPR/FEW: rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki w szczególności w zakresie podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne. Realizacja przedsięwzięcia z WPR. Realizacja poprzez konkurs.
- 2.4. Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych w zakresie gospodarstw agroturystycznych** - przedsięwzięcie związane jest z promocją bazy turystycznej obszaru LGD. Stworzy ono warunki dla funkcjonujących na terenie LGD gospodarstw rolnych do rozwoju pozarolniczych funkcji tych gospodarstw. Agroturystyka wpisuje się w cele rozwojowe LGD związane z podniesieniem atrakcyjności turystycznej obszaru. Realizacja przedsięwzięcia z WPR. Przedsięwzięcie wspierać będzie rolników w zakresie rozwoju pozarolniczych funkcji tych gospodarstw poprzez zakup wyposażenia, modernizację i wyposażenie budynków, adaptację budynków, budowa infrastruktury. Przedsięwzięcie jest zgodne z zakresem nr 2 wskazanym w PS

WPR/FEW: rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych w szczególności w zakresie gospodarstw agroturystycznych. Realizacja poprzez konkurs.

### **PRZEDSIĘWZIĘCIA DLA CELU III**

#### **„Kreatywna otwarta społeczność źródłem rozwoju obszaru LGD i jej partnerów”**

##### **OBEJMUJĄ:**

**3.1 Aktywizacja społeczności na rzecz rozwoju lokalnego** - przedsięwzięcie realizować będzie działania przeznaczone głównie dla osób z grup w niekorzystnej sytuacji. Przygotowanie działań, które będą tworzyły okazję do rozwoju merytorycznego i inicjatyw społecznych – w tym inicjatyw edukacyjnych i warsztatowych. Przedsięwzięcie finansować będzie działania związane z rozwojem tożsamości regionalnej, jak również podniesienia świadomości ekologicznej mieszkańców. Działania te będą też ukierunkowane na realizację w partnerstwie lokalnym. Przedsięwzięcie zostanie skierowane do realizacji jako operacja własna LGD. Zamiar realizacji operacji własnej wynika z przesłanek jakie zostały zidentyfikowane na etapie konsultacji prowadzonych w ramach przygotowywania LSR. Kluczową przesłaną jest tutaj mała liczba działających na terenie LGD jednostek III sektora NGO. Szczególnie było to widoczne w trakcie naborów grantowych ogłaszanych przez LGD w perspektywie finansowania 2014-2020. W przypadku części naborów nie zgłaszały się żadne podmioty, które gotowe byłby zrealizować określone zadania. Część środków finansowych zostało zatem przesunięte na realizację innych przedsięwzięć. Kierując się posiadanym doświadczeniem w perspektywie 2023-2027 LGD Krajna Złotowska zamierza zrealizować operację samodzielnie, jednocześnie angażując działające na terenie LGD instytucje III sektora. Operacja te będą skierowane w szczególności do grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, tj. kobiet, osób młodych i seniorów. Realizacja operacji własnej pozwoli na integrację podmiotów społecznych działających na terenie pięciu gmin członkowskich jak i integrację pomiędzy podmiotami działającymi w ramach jednej gminy. Podkreślić należy fakt, że LGD posiada odpowiedni potencjał, jak i doświadczenie w realizacji podobnych działań dotyczących aktywizacji oraz włączenia społecznego. Przedsięwzięcie jest zgodne z zakresem nr 8 wskazanym w PS WPR/FEW: włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji. Przedsięwzięcie finansowane z EFS +. ~~Projekty własne~~ **konkurs**.

**3.2 Rozwój współpracy i promocji obszaru LGD** - przedsięwzięcie będzie osiągnięte przez działania, których celem jest budowanie poczucia przynależności do wspólnego obszaru, wspierające uzyskiwanie pozytywnych wzorców i cech dot. funkcjonowania w życiu społecznym, inicjatywy na rzecz promowania wspólnoty i postaw obywatelskich. Przedsięwzięcie finansować będzie działania związane z rozwojem tożsamości regionalnej, wymianą doświadczeń, nawiązywania kontaktów czy poznania dobrych praktyk. Wydarzenie, które obejmują swoim zasięgiem cały obszar. Promocja na targach, festynach, wyjazdach. Przedsięwzięcie wspierać będzie działające na terenie LGD organizacje pozarządowe takie jak np. KGW, OSP, Kluby Seniorów w zakresie sfinansowania organizacji inicjatyw w zakresie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju współpracy i promocji na terenie LGD. Przedsięwzięcie jest zgodne z następującymi zakresami wskazanymi w PS WPR/FEW: zakres nr 8 włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji oraz nr 7 kształtowanie świadomości obywatelskiej. Przedsięwzięcie finansowane przez WPR. Projekty partnerskie.

### **SPÓJNOŚĆ ANALIZY POTRZEB I DIAGNOZY Z CELAMI LOKALNEJ STRATEGII DZIAŁANIA**

Wszystkie przedstawione cele operacyjne i przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji w nowej perspektywie czasowej, mają swoje odzwierciedlenie i uzasadnienie w przeprowadzonej analizie potrzeb oraz słabych i mocnych stron obszaru, która obejmuje nie tylko czynniki społeczne, gospodarcze i infrastrukturalne, ale również elementy położenia geograficznego, uwarunkowań historycznych i przyrodniczych, potencjału turystycznego i krajobrazowego, funkcjonowania gospodarki i otoczenia biznesu, spójność działań lokalnych z inicjatywami społecznymi czy też walorów lokalnych w zakresie produktów i dziedzictwa.

Cele są ściśle ze sobą powiązane, wynikają z przeprowadzonych spotkań i konsultacji lokalnych zapewniając tym samym ich spójność ze specyfiką obszaru LGD, a ich osiągnięcie jest zależne od wzajemnego przenikania się, uzupełniania i oddziaływania na siebie.

Prezentowane cele są zgodne z obszarami tematycznymi i wskaźnikami dla Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2023-2027 i Europejskiego Funduszu Społecznego +, z których będzie finansowana LSR oraz zgodne z innymi programami dostępnymi dla III sektora w tym LGD (tabela nr 29).

**Tabela nr 29: Tabela celów i wskaźników**

Cele	Przedsięwzięcia	Wskaźniki
<p><b>Cel 1: <i>Poprawa i wzmocnienie dochodów mieszkańców obszaru wykorzystując ich kreatywność i innowacyjność.</i></b></p>	<p>1.1. Rozwój przedsiębiorczości związanej z usługami osobistymi świadczonymi dla jednostek fizycznych (WPR)</p>	<p>1. Wskaźnik rezultatu: R37. Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR. (liczba utworzonych miejsc pracy) 2. Wskaźnik produktu: wp. 1.1 Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem</p>
	<p>Przedsięwzięcie 1.2 Wspieranie tworzenia przedsiębiorczości związanej z usługami osobistymi świadczonymi dla jednostek fizycznych (WPR)</p>	<p>1. Wskaźnik rezultatu R37. Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR. (liczba utworzonych miejsc pracy). 2. Wskaźnik produktu wp. 1.2 Liczba założonych działalności gospodarczych związanych z usługami</p>
<p><b>Cel 2: <i>Zasoby regionu podstawą do zrównoważonego rozwoju</i></b></p>	<p>2.1. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej (WPR)</p>	<p>1. Wskaźnik rezultatu: R41 PR Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR (liczba osób) 2. Wskaźnik produktu: wp. 2.1 Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem WPR (szt.5)</p>
	<p>2.2. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie</p>	<p>1. Wskaźnik rezultatu: RCR077 Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem (osoby odwiedzające/rok)</p>

	<p>lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarze LGD</p>	<p>2. Wskaźnik produktu: wp. 2.2.1 PLR0196 Liczba zrealizowanych wydarzeń kulturalnych (EFRR)</p> <p>3. Wskaźnik produktu wp. 2.2.2 RCO077 Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem (EFRR)</p>
	<p>2.3 Przedsiębiorczość w turystyce (WPR)</p>	<p>1. Wskaźnik rezultatu: R37.Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR. (liczba utworzonych miejsc pracy).</p> <p>2. Wskaźnik produktu: wp.2.3 Liczba założonych działalności gospodarczych w branży turystycznej i gastronomicznej (liczba przedsiębiorstw)</p>
	<p>2.4 Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych w zakresie gospodarstw agroturystycznych (WPR)</p>	<p>1. Wskaźnik rezultatu: R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej: liczba gospodarstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR (liczba przedsiębiorstw)</p> <p>2. Wskaźnik produktu: wp.2.4 Liczba utworzonych gospodarstw agroturystycznych</p>
<p><b>Cel 3: Kreatywna otwarta społeczność źródłem rozwoju obszaru LGD i jej partnerów</b></p>	<p>3.1. Aktywizacja społeczności na rzecz rozwoju lokalnego (EFS+)</p>	<p>1. Wskaźnik rezultatu: PROG-FEW4I-R1 Liczba gmin, które zostały objęte inicjatywą w zakresie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego (szt.)</p> <p>2. Wskaźnik produktu: wp. 3.1 PROG-FEW4I-P1 liczba inicjatyw w zakresie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego (szt.)</p>
	<p><b>3.2. Rozwój współpracy i promocji obszaru LGD (WPR)</b></p>	<p>1. Wskaźnik rezultatu: R42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób</p>



		objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego (liczba osób) 2. Wskaźnik produktu: wp. 3.2 liczba inicjatyw w zakresie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju współpracy/promocji (szt.)
--	--	--

## Rozdział VII

### SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

#### 7.1. Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD

Lokalna Grupa Działania – Stowarzyszenie Krajna Złotowska realizuje zadania określone w rozporządzeniu 2021/1060 tj. w szczególności:

1. opracowuje i wdraża LSR, w tym animuje społeczność lokalną;
2. opracowuje kryteria wyboru i procedurę wyboru operacji (~~oraz grantobiorców~~);
3. przygotowuje i prowadzi nabory wniosków;
4. wybiera operacje do finansowania (spośród operacji zgodnych z LSR) oraz ustala maksymalną kwotę wsparcia, a następnie przedkłada wnioski o przyznanie pomocy do ostatecznej kwalifikowalności do podmiotu wdrażającego;
5. monitoruje realizację LSR;
6. prowadzi ewaluację LSR.

#### 7.2. Rozwiązania formalno-instytucjonalne

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Krajna Złotowska do wdrażania LSR powołuje biuro i zatrudnia pracowników zgodnie z Regulaminem Biura. Biuro ściśle współpracuje z Zarządem i Radą - organem decyzyjnym powołaną zgodnie z art. 4 ust. 3 pkt. 4) ustawy o RLKS do wyboru i oceny operacji zgodnych z LSR zgodnie z opracowanymi procedurami wyboru i wartość operacji. Sposób funkcjonowania Rady opisuje Regulamin Rady-organu decyzyjnego.

Beneficjenci zamierzający złożyć wniosek o przyznanie pomocy, mogą przy jego przygotowaniu skorzystać z pomocy pracowników biura LGD. LGD podaje do publicznej wiadomości na swojej stronie internetowej ogłoszenie o naborze wniosków o wsparcie zgodnie z zaplanowanym i zatwierdzonym przez ZW Harmonogramem naborów wniosków. Złożone wnioski są przekazywane do Rady celem dokonania wyboru operacji spełniających warunki udzielania wsparcia i dokonuje ustalenia kwoty wsparcia.

LGD przekazuje wnioskodawcy informację o wyniku oceny spełnienia warunków udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR lub wyniku wyboru wniosków o wsparcie wraz z uzasadnieniem oceny i podaniem liczby punktów otrzymanych przez operację oraz wskazaniem ustalonej przez LGD kwoty wsparcia oraz zamieszcza na swojej stronie internetowej listę operacji spełniających warunki udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR oraz listę operacji wybranych. LGD przekazuje zarządowi województwa dokumenty potwierdzające dokonanie wyboru operacji zgodnie z aktualnymi przepisami.

#### 7.3. Formy wsparcia operacji w ramach LSR

W ramach wdrażania LSR beneficjenci będą mogli ubiegać się o wsparcie swoich pomysłów poprzez następujące typy projektów:

1. Operacje klasyczne (realizowane przez podmioty inne niż LGD) – nabór wniosków w trybie konkursowym, operacje będą oceniane przez Radę LGD, a następnie przedkładane do ZW w celu ich weryfikacji.
2. ~~Projekty Grantowe – w otwartym naborze wniosków o powierzenie projektu grantowego, operacje będą oceniane przez Radę LGD, realizowane i rozliczane przez grantobiorcę, kontrolowane i rozliczane przez LGD.~~

3. Operacje Własne LGD – operacje niezbędne do osiągnięcia danego celu/przedsięwzięcia LSR dla osiągnięcia celów LSR, realizowane przez LGD, pod warunkiem, że operacje te nie spotkały się z zainteresowaniem innych wnioskodawców.
4. Operacja w partnerstwie - nabór wniosków w trybie konkursowym. Nabór wniosków w trybie konkursowym zamkniętym, operacja przewiduje udział co najmniej 2 podmiotów, realizacja wspólnego przedsięwzięcia, dokument potwierdzający wolę współpracy co najmniej 2 podmiotów.
5. Projekt partnerski - nabór wniosków w trybie konkursowym zamkniętym, operacja przewiduje udział co najmniej 2 podmiotów, realizacja wspólnego przedsięwzięcia, dokument potwierdzający wolę współpracy co najmniej 2 podmiotów.

#### 7.4. Cel i założenia tworzenia procedur

Celem tworzenia procedur jest opracowanie niedyskryminującej i przejrzystej procedury i kryteriów wyboru o udzielenie wsparcia w ramach realizacji LSR, które pozwalają uniknąć konfliktu interesów i zapewniają, aby żadna pojedyncza grupa interesu nie kontrolowała decyzji w sprawie wyboru.

Zapewnione zostaną niedyskryminujące warunki do aplikowania przez wnioskodawców o środki na operacje wpisujące się w cele strategii, w tym określenie zasad oceny poszczególnych operacji w taki sposób, aby w jak największym stopniu odpowiadały na problemy obszaru.

W tym celu zostanie opracowany *Regulamin naborów wniosków o wsparcie* opracowany zgodnie z art. 19a ust 3 ustawy RLKS.

#### 7.5. Formułowanie i zmiana kryteriów wyboru

Sposób ustanawiania i zmiany lokalnych kryteriów wyboru zostały opracowane przez poszczególne zespoły tematyczne zapewniając partycypacyjny sposób kształtowania wyboru operacji na każdym kluczowym etapie jej tworzenia.

Kryteria oceny operacji zostały szczegółowo opisane w *Regulaminie naborów wniosków o wsparcie w załączniku do Regulaminu naboru wniosków o wsparcie pn. **KRYTERIA WYBORU DLA OPERACJI REALIZOWANYCH W RAMACH LSR*** i zostały ustalone w oparciu o obowiązujące przepisy prawa.

Operacje będą oceniane w oparciu o poniższe kryteria wyboru operacji:

1. Tworzenie nowych miejsc pracy szczególnie osób z grup w niekorzystnej sytuacji i wyszczególnionych w rozporządzeniu w ramach zadań z EFS+ - cel główny 1;
2. Doświadczenie wnioskodawcy w pozyskiwaniu środków z UE.
3. Innowacyjność w tym rozwiązania dotyczące cyfryzacji – wszystkie cele główne;
4. Zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska i przeciwdziałanie zmian klimatycznym – ( między innymi: budowy instalacji produkujących energię z promieniowania słonecznego wraz z pompami ciepła, magazynami energii i inteligentnymi systemami zarządzania energią - Inicjatywa „Nowy Europejski Bauhaus” (NEB)) - wszystkie cele główne;
5. Realizacja w partnerstwie.
6. Inkluzywność ze szczególnym uwzględnieniem osób w niekorzystnej sytuacji i skierowanie do tych grup – cel główny 1,2,3;
7. Doradztwo w biurze LGD (konsultacje, szkolenie, weryfikacja wniosku o wsparcie) wszystkie cele główne;
8. Promocja LGD i LSR – wszystkie cele główne;
9. Preferowane branże turystyczne i wspierające turystykę - cel główny 1;
10. Operacje skierowane do ludzi młodych do 35 r.ż. oraz seniorów (60+) – cel główny 1,2, 3;
11. Operacje skierowane do osób wyszczególnionych w rozporządzeniu w ramach zadań z EFS+ – cel główny 2, 3;

12. Liczba form aktywność lokalnej społeczności w tym: działalności kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej i turystycznej – cel główny 2 i 3;
13. Operacja oparta o lokalne zasoby lub lokalne dziedzictwo kulturowe, przyrodnicze, historyczne lub zwiększające atrakcyjność turystyczną i nawiązujące do pakietów turystycznych – cel główny 2 i 3.

Kryteria są mierzalne, posiadają szczegółowy opis i metodologię wyliczania, uzasadniania. W kryterium jakościowym wnioskodawca musi udowodnić lub uzasadnić to kryterium, a członkowie Rady pisemnie uzasadnić swoją ocenę. Kryteria posiadają opisy jakie warunki należy spełnić, aby uzyskać daną liczbę punktów.

Wszelkich zmian kryteriów wyboru operacji wraz z procedurą ustalania lub zmiany kryteriów wyboru dokonuje się w oparciu o diagnozę obszaru, w tym zdefiniowane problemy oraz wskaźniki zaplanowane do osiągnięcia w ramach realizacji strategii. Zasady ustalania i zmiany kryteriów wyboru będą zamieszczane na stronie internetowej LGD i poddane konsultacjom społecznym.

## 7.6. Określenie innowacyjności w sposobie oceny operacji

Innowacyjność zgodnie z zasadą obowiązującą w podejściu LEADER to poszukiwanie przez społeczność lokalną nowatorskich rozwiązań, pomysłów dotyczących rozwoju obszarów wiejskich, także poprzez twórcze wykorzystanie istniejącego potencjału obszaru. Popularne rozumienie innowacyjności odnosi się do wprowadzenia czegoś zupełnie nowego lub udoskonalenia, choć częściej kojarzone jest z pełnym nowatorstwem. Innowacyjne jest jednak zarówno ulepszenie maszyn lub poprawa organizacji, jak i wytwarzanie zupełnie nowych rzeczy, zjawisk bądź wartości.

W kryterium innowacyjności, ocenia się innowacyjność operacji w skali lokalnej dla wszystkich przedsięwzięć w LSR. Za operacje innowacyjne rozumie się zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych. Opisy innowacyjności poszczególnych przedsięwzięć są zawarte w rozdziale VI.

Rada dokonując oceny operacji będzie się kierować przy ocenie innowacyjności jej stopniem oryginalności:

- Kreatywne - powstają w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji - 4pkt;
- Imitujące - wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotyczące nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych - 2 pkt;
- Pozorne - w rzeczywistości nie są to innowacje w skali LSR. Są to jedynie drobne zmiany oferujące rzekome nowości - 0 pkt.

**Tabela nr 30: Kryteria wyboru operacji**

Lp.	Nazwa kryterium	Definicja kryterium	Zasady oceny
1.	Tworzenie nowych miejsc pracy szczególnie z grup w niekorzystnej sytuacji	Preferowane są operacje, które przyczynią się do tworzenia nowych miejsc pracy w szczególności dla osób z grup w niekorzystnej sytuacji	Preferowane są operacje, które przyczynią się do tworzenia nowych miejsc pracy w szczególności dla osób z grup w niekorzystnej sytuacji

2.	Doświadczenie wnioskodawcy w pozyskiwaniu środków z UE	Oceniane jest doświadczenie Wnioskodawcy w realizacji projektów z udziałem środków zewnętrznych w tym w szczególności środków unijnych, ale również innych środków pomocowych.	Wnioskodawca przedkłada kserokopię umowy.
3.	Innowacyjność w tym rozwiązania dotyczące cyfryzacji	Wnioskodawca wskaże na innowacyjność realizowanej operacji w tym rozwiązania dotyczące cyfryzacji, odnosząc się do definicji innowacyjności zawartej w LSR.	Wnioskodawca przedstawia świadectwo innowacyjności wystawione przez producenta, uczelnię wyższą lub inną instytucję do tego powołaną.
4.	Zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska i przeciwdziałanie zmian klimatycznym	Kryterium bardzo istotne w zrównoważonym rozwoju gospodarczym, mające znaczenie w budowie ogólnodostępnej infrastruktury publicznej, edukacji ekologicznej, projektów w partnerstwie.	Oceniane jest czy operacja przewiduje rozwiązania, które sprzyjają ochronie środowiska lub przeciwdziałaniu zmianom klimatu np. poprzez: budowy instalacji produkujących energię z promieniowania słonecznego wraz z pompami ciepła, magazynami energii i inteligentnymi systemami zarządzania energią - Inicjatywa „Nowy Europejski Bauhaus” (NEB).
5.	Realizacja w partnerstwie	Operacja realizowana jest w partnerstwie np. KGW, OSP, NGO są wnioskodawcami, a lokalny samorząd jest partnerem projektu poprzez bezpłatne użyczenie pomieszczeń, udostępnianie strony internetowej, promocję projektu itp.	Wnioskodawca przedkłada m.in.: listy intencyjne, umowy najmu z partnerami.
6.	Inkluzywność ze szczególnym uwzględnieniem osób w niekorzystnej sytuacji, skierowanie do grup w niekorzystnej sytuacji	Kryterium to związane jest ze społecznym włączeniem grup osób w niekorzystnej sytuacji	Wnioskodawca musi uzasadnić to kryterium.

7.	Doradztwo w biurze LGD	konsultacje, szkolenie, weryfikacja wniosku o wsparcie	wnioskodawca chcąc uzyskać punkty za to kryterium, to oprócz uczestnictwa w danym szkoleniu musi uzyskać pozytywną ocenę z przeprowadzonego testu oraz uczestniczyć w doradztwie w biurze LGD
8.	Promocja LGD i LSR	Preferowane są operacje promujące LGD lub LSR z wykorzystaniem logo LGD, UE, PROW w zakresie szerszym niż to zostało przewidziane w Księdze Wizualizacji PROW na lata 2023-2027.	Wnioskodawca składa oświadczenie o zastosowanych formach promocji.
9.	Preferowane branże turystyczne i wspierające turystykę.	Branże turystyczne i okołoturystyczne to kompleks różnorodnych funkcji gospodarczych i społecznych bezpośrednio lub pośrednio rozwijanych w celu zaspokojenia zapotrzebowania człowieka na dobra i usługi turystyczne, w tym m.in.: obiekty noclegowe, baza gastronomiczna, atrakcje turystyczne, informacja turystyczna, transport.	Punkty za realizację otrzyma operacja, w ramach której prowadzona działalność polega lub będzie polegać na realizacji usług turystycznych i okołoturystycznych.
10.	Operacje skierowane do ludzi młodych do 35 r.ż. oraz seniorów (60+)	Preferencje będą dla wnioskodawców, którzy włączą do realizacji zadania osoby do 35 roku życia lub seniorów 60+.	Wnioskodawca składa oświadczenie o zaangażowaniu takich osób.
11.	Operacje skierowane do ludzi biernych zawodowo i długotrwale bezrobotnych, którzy brali udział w programach organizowanych w ramach niniejszej strategii z EFS+	Preferencje będą dla wnioskodawców, którzy włączą do realizacji zadania osoby wyszczególnione we wskaźnikach realizowanych w ramach środków z EFS+.	Wnioskodawca składa oświadczenie o zaangażowaniu takich osób.

12.	Liczba form aktywność lokalnej społeczności w tym: działalności kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej i turystycznej	Preferowane operacje stworzą warunki do rozwoju ciekawej oferty kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej i turystycznej rozwijającej zainteresowania poszczególnych grup społecznych i przyczynią się do integracji lokalnej społeczności w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji. Preferowane operacje mają na celu podniesienie aktywizacji i integracji mieszkańców, podniesienie atrakcyjności turystycznej, rozwój współpracy międzysektorowej na rzecz rozwoju turystyki, sportu, kultury i rekreacji.	Wnioskodawca musi uzasadnić to kryterium.
13.	Operacja oparta o lokalne zasoby lub lokalne dziedzictwo kulturowe, przyrodnicze, historyczne lub zwiększające atrakcyjność turystyczną, powiązane z pakietami turystycznymi.	Preferowane są operacje, które wykorzystują zasoby lokalne, dziedzictwo przyrodnicze, historyczne, kulturowe, wpływa na zwiększenie atrakcyjności turystycznej. Kryterium ma promować operacje	Wnioskodawca musi uzasadnić to kryterium.

Projekty realizowane w ramach LSR współfinansowanej z EFS+ będą wybierane zgodnie z politykami horyzontalnymi, o których mowa w art. 9 rozporządzenia 2021/1057, w szczególności z zasadą równości kobiet i mężczyzn oraz równości szans i niedyskryminacji. Warunki procedury wdrażania wskazanych polityk horyzontalnych zostały określone w wytycznych ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego dotyczących realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021–2027. Projekty współfinansowane w ramach EFRR dla interwencji I.13.1 LEADER - wybierane są zgodnie z przepisami ustawy RLKS z uwzględnieniem zasad horyzontalnych określonych w art. 9 rozporządzenia 2021/1060.

Promowane będą projekty wpisujące się w inicjatywę Nowy Europejski Bauhaus. Inicjatywa „Nowy Europejski Bauhaus” (NEB) to interdyscyplinarny projekt zainicjowany przez Komisję Europejską w 2020 r., oparty na trzech wartościach: pięknie, zrównoważeniu i wspólnotcie. Jego celem jest wsparcie realizacji Europejskiego Zielonego Ładu poprzez przyspieszenie transformacji różnych sektorów gospodarki, w tym budownictwa, dla poprawy jakości życia - w kierunku wysokiej jakości projektowania dla zrównoważonego rozwoju, w tym dla zmniejszenia emisyjności i wprowadzania gospodarki cyrkularnej.

Działania NEB upowszechniające zrównoważony styl życia, łączące design, ekologię, dostępność społeczną i cenową oraz inwestycje koncentrują się w 4 głównych osiach tematycznych, w odniesieniu do konkretnych miejsc, środowiska sprzyjającego innowacji oraz perspektyw i sposobu myślenia:

- powrót do natury;
- odzyskanie poczucia przynależności;
- nadanie priorytetu miejscom i osobom, które tego najbardziej potrzebują;
- transformacja w stronę długoterminowej wizji, opartej na cyklu życia, odejście od myślenia przemysłowego.

Spodziewane rezultaty inicjatywy obejmują trzy sfery – przekształcanie miejsc w praktyce, transformację otoczenia sprzyjającego innowacjom i upowszechnianie nowych znaczeń poprzez edukację i kulturę. Przewidywane jest także wprowadzenie wartości NEB do strategii społeczno-gospodarczych i terytorialnych państw członkowskich oraz możliwość finansowania projektów transformacyjnych ze środków zewnętrznych.



**Rozdział VIII**  
**PLAN DZIAŁANIA**

**Tabela nr 31 widnieje w załącznikach jako „Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR”.**

**Tabela nr 32 widnieje w załącznikach jako „Formularz 2: Plan działania”.**

## Rozdział IX

### PLAN FINANSOWY LSR

#### Źródła finansowania działalności LGD

Zgodnie z art. 32 ust. 1 rozporządzenia UE nr 1303/2013 rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS) jest wspierany ze środków EFRROW, w ramach inicjatywy LEADER. RLKS może być wspierany ze środków EFRR, EFS lub EFMR, zwanych łącznie właściwymi EFSI. W myśl art. 32 ust. 2 lit. a i c rozporządzenia UE nr 1303/2013 RLKS jest kierowany przez LGD i prowadzony na podstawie LSR.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Krajna Złotowska realizuje Lokalną Strategię Rozwoju w oparciu o trzy fundusze w ramach EFSI, tj. PS WPR, EFRR i EFS+. Maksymalne kwoty środków działania LEADER w ramach PROW 2023-2027 przewidzianych w poszczególnych LSR na wsparcie operacji realizowanych w ramach LSR są uzależnione od liczby ludności wiejskiej zamieszkałej na obszarze objętym LSR, a w przypadku Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Krajna Złotowska jest to kwota **4 041 026,60 euro**. Środki z tych funduszy zostaną wykorzystane w ramach dwóch komponentów - wdrażanie LSR oraz zarządzanie LSR. Budżet jest planowany w oparciu o diagnozę obszaru oraz wyznaczone cele. Znając potrzeby mieszkańców oraz terenu wyznaczono trzy cele szczegółowo opisane w rozdziale VI, które zostaną zrealizowane dzięki wykorzystaniu wyżej wymienionych środków. W ramach komponentu „wdrażanie LSR” wsparcie udzielane będzie w zakresie projektów konkursowych, projektów realizowanych w partnerstwie oraz operacji własnych. W ramach komponentu „zarządzanie LSR” wsparcie będzie udzielane w zakresie zarządzania i animacji.

W celu zapewnienia realizacji założonych celów w pełniejszym zakresie zakłada się dywersyfikację źródeł finansowania LSR poprzez aplikowanie o pozyskanie dodatkowych środków finansowych z funduszy, których cele są spójne lub komplementarne z założonymi celami LSR:

- **FIO – Fundusz Inicjatyw Obywatelskich (FIO)** to rządowy Program dotacyjny dla organizacji pozarządowych w ramach którego dofinansowywane są projekty mające na celu zwiększenie zaangażowania obywateli i organizacji pozarządowych w życie publiczne. Założenia programu FIO wpisują się w Cel nr 3 LSR Kreatywna otwarta społeczność źródłem rozwoju obszaru LGD i jej partnerów.
- **Program wieloletni na rzecz Osób Starszych „Aktywni+” na lata 2021–2025** - Głównym celem Programu wieloletniego na rzecz Osób Starszych „Aktywni+” na lata 2021-2025 jest zwiększenie uczestnictwa osób starszych we wszystkich dziedzinach życia społecznego. Założenia programu na rzecz osób starszych „Aktywni+” skierowany jest do grupy odbiorców zdefiniowanej w LSR jako grupa szczególnie istotna na terenie LDG Krajna Złotowska. Cele programu są zgodne z Celem nr 3 LSR Kreatywna otwarta społeczność źródłem rozwoju obszaru LGD i jej partnerów.
- Ponadto Środki będą pozyskiwane z konkursów dla NGO z gmin, powiatu ,urzędu marszałkowskiego w ramach ogłaszanych konkursów.

#### 8.1. Opis powiązań poszczególnych źródeł finansowania z celami LSR

Budżet LSR stanowi główne źródło finansowania działań zaplanowanych do realizacji w LSR, jest on ściśle powiązany z jej celami i przedsięwzięciami wynikającymi z analizy i diagnozy potrzeb obszaru działania LGD Krajna Złotowska opracowanych w rozdziale IV niniejszej strategii.

**W ramach celu nr 1 - Poprawa i wzmocnienie dochodów mieszkańców obszaru wykorzystując ich kreatywność i innowacyjność** zaplanowano kwotę 800 000,00 euro na przedsięwzięcia związane z realizacją działań związanych z podejmowaniem lub rozwijaniem działalności gospodarczej. **W ramach celu nr 2 – Zasoby regionu podstawą do zrównoważonego rozwoju** zaplanowano kwotę 1 663 000,00 euro na przedsięwzięcia związane z budową, modernizacją, przebudową infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej, sportowej, związanej z zachowaniem dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego lub historycznego. W tym celu zaplanowano również przedsięwzięcia dotyczące rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej. **W ramach celu nr 3 – Kreatywna otwarta społeczność źródłem rozwoju obszaru LGD i jej partnerów** zaplanowano kwotę 819 000,00 euro na

przedsięwzięcia związane z pobudzaniem aktywności społeczności lokalnych oraz wsparciem osób w niekorzystnej sytuacji.

**Tabela nr 31.**

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.1 (Poprawa i wzmocnienie dochodów mieszkańców obszaru wykorzystując ich kreatywność i innowacyjność.)	grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
450 000,00	P.1.1. Rozwój przedsiębiorczości związanej z usługami osobistymi świadczonymi dla jednostek fizycznych	przedsiębiorcy	Konkurs
350 000,00	P.1.2 Wspieranie tworzenia przedsiębiorczości związanej z usługami osobistymi świadczonymi dla jednostek fizycznych (WPR)	Osoby fizyczne, mieszkańcy terenu LGD	Konkurs
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.2 (Zasoby regionu podstawą do zrównoważonego rozwoju.)	grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
130 000,00	P.2.1 Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej	JSFP, NGO	Konkurs
513 000,00	P.2.2 Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarze LGD	JSFP, NGO	Konkurs
750.000,00	P.2.3 Przedsiębiorczość w turystyce	przedsiębiorcy , osoby fizyczne	Konkurs
270 000,00	P.2.4 Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych w zakresie gospodarstw agroturystycznych	Rolnicy, przedsiębiorcy z terenu LGD	Konkurs
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.3 Kreatywna otwarta społeczność źródłem rozwoju obszaru LGD i jej partnerów	grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
769 000,00	P.3.1 Aktywizacja społeczności na rzecz rozwoju lokalnego	Mieszkańcy z terenu LGD w tym grupy defaworyzowane	operacja własna konkurs
50 000,00	P.3.2 Rozwój współpracy i promocji obszaru LGD	NGO z terenu LGD	Projekty partnerskie/operacje własne

## **Rozdział X**

### **MONITORING I EWALUACJA**

W niniejszym rozdziale opisana została ogólna charakterystyka zasad i procedur dokonywania ewaluacji oraz monitorowania wskazująca główne elementy podlegające badaniom oraz podmioty dokonujące ewaluacji i monitorowania (wewnętrzne i zewnętrzne).

#### **Monitorowanie procesu wdrażania strategii**

Monitorowanie jest procesem, który ma na celu analizowanie stanu zawansowania LSR i jej zgodności z postawionymi celami strategicznymi. Istotą monitorowania jest wyciągnięcie wniosków z tego, co zostało i nie zostało zrobione. Jest nią także modyfikowanie dalszych poczynań w taki sposób, aby osiągnąć zakładany cel w przyszłości. Istotnym elementem monitorowania jest wypracowanie technik zbierania informacji oraz opracowanie odpowiednich wskaźników, które będą odzwierciedlały efektywność prowadzonych działań. Dbłość o aplikacyjny charakter strategii wiąże się również z opracowaniem sposobu mierzenia efektów jej wdrażania.

W Rozdziale VI Cele i wskaźniki przedstawione zostały wskaźniki, które umożliwiają monitorowanie każdego celu strategicznego i poszczególnych przedsięwzięć. Monitoring prowadzony będzie na każdym poziomie interwencji, tj. pojedynczego projektu, przedsięwzięcia, celu oraz całej LSR. Monitoring będzie miał dwojaki charakter: monitoring finansowy – weryfikujący płynność, terminowość i prawidłowy rozkład wydatkowania funduszy oraz monitoring rzeczowy – sprawdzenie w jakim stopniu rzeczywiste wartości wskaźników (produktu i rezultatu) odbiegają od wielkości zakładanych. W konsekwencji zakres monitoringu będzie obejmował zebranie danych za dany okres, dotyczących przede wszystkim: realizacji finansowej LSR, realizacji rzeczowej LSR, funkcjonowania LGD w procesie wdrażania Strategii. Analiza danych monitoringowych będzie stanowiła podstawę do kreowania wniosków oraz rekomendacji i zaleceń które pozwoliłyby na generalne usprawnienie działania LGD, przede wszystkim w kierunku bardziej efektywnego wykorzystania dostępnych w ramach LSR środków w kontekście przyjętych celów Strategii. Wnioski te będą następnie służyły jako materiał wyjściowy do ewentualnej zmiany sposobów działalności LGD lub założeń LSR.

#### **Procedury monitoringu**

Procedura monitoringu opiera się na cyklicznym procesie zbierania i analizowania danych. Z chwilą rozpoczęcia monitoringu uprawniony podmiot, czyli Biuro LGD będzie zbierać dane, które następnie poddane zostaną analizie. Analiza wyników stanowi podstawę do ich interpretacji. Określa, w jakim zakresie zgodne są z założonymi stanami i wartościami. W przypadku stwierdzenia przekroczeń wartości, analizowane są przyczyny zaistniałych zdarzeń i następuje analiza czy konieczna jest modyfikacja założeń wyjściowych. Monitoring realizowany będzie w oparciu, co najmniej o poniższe podstawowe kryteria: wykorzystanie budżetu LSR, ilość i jakość składanych wniosków, efektywność realizacji operacji wybranych do dofinansowania (osiągnięcie wskaźników, udział podpisanych umów z beneficjentami w stosunku do limitu środków, postęp w wydatkowaniu środków przez beneficjentów) oraz rodzaj operacji (odsetek operacji w wyniku których powstaną miejsca pracy). Coroczne sprawozdanie z realizacji LSR powstawać będzie do końca lutego następnego po okresie sprawozdawczym. Uprawniony organ - Zarząd LGD podejmuje następnie decyzję, czy konieczne jest jakakolwiek akcja zmierzająca do likwidacji odchyień w ramach LSR. W przypadku stwierdzenia niezgodności dotyczących samej LSR, Zarząd Stowarzyszenia proponuje projekt działań korygujących lub propozycje zmian LSR Walnemu Zebraniu Członków Stowarzyszenia (Zarządowi LGD w zakresie uprawnień statutowych).

#### **Ocena (ewaluacja) stopnia osiągnięcia celów strategicznych**

Ocena (ewaluacja) to spojrzenie na realizację LSR z punktu widzenia osiągnięcia rezultatów i skuteczności osiągania celów strategicznych oraz potrzeb, które miały być osiągnięte. Ma ona generalnie odpowiedzieć na pytanie, czy i co zostało zrobione dobrze. W literaturze tematu można znaleźć wiele definicji ewaluacji, podkreślających różne aspekty samego procesu ewaluacji, uwypuklających jej zróżnicowane cele czy też odmienne kryteria samego momentu oceny. Najszerzej ujmując, ewaluacja to systematyczne badanie społeczno-ekonomiczne oceniające jakość i wartość programów publicznych. Według Komisji Europejskiej ewaluacja to „ocena interwencji publicznej pod kątem jej rezultatów, oddziaływania oraz potrzeb, które ma spełniać/miała zaspokoić”. Zasady ewaluacji przyjętej w niniejszym dokumencie to:

- Wiarygodność - informacja musi być bardzo wiarygodna i musi opierać się na niepodważalnych danych;
- Obiektywność - ewaluacja prowadzona w oparciu o analizę wskaźników porównawczych daje możliwość prowadzenia obiektywnej oceny niezakłóconej subiektywnością, wynikającą z przywiązania do własnych pomysłów;
- Realizm – ewaluacja musi być zgodna z realiami LSR. W trakcie wdrażania strategii powinno się dostrzegać przede wszystkim te elementy procesu, które świadczą o wydajności i jakości dostarczanych produktów;
- Normatywność i operacyjność ewaluacji - skuteczny system ewaluacji w przypadku wykrycia uchybień i odchyień od przyjętych norm powinien wskazywać, jakie należy podjąć działania korygujące,
- Koordynacja informacji – proces ewaluacji nie może zakłócać bieżącego funkcjonowania LGD i wdrażania LSR.

Kryteria, na podstawie których będzie przeprowadzana ewaluacja funkcjonowania LGD i realizacji LSR będą obejmowały poniższe obszary problemowe tj. skuteczność, efektywność, użyteczność oraz trwałość.

### **Procedury ewaluacji**

Procedura ewaluacji opierać się będzie na okresowym zbieraniu danych i ocenie, czy wdrażanie strategii przebiega zgodnie z planem. Zgodnie z wyznaczonymi w procedurach terminami (ewaluacja wewnętrzna i ewaluacja zewnętrzna ex-post) Zarząd LGD (biuro LGD) rozpoczyna procedurę ewaluacji zbierając dane, następnie następuje ich analiza, która stanowi podstawę do ich interpretacji.

W przypadku stwierdzenia przekroczeń wartości, analizowane są przyczyny zaistniałych zdarzeń i następuje analiza czy konieczna jest modyfikacja założeń wyjściowych. Podstawowym narzędziem ewaluacji LSR będzie ewaluacja wewnętrzna (bieżąca, realizowana samodzielnie). Ewaluacja wewnętrzna stanowić będzie uzupełnienie monitoringu o konieczną interpretację (identyfikację przyczyn ewentualnych problemów), ocenę i rekomendacje działań. Ewaluacja wewnętrzna będzie realizowana w oparciu o spotkanie wykorzystujące narzędzia o charakterze refleksyjno-analitycznym w postaci warsztatu refleksyjnego. Podstawowym materiałem do pracy będą zestawienia i materiały z procesu realizacji LSR przygotowane przez pracowników LGD. Warsztat przeprowadzany będzie na początku każdego roku kalendarzowego, tak, aby wypracowane wnioski mogły zasilić o dodatkowe informacje sprawozdanie roczne z realizacji LSR za rok poprzedni. Uczestnikami warsztatu refleksyjnego będą pracownicy biura LGD, członkowie Zarządu i Rady LGD (wskazane będzie zapewnienie udziału przedstawicieli wszystkich interesariuszy). Wyniki ewaluacji wewnętrznej stanowić będą element monitoringowego sprawozdania rocznego z realizacji LSR.

Ewaluacja zewnętrzna (zlecona zewnętrznym ewaluatorom) zaplanowana została jednokrotnie, w latach 2026-2027 jako ewaluacja ex-post, aby była możliwość włączenia wyników badania do systemu LGD w kolejnym okresie programowania. Ewaluacja przeprowadzona zostanie przez niezależnego ewaluatora, posiadającego odpowiednie doświadczenie w realizacji badań ewaluacyjnych. Wyniki przeprowadzonego badania sporządzone zostaną w formie raportu końcowego. Raport będzie zawierał syntetyczne i przekrojowo omówione wyniki badań, a przedstawione rekomendacje będą sformułowane na podstawie wniosków wynikających z przeprowadzonych badań, mających pokrycie w informacjach prezentowanych w raporcie. Raport ewaluacyjny będzie zawierać elementy ujęte w Podręczniku monitoringu i ewaluacji LSR opracowanym przez MRiR. Uprawniony organ – WZC podejmuje następnie decyzję, czy konieczna jest jakakolwiek akcja zmierzająca do likwidacji odchyień. Raport z badania LSR będzie zamieszczony na stronie internetowej LGD oraz przesłany (w wersji elektronicznej, edytowalnej) do MRiRW oraz SW. Wraz z raportem, LGD prześle do MRiRW/SW informacje na temat sposobu realizacji rekomendacji i zaleceń.

## WYKAZ WYKORZYSTYWANEJ LITERATURY

### **Literatura:**

#### **Źródła internetowe:**

*7 zasad partycypacji*, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji,

#### **Dokumenty strategiczne:**

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2030

Strategia Rozwoju gminy Lipka 2021-2030

Strategia Rozwoju Gminy Złotów 2016–2025

Strategia Rozwoju Gminy Jastrowie na lata 2020 – 2027

Strategia Rozwoju Gminy Okonek na lata 2022 – 2030

Strategia Rozwoju miasta Złotowna lata 2021 – 2030

Strategia Rozwoju Gminy Miasta Krajenka na lata 2018 – 2027

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

*Wytoczne* dotyczące realizacji projektów z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego *Plus* w regionalnych programach na lata 2021-2027

## ZAŁĄCZNIKI DO LSR

1. Cele i przedsięwzięcia
2. Plan działania
3. Budżet LSR
4. Plan wykorzystania budżetu LSR.



